

KÜLFÖLDI REGÉNYÍRÓK

LAGERLÖF SELMA

LILJECRONA OTTHONA

FORDÍTOTTA LEFFLER BÉLA

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-241-3 (online)
MEK-17569

TARTALOM

A VIHAR.

A FONÓBAN.

A FEKETE TÓ.

HÓFEHÉRKE KISASSZONY.

A SVARTSJÓI LELKÉSZ.

AZ ÁLOMKALÁCS.

A MENYASSZONYTÁNC.

A RÓKAVEREM.

AZ EZÜSTTALLÉR.

A FINN LELKÉSZ.

A HENRIKSBERGI KOVÁCS.

A HADNAGY.

HÉTKÖZNAPON.

EGY TAVASZI ESTE.

A VÁD.

A PIHENŐ-KÖNÉL.

A LÖVDALAI MANÓK.

AZ OTTHON.

A VIHAR.

Karácsony másodnapján, 1800-ban, iszonyú vihar söpört végig Lövsjö tartomány fölött Värmlandban, úgy, hogy csak Isten volt irgalmas az élőkhöz. Az emberek azt hitték, hogy majd mindent kiszaggat a földből és mindent könyörtelenül elsöpör.

Senki sem akad, aki mondhatná, hogy volt még valaha azelőtt, vagy azután ilyen nagy vihar, különösen nem akad az öreg lövsjöbeliek közül, akik sokat hallottak erről gyermekkorukban, hogy e viharnek még sohasem volt párja.

Még ma is elszámlálják azokat a kerítéseket, amelyeket a vihar kidöntött, a szalmatetőket, amelyeket széthordott és a tehénistállókat, amelyeket összedöntött; úgy, hogy a szegény állatok több napon át a gerendák alatt eltemetve feküdtek. És meg tudják mutatni azokat a helyeket, hol a tűz kitört, de a vihar miatt nem fojthatták el, úgy, hogy az egész falu leégett. És mindannyian a dombokra és magaslatokra menekültek, hol a fák egymásután hullottak le, úgy, hogy e napon mindenüktől megfosztotta őket a vihar.

Tudjuk, hogy mondják: rossz szél fú, aligha hoz valami jót; de nem mondták ezt a karácsonyi viharra, mely szemük láttára hozta az egyik szerencsétlenséget a másik után.

A legkevéssbé gondolta az ottani szénégetőtelep «csöppsege», hogy a vihar valami jót hoz majd számára.

Karácsony másodnapján ott állott az erdő szélén és nézett a völgybe, melyet füst borított be és a vihar hóval kevert hamut hordott széjjel.

Soha, mióta él, pedig már betöltötte a tizenharmadik évét és most lépett a tizennegyedikbe, ilyesmit nem tapasztalt. Máskülönből mindig kedélyes volt, jó és rossz napokban, de ez már több volt, mint amennyit elviselhetett.

Bizony közel volt ahhoz, hogy könny csorduljon ki nagy, ragyogó szemeiből és végigfolyjon sovány, sápadt arcocskáján.

A csöpp leányka kiállt az erdő szélére, mintha vizsgálná, mit is jelentsen ez a vihar; a szél pedig belekapott fejkendőjébe és megfogta rövid bárányprémes ködmönkéjét, majd neki állott háziszövésű szoknyájának és oly szorosan fújta a lábához, hogy majdnem elesett.

Nem volt egyedül, mert anyja és kis öccse is elkísérték. Mindketten úgy voltak öltözve, mint Csöppség, rövid, fehér báránybörködmönben és fekete, háziszövésű szoknyában. Ugyanis a Csöppség mindig az anyja ruháját örökölte, a kis fiú pedig azt a hűgától kapta. Ők azonban, bár egyformán meleg ruhájuk volt, mégsem mentek ki ez erdőből, hanem szélvédte helyen álltak.

Az anyának és a fiúcskának épp olyan sovány, szenvedő arcuk volt, mint a Csöppségnek és épp olyan tiszta s okos szemük s mindketten ugyanazt gondolták, amit ő: hogy bizony nagy szerencsétlenség ez a vihar s annyira elszomorodtak ezen, hogy sírni szerettek volna. De korántsem voltak annyira elkeseredve, mint Csöppség.

Ott állott a dombtetajén Bäckgord fölött és így beláthatta az egész utat, amint széles ívekben kanyarog le egészen a brói templomig. És látta, amint a parasztok elindultak az istentiszteletre, de azután visszafordultak és hazafelé mentek. Ezt látva, megértette, hogy nekik is lehetetlen lesz a két mérföldnyire eső Nygordba menni, ahol az ünnepi ebédet szerették volna elkölteni.

Bizony csak a báránybőrös keztyű miatt nem tudta ökölbe szorítani a kezét, midőn ezt belátta.

Csak ne lett volna olyan csend az erdőben, ahol laktak! Legalább megtudták volna, hogy milyen idő volt, mielőtt ide az erdő végére jöttek! Akkor dehogy indulnak útnak és az jobb is lett volna.

Mert az bizony nem olyan bosszantó, ha nem mennek, mint most visszatérni és nem odamenni, ahová akartak.

Bizony ő egész évben nem mehetett sehová és mindig karácsony másodnapjára gondolt, amikor majd Nygordba mehetnek. Ebben a pillanatban szinte maga előtt látta a párolgó nagy tálat, a hosszú asztalt, a lecsüngő, hosszú terítővel és a nagy halom fánkot. Hányszor nem mondogatták egymásnak, ő, meg a kis öccse, midőn anyjuk kevesebbet adott ebédre: «Majd elmegyünk ünnepkor a bácsikához, Nygordba és ott tele esszük magunkat!»

Elgondolta, hogy most ott bent édes levest főztek mazsolával, hogy tejesrizskása is van, meg sütemény, mennyi befőtt, kávé, vajastorta és hogy most ő mindezekben nem részesedik.

Annyira dühös volt, hogy azt kívánta, vajha találna valamit, amin bosszúját kitölthetné. Azt gondolta magában, hogyha ezen viharnek esze lett volna, akkor nem jött volna éppen ezen a napon. Hiszen ma ünnep van s így nem kell a szélmalomokat mozgásba hozni; azután meg tél van, nem kell hát a tavon a vitorlákat duzzasztani; hanem nyugton maradhatott volna. De mit használ a viharral vitatkozni.

A legveszélyesebb utak egyike volt az, amely előttük állott: le a Brobynál Helgesäter mellett a templom felé és aztán át a nagykiterjedésű papi földeken, ahol az út, - lévén a vidék kopár, - pusztaságon visz keresztül. Ha eddig eljutnak s ha keresztülvergődnek a Hedeby dombokig, akkor már nincs baj, mert innen az út erdőn keresztül vezet.

Az nem is látszott olyan messze. Úgy gondolta, hogy legalább megpróbálhatnák. Rosszabbul aligha fog menni, mint most.

Mégis örült, hogy az anyja oly sokáig gondolkodott, mitévő is legyen. Hátha mégis arra határozza el magát, hogy tovább mennek. Azonban észrevette, hogy az anya megfordul és visszakészül az erdőbe, az öccse persze utána.

Erre Csöppség ellenkező irányban lefelé indult a hegyről. Eleinte csak lassan, de azután mindig gyorsabban, ugyanis a szél hátulról fújt és annyira űzte, hogy néha ugrania is kellett. Óvakodott azonban hátranézni, mert gondolta, hogy úgy az anya, mint az öccse bizonyára jelt adnak a visszatérésre. Afelől is bizonyos volt, hogy kiabálnak utána, de arra nem is hederített, mert már belekerült a viharba s oly zúgás, mennydörgés volt mindenfelé, hogy nem is hallhatta meg.

Nem volt valószínű, hogy utolérik, mert az anyának még a fiúcskát is kézen kellett vezetnie, mert azt elfújta volna a szél s így nem is mehetett úgy utána.

Nem mintha Csöppségnek kedve lett volna visszafordulni, bizonynal nem, hanem azért beismerte magában, hogy nem hitte volna soha, hogy ilyen rettenetes a vihar. A feje fölött a szél nagy fekete madarakat hajtott kiterjesztett szárnyakkal, mintha teljesen széttépte volna. Eleinte azt hitte, hogy sohasem látott olyan rémes dolgot, míg végre tisztába jött, hogy azok csak szalmacsomók, melyeket a szél valamely tetőből szakított ki.

Hacsak egy lépést tett a szél ellenében, akkor az, mint egy ágaskodó paripa, útját állta és le akarta dobni; ha pedig a széllel lépett egyet, akkor össze kellett görbülnie, behajtott térdel, nehogy elessék. Annyira kifáradt ebben a küzdelemben, mintha egy nagy szekeret vonszolt volna maga után.

A szél északról fújt és fagyasztóan hideg volt. Annyira erős és metsző volt, hogy szinte átfúrta a báránybőrt és a ruhát s csaknem a velőig hatott. Világosan érezte, hogy lábujjai megmerevednek a patkós cipőjében és hogy újjait nem tudja mozgatni a gyapjúkeztyűben és hogy a füle is ég a fejkendő alatt.

De azért csak ment mindig előre, míg csak ki nem ért a nagy patakhoz. Itt a földmélyedésben megállt és várt a többiekre.

De mielőtt megérkeztek volna, elibök ment.

- Mégis csak jobb volna, ha hazamennénk, mondta. - Lehetetlen ilyen időben Nygordba jutni.

Azonban anyja és kis öccse haragosak voltak és azt mondták, hogy őket bizony ilyen apró leányka nem fogja kormányozni, mikor menjenek előre és mikor forduljanak vissza.

- Nem bizony, - szolt az anya, - hanem most már elmégysz az ünnepi ebédre, ha már olyan nagy kedved van.

- Bizony, olyan vihart fogsz átszenvedni, hogy jó darabig megemlegeted, - tette hozzá a fiúcska.

Erre az anya és fia elindultak s Csöppség is utánuk ballagott, ahogyan tudott.

Midőn Uygord közelébe értek, találkoztak Vándor Örszével és Koldus Jánossal. Ezek ketten nap-nap mellett kószálnak a vidéken és mindenféle időjáráshoz hozzászórtak. Most kezükből szócsövet formáltak és odakiáltották a kis csapatnak, hogy az Isten szerelméért menjenek haza, mert a tó mentén olyan hideg van, hogy halálra fagynak.

Az anya és a fiúcska azonban csak tovább mentek, mert még mindig haragudtak Csöppségre és azt akarták, hogy igazán belássa, milyen kegyetlen az idő.

Eközben találkoztak Falla Erik lovával, amint üres szánkóval kocogott utánok.

Ugyanis gazdájának a kalapját elfújta a szél, s míg az a kalap után szaladt árkon-bokron át, a paripa megunt az álldogálást a hidegben és hazafelé indult.

Az anya és fiúcska még ezen sem csodálkoztak, hanem csak mentek tovább.

Így vergődtek előre, míg fölértek a Broby-hegy tetejére. Itt egy nagy csapat emberrel találkoztak, lovakkal és szánkókkal, amelyek ott álltak és nem tudtak tovább menni. A nagy fenyő-szálfákat, melyeket már messze vidékről megláthattak, a vihar kidöntötte és az úton hevertek, Gullosa Jan és Kringosa Britta, kik ma akartak lent a templomban egybekelni, most itt álldogáltak. Ott volt még az öreg Jansa Jan Gullosából és Britta nagyanyja Kringosából, a szomszédok, rokonok, a Ferkó muzsikus és még sokan mások, az egész nászkíséret, de nem mehettek tovább. Mondogatták, hogy már kétízben elállták az útjokat a ledöntött fatörzsek, de mindannyiszor elhordták, ezekkel azonban most nem boldogulnak. Az öreg nagyapa Gullosából körüljárta és pálinkával kínálta az álldogálókat. A menyasszony pedig kiszállt a szánkóból és úgy sírdogált, hogy ilyen kellemetlen nászútja van. A szél pedig leszaggatta ruhájáról a piros tüllrózsákat és a zöld leveleket, úgy, hogy az emberek, akik aznap arra jártak, azt gondolták, hogy a vihar ráakadt a mesebeli tüskerózsára és annak a virágait és leveleit tépdeste szét és szórta el a mezőn, meg az útszélen.

Az anya és a kis fiú nem álltak meg azért, mert a fenyőtörzsek az útban hevertek, hanem átmásztak és tovább mentek.

Gondoljátok csak, eljutottak egészen a keresztútig, a Broby melletti vendéglőig.

Ott bent ült Samzelivs örnagyné, aki két lóval jött és fedett szánkója volt. Most gondolták csak igazán, hogy mily rossz az idő, midőn látták, hogy az örnagyné is földél alá sietett, pedig

az ugyan nem szokott megijedni. Az őrnagyné öklével fenyegette őket a fészerből és olyan hangosan kiáltott, hogy a nagy viharzúgás közepett is meghallották: «Menj haza, Mari! Aligha juthatsz előre a gyermekeiddel, mert olyan az idő, hogy én is ide, a fészerbe menekültem.»

De az anya és a fiúcska úgy vélték, hogy nem árt, ha Csöppség még vagy egy óráig küzdök a viharral.

Midőn a hídhöz értek, mely egy keskeny ösvény fölött visz át Felső- és Alsó-Löve között, akkor ugyancsak a karfához kellett lapulniok. A szél oly irtózatosan fújt, hogy bizonynal a mélységbe ragadta volna őket, ha egy kicsit szabadabban mennek.

A fele útján voltak, amidőn elhagyták a hídat. Csöppség már-már remélte, hogy mégis csak eljutnak a karácsonyi lakomára.

Alig hogy ezt gondolta, egy újabb baj érte őket. A hegyen olyan hideg volt, hogy a fiúcska majdnem megfagyott. Olyan volt, mint a jégcsap. Egyszerre csak leesett az útra és nem tudott tovább menni. Az anya az ölőbe kapta és beszaladt vele a legközelebbi kunyhóba.

Csőppség nagyon megijedt és szinte magánkívvül követte anyját a házikóba. Mert ha most az öccse halálra fagyott, az egyedül az ő hibája. Az anyja mindenesetre hazament volna vele, ha ő nem lett volna ott.

A kunyhó lakói, ahová kerültek, bámulatos kedves és tiszta nép volt. Azonnal azt mondták, hogy addig el ne menjenek, míg a vihar el nem áll egy kicsit. És adjanak hálát az Úrnak, hogy betértek hozzájuk, mert ha még tovább mennek a papi földeken át, hát bizony mind a hárman megfagynak.

Úgy látszik, az anya is örült, hogy tető alá juthatott. Olyan megelégedett volt és nem is gondolt arra, hogy most neki lent Nygordban tulajdonképpen nyársat kellene forgatni és a zsírt lefölnözi a nagy, húsos fazekakról.

Midőn a házinép kellőképen kifejezését adta örömének, hogy ott maradnak, csak akkor jutott eszükbe megkérdezni, hogy miért is indultak ők el ebben a nagy viharban? Talán a temp-lomba akartak menni?

Erre az anya elmesélte, hogy ők Jansa Péterhez indultak Nygordba. Ez az ő sógora és éppen olyan gazdag, mint amilyen szegény az ő ura volt. Minden karácsonykor ünnepi lakomát ad s így ő, mint sógornője, természetesen szívesen látott vendég. Bizony, mikor elindultak, nem gondolták, hogy ilyen gonosz az idő, mert ez az egyetlen lakoma, amiben évenként részt-vehetnek.

A kunyhó lakói nagyon sajnálkoztak, midőn ezt hallották. Kár szegény asszonyért, hogy nem juthat el Jansa Péter lakomájára, ahol minden nagyszerű lehet. De hát ilyen viharba még egyszer kimenni, annyi volna, mint az életét kockáztatni.

Az anya is helyeslően bólintott és úgy látszott, mintha nem is esnék nehezére itt üldögnözi ezeknél a szegény embereknél.

- Ha a gyerekek nem volnának magával, mondták a kunyhóbeliek, - talán mégis le tudna jutni.

Az anya ezt is helyeselte. Bizonyára elmehetne a lakomára, ha a gyerekek nem volnának vele. De ez ilyen időben velök kivihetetlen.

Mindannyian megegyeztek, hogy a dolgon már sehogysem lehet segíteni. Nagyon sajnálták a szegény asszonyt. Mert világosan látták, mennyire szomorú.

Egyszer csak a háziasszony egyet gondolt és földerült az arca. «Édes Istenem!» - mondotta. «Hagyja csak nálunk a gyermekeket, ha el akar menni.»

Ennek mindannyian megörültek, a két asszony is, meg a gazda. Csodálkoztak, hogy ezt előbb ki nem találta.

Az anya eleinte szabadkozott, de végre is megadta magát. Megegyeztek abban, hogy a gyerekek itt maradnak egész nap, sőt éjszakára is és majd másnap az anyjuk visszatérve, bejön értük.

Az anya elment, Csöppség meg ottmaradt.

Most már belátta, hogy mindennek vége, hogy eljuthasson az ünnepi lakomára. Nem sokat ért volna, ha azt mondja, hogy ő is az anyjával akar menni, mert a háziak oly barátságosak voltak, hogy úgy sem engedték volna. Az meg megint nem lehetséges, hogy az öccsével ketten induljanak el.

A kunyhóbeliek ugyan mindenfélét szoltak hozzá, hogy fölvidámítsák, de ő egy szót sem tudott válaszolni. Egyszerűen hátat fordított és oda állt az ablakhoz és nézte a két nagy nyírfát, melyek a viharban ide-oda hajlongtak.

Amint így álldogált, annyi kívánsága támadt. A többek között azt kívánta, hogy vajha a vihar megragadná ezt a kunyhót és földöntené, hogy ők kiszabadulhatnának belőle.

Ím azonban... Egyszerre valami csodálatosat látott! Mialatt ott álldogált és nézegette a nyírfákat, úgy vette észre, hogy azok percről-percre kevésbé himbálódznak. Azt is észrevette, hogy a zúgás és morajlás, mely a vihart kísérte, szintén alább hagyott és a levegőben sem keringenek szalma-, meg forgácsdarabkák.

Eleinte azt hitte, hogy nem jól lát, mert olyan csendes lett minden, hogy a nyírfák legvékonyabb ágai sem rezzentek meg.

A kunyhóbeliek ott üldögéltek és a fiúcskával játszadoztak s így mitsem vehettek észre, míg csak Csöppség oda nem szolt, hogy megszűnt a vihar.

Nagyon elcsodálkoztak és sajnálták, hogy miért nem szűnt meg előbb, legalább a gyermekek is elmehettek volna a karácsonyi lakomára. Bizony nem nagy örömük lesz, ha egész nap náluk üldögélnek, az magától érthető.

Erre Csöppség azt mondta, ha megengednék, úgy magával vinné kis öccsét és elmennének együtt Nygordba. Szép, egyenes országút vezet odáig, azt ő jól ismeri és fényes nappal semmi baj nem érheti őket.

A kunyhóbeliek, - mint tudjuk, - nagyon kedves emberek voltak. Nem akartak senkinek sem szomorúságot okozni s így útnak engedték Csöppséget öccsével együtt.

Eleinte minden jól ment. Az idő szép és csendes volt és így könnyen haladtak, mivel senki nem volt, aki Csöppségnek azt parancsolta volna, hogy üljön csendesen, vagy forduljon vissza, midőn ő előre akart menni.

Egyszer csak olyasmi történt, ami ugyancsak nyugtalanná tette. Úgy tetszett neki, mintha a nap nagyon is gyorsan szállt volna le a déli égbolton. Ugyan nem tudta, hogy hány óra van, de elgondolta, hátha olyan későre jár, hogy Nygordban már az asztalhoz ültek. Pedig még egy egész mérföldnyi út van előttük. Elgondolta, hogy ha későn érkeznek meg, nem találnak mást, mint üres tálakat és lerágott csontokat!

A kis öccse alig volt hét éves. Nem is tudott oly gyorsan menni. Fáradt és kedvetlen volt mindazok után, amiket egész napon át elsenvedett.

Midőn az útkanyarulatnál a Hedeby-hegy alatt Csöppség megállott és lenézett a Löv-tóra, látta, hogy újonnan fagyott kemény, ragyogó jég borítja.

Megkérdezte öccsét, hogy emlékszik-e arra az estére, midőn egyszer az anyja hazajött és azt mondta, hogy Lőv be van fagyva. Anya annyira csodálkozott, hogy a tó már karácsony előtt befagyott s egész este csak erről beszélt. «Igen, karácsony előtt volt», mondta a fiúcska. Biztosan tudja.

- Akkor már négy napja, hogy így van, - szólt Csöppség. - Azt hiszem, van olyan erős, hogy minket megtartsa.

Ez a fiúcskába is új életet öntött, midőn megértette, hogy a nénje a tavon szándékozik átkelni.

- Majd egészen le Nygordig elsikálkozunk! - kiáltott föl.

- Természetesen ez jobb, - mondta Csöppség, - hogy ezt az utat választjuk, mert Nygord a tó mellett fekszik.

Ő ugyan még habozott, de most az öccse volt az, aki siettette. Hallani sem akart az országútról. Rögtön le akart a tóhoz szaladni.

- Anyának majd azt mondd, hogy te voltál az, aki így akarta, - mondotta Csöppség, - mert rád nem haragszik meg.

A tó nem volt messze és nemsokára ott álltak a jégen. Olyan síma volt, mint a tükör és fényesebb nem lehetett volna. Egymást kézenfogva sikálkóztak le a Lőven.

Persze, így könnyebben ment, mint az országúton baktatni. Ily módon még odaérnek, mielőtt vége lenne a nagy ünnepi ebédnek.

Egyszerre csak Csöppség a háta mögött nagy zúgást és morajlást hallott, amit igen jól ismert. Nem is kellett hátra fordulnia, hogy megtudja, mi az. Már érezte a hátán. Ugyanis a vihar újból kitört.

Mintha csak azért csendesedett volna el, hogy őket a jégre elcsalja. Most ismét előjött, hogy megragadja és ledobja őket.

Teljesen lehetetlen volt továbbsiklani a jégen, mikor a vihar újból kitört. Még csak a lábukon sem állhattak meg. Nem volt mit tenniük, mint ismét a partra kimenni.

Most már igazán azt hihetnék, hogy vége van Csöppségnek. El sem gondolhatjuk, hogy jut ismét az emberek közé. A tavon nem mehettek tovább és ahol a parthoz értek, ott mindenütt hegy meredt rájuk, úttalan erdővel borítva.

A szegény fiúcska már annyira fáradt és elkeseredett volt mindezért, hogy sírdogált.

Egy darabig csendben és a legnagyobb zavarban álldogáltak a parton.

Hirtelen eszébe jutott, hogy ők gyakran szoktak otthon lecsúszkálni a hegy tetejéről, ha azt hó borítja. Letört hát hamarjában egy csomó fenyőgallyat és két csomóba rakta. Az egyikre ráült az öccse, a másikra meg ő térdelt és úgy hajtotta előre mind a két gallycsomót a jégen.

Midőn beértek az erős szélbe, akkor ő is ráült a maga gallycsomójára s mindketten erősen megfogódtak és a szél ellen fordultak.

Ekkor a vihar, hajrá! megrázta őket és féloldalra hajlította, mintha megpróbálkoznék, vajjon, meg tud-e birkózni velük.

Erős fogás volt, csak úgy vitte őket. Így siklottak, száguldottak együtt a széllal és szinte nem is érezték a vihart, hanem majd azt hitték, hogy mozdulatlanok, ha nem látták volna a tovarohanó partot.

A fiúcska reszketett az örömtől, Csöppség pedig összeszorított ajakkal, mozdulatlanul ült és kémlelte az utat, hogy nem jön-e megint valami akadály, amely majd visszatartja őket az ünnepi ebédétől.

Ez volt a leggyorsabb utazás, amit még eddig megért. Alig telt bele néhány perc és már előtűnt a part, amelyen Nygord falu nagy házai emelkedtek.

Itt akkor vették őket észre, mikor az asztalhoz akartak már ülni, hirtelen kiszaladtak, hogy lássák azt a csodálatos látványt, mint siklik a két gyerek feléjük a tavon.

Elképzelhetjük, mennyire csodálkoztak, Jansa Péter és a felesége, a pap és a vendégek valamennyien.

Egyedül az anyjok volt az, aki egy cseppecskét sem csodálkozott. «Csöppség nem enged abból, amit el akar érni», mondotta. «Én az egész idő alatt azt vártam, hogy majd seprűnyélen repülnek ide».

Egész este csak erről beszélt a vendégsereg és dicsérték, hogy milyen derék egy gazdasszony válik majd Csöppségből idővel.

Anyja a papné mellett ült a diványon és majdnem egy óra hosszat beszélgettek felőle. Hogy milyen járatos a fonásban, pedig még milyen kicsi és tud gyapjút karatolni és hogy az egész múlt nyáron át epret szedett s a városban eladta; aztán a kapitánynétól kapott egy ábc-és könyvet és az egyik kisasszony Helgesäterben taníttatta úgy hogy most már írni meg olvasni is tud.

A svartsjöi lelkész néhány évig özvegy volt s csak most nyáron nősült meg újra. Az új tiszteletesné alacsony asszonyság volt, fehér hajjal, de finom, síma arccal. Senki sem tudta, hogy milyen idős; híre ment, hogy igen derék háziasszony. Azt is mondták, hogy csak egyszer kellett valakit meglátnia, máris tudta, hogy mit ér.

Azt mondta az új tiszteletesné Csöppség anyjának, hogy már régóta keresett egy fiatal leánykát, aki kiszolgálja majd az ő mostohaleányát, hogy a cselédségnek több ideje legyen a fonásra. Megkérdezte hát az anyját, vajjon megengedi-e, hogy Csöppség most ősszel hozzájuk költözzék.

Hogy megengedi-e az anyja? Minő kérdés! Ő alig gondolt nagyobb szerencsét a Csöppség számára, mint hogy Lövdalába meheszen szolgálni.

A tiszteletesné egész este a Csöppséget kísérte szemmel. Mintha nem is tudott volna másra gondolni.

Egy kis idő múlva megint megszólította az anyát.

- Igaz-e, - kérdezte, - hogy a lányka tud már írni meg olvasni?

Az anyja erősítette, hogy bizony igaz. «Akkor, ha úgy tetszik, akár most rögtön jöhet Lövdalába», mondta a papné. «Majd ha az ünnep után innen hazafelé mentek, Lövdala felé vehetitek az utat és Csöppség azonnal nálam is maradhat.»

És ebben megállapodtak. A tiszteletesné azonban most is épp úgy, mint azelőtt, folyton Csöppséget nézegette, mintha nem tudna vele betelni.

Egy kis idő múlva ismét csak megszólította Marit. «Hogy is hívják a leánykát?» kérdezte.

- Eleonora a neve, de mi csak Csöppségnek hívjuk.

- És valóban igaz-e, nem pedig csak dicsekvés, hogy tud írni, meg olvasni?

- Nem, - biztosította az anyja, - ez a tiszta igazság.

- Most itt ülve elgondoltam, hogy még ma éjszaka hazajöhetne velünk a szánkón, - mondotta a papné. - Már régóta szükségem van ilyen leánykára Lövdalában, úgy, hogy örülnék, ha azonnal megkezdene a szolgálatot.

Természetesen úgy lett, amint a tiszteletes asszony akarta. Már ő olyan volt, hogy a világért sem ellenkeztek volna vele.

A FONÓBAN.

Az öreg falióra, amely ott függött a lövdalai kis szobában, nagy zajjal ütötte a hatot és felébreszté Csöppséget, aki ott feküdt és aludt három széken, meglehetősen bizonytalan ágyban, ahogy éppen késő éjszaka összerótták.

Egy kiáltással fölriadt és meg nem állott addig, amíg a szoba közepén nem termett.

Azt álmodta ugyanis, hogy koporsóban fekszik és éppen most akarják elföldelni, a harangok meg zúgnak fölötte.

Amint a padlóra lépett, azonnal fölocsudott álmából. Csak senki sem volna a szobácskában, aki meghallotta, hogy kiáltott. A cselédleányok jót nevetnének rajta, ha megtudnák, hogy ő megijedt a faliórától. Maga sem tudta megérteni, hogy is lehetett olyan félős, igaz, hogy Koltorpban nem volt órájuk, de Nygordban van két ütőóra is, egyik a nagyszobában, a másik a kamarában, így tehát tudhatta volna, hogy az úgy szokott ütni, mint a harangozás.

A kamrácskájában még egész sötét volt, csak néhány apró fadarab világított a tűzhelyben, annyira, hogy éppen körülnézhetett. Nem, senki sem volt jelen, csak ő. A keskeny faágy, melyben az éjszaka a papkisasszony - Maja Liza - aludt, üres volt, sőt már rendbe is hozták.

Ha Maja Liza kisasszony már fölkelt, akkor már ideje, hogy ő is felöltözködjék.

Még néhány darabot rakott a tűzre. Legalább annyit világítana, hogy a harisnyáját, cipőjét és a többi ruháját összeszedje és így hamarosan készen lesz.

Mégis csak csodálatos, gondolta magában, hogy ő most a paplak szobájában járkal és öltözködik!

Éppen abban a Lövdalában, ahol egykor az anyja is szolgált, mielőtt férjhez ment volna. Lesz-e majd neki is olyan szerencséje, mint régen az anyjának?

A kis öccse után, senki sem volt más a világon, akit az anyja úgy szeretett volna, mint a papkisasszonyt. Hogyha róla beszélt, akkor úgy tetszett, mintha valami királyleányról beszélne.

Olyan szép volt a papkisasszony, hogy amikor az úton kocsizott, vagy lovagolt, az emberek mindnyájan félbehagyták a munkát és a kerítéshez szaladtak, csak hogy láthassák.

A lelkésznek ugyan nagy tekintélye volt a kerületben, de ő azt szokta mondogatni, hogy a leányához viszonyítva a nép nem sokat törődik vele. Ő ugyanis jövevény volt, de leánya ősrégi papi családból származik, amelyik már több, mint száz év óta él itt és mintha ő örökölné majd Lövdalát és az egész kerületet.

Talán bosszantó is volt, hogy annyi sokat hallott a papkisasszonyról, mintha más számba sem jöhetett volna, ha róla volt szó. Mégis csak érdekes lesz, ha megláthatja.

Csak azt nem tudja megérteni, hogy kicsoda zúgást hall öltözködés közben! Csak nem a tegnapi viharból maradt még a fülében? Különb is, amit hallott, az nem hasonlított hozzá. Olyan volt inkább, mint a malom zakatolása.

Végre fölöltözködött és kinyitotta a konyhaajtót. Nem csoda, hogy zúgást hallott. Az egész konyha tele volt fonó asszonyokkal; az egyik rokka, a másik háta mögött állott, egyik fonó asszony a másik háta mögött ült. Nem is látszott a végük. Amint a küszöbön megállott, szinte majd elszédült. Három rokkát látott eddig legföljebb egy helyen munkában. Ugyan mennyi is lehetett itten? Kíváncsi volt, vajon meg tudná-e számolni?

A konyhában meglehetősen sötét volt, úgy, hogy csak lassan tájékozódott. Néhány szurkos fenyőgally égett a serpenyőben, amelyet a tűzhelyen egy magas vasállványra tettek, ez volt az egész. Máskülönben azért is volt olyan homályos, mert a fonók porfelhőbe voltak burkolva a rokkakerekek mozgása által.

Akárhogyan is volt, de még ilyesmit sohasem látott. Amint ott állott és nézte a rokkákat, az orsókat, a csévéket, a dolgozó kezeket, szinte forgott a feje. Hogy szédülését meggyőzze, kérdéseket intézett önmagához; az anyjától hallotta, hogy ilyenkor így kell tenni:

- Ugyan, hány gombolyag fonalat fonhatnak meg itt a konyhában, csak egy reggelen is? És ugyan, hány gombolyag függhet már készen a padláson? És hány szövőszék indul majd meg a tavasszal, hogy ezt a rengeteg fonalat földolgozza? És hány vég vásznat fognak majd fehéríteni? És ugyan hány...

Így, ni, a szédülés milyen hamar elmúlt! Most már lemerészkedett a rokkák közé. Nem is volt olyan borzasztó sok, mint az előbb gondolta, de azért nem is olyan kevés.

Hosszú, kanyargós sorban állottak a kemencétől egészen az ajtóig.

A kemencéhez a legközelebb, egészen a tűzvilágnál, ült a papné egy sárgára festett rokka mellett és finom, fehér gyapjút font. Háta mögött, - legalább így gondolta, - az öreg házvezetőnő ült, az, kiről anyja oly sokat beszélt, vörös-zöldcsíkos rokkáján szintén gyapjút font.

Mögötte öt fiatal leány ült, a szakácsné, a szobaleány, a szolgáló, a sörfőzőleány, és a fejőleány és finom lent szőttek egyszerű, festetlen rokkákon. Azután egy szegény, púpos öreg asszony font finomabb kócot, egy régi, rossz rokkán. És leghátul, egész az ajtó mellett, a hideg légvonatban, majdnem teljes sötétségben ült még valaki és font. Olyan rokkája volt, hogy a keréknek hiányzott három küllője, a madzag tele volt csomókkal, a cséve elgörbülve és durva kócot font, tele csomóval és gazzal, hogy más házban még csak nem is bajlódtak volna ilyesmivel, hogy a guzsalyra tegyék. Ő pedig ott ült és olyan könnyedén és fürgén fonta, mintha a legfinomabb len volna.

Hogy kicsoda lehetett, bizony azt nem tudta Csöppség kitalálni. Bizonyára olyan valaki, aki tanulni jött ide. «Szegényke! - gondolta magában. Nincs valami jó dolgod. Nem igen lehetsz a tiszteletes asszony kegyében.» Többen nem voltak a konyhában. Maga sem tudta, mi volt vele, hogy oly rengeteg soknak gondolta.

Mindannyian fontak, fonogattak. Az ő anyja legalább énekelt, vagy mesélt fonás közben, de itt néma csönd volt.

A tiszteletesné magához intette Csöppséget. A gyapjút kellett egy kosárból, mely a földön volt, kiszednie és fölnyujtania, úgy, hogy a tiszteletesnének ne kelljen lehajolni.

Ez bizony Csöppségnek nem nagy fáradságába került. A kerekek forogtak körülötte, a hajtódeszkák kattogtak és az orsók pörögtek. Ismét szédülni kezdett, úgy, hogy meg kellett kezdenie a szükséges kérdéseket, melyek elmulasztják majd a szédülést.

- Ugyan hány gombolyagot fonhatnak meg itt csak egy reggelen is? És ugyan hány függhet már készen?...

De hát igaz is, a papkisasszonyt nem látta sehol. Neki is itt kellene ülni és fonni, épp úgy, mint a tiszteletes asszonynak. Vagy talán bolondság is olyat gondolni, hogy ő itt üljön és fonjon a cselédleányok között. Ilyesmihez sokkal előkelőbb. Olyan finom, apró ujjakkal, mint a papkisasszonyé! Ő fogja örökölni Lövdalát és az egész területet! Bizonyára bent ül a diványon a szép szobában és selyemre hímez szép virágokat. De hát mi történt csak? Biztosan valamelyik bajt csinált. A tiszteletest asszony hátrafordult és a többieken áthajolva az ajtó felé nézett.

Már későre járt az idő és lassan kivilágosodott. A szürke napvilág is besurrant a keskeny ablakon.

Úgy, hogy onnan megláthatta, ahol Csöppség állt, hogy az a fonó, aki ott ült az ajtónál, föl hagyott a munkával. Nem aludt, hanem a kezét a rokkára tette és mereven előre nézett. Úgy látszott, mintha semmiről sem lenne tudomása, ami a szobában történik.

Bizonyára azt sem vette észre, hogy a tiszteletesné figyeli, hogy miért pihen a rokkája.

Olyan szép, szelíd, fehér arca volt és két komoly, nagy, kék szeme. Nem úgy látszott, mintha hanyagságból hagyta volna abba a munkát, hanem mintha szüksége lett volna a csendes gondolkodásra.

A tiszteletes asszony, amint feléje ment, összeszorította az ajkát.

Oly szigorú lett a tekintete, hogy szinte megijedtek tőle.

Az pedig olyan csendben ült ott és szinte észre sem vette, hogy a tiszteletes asszony a rokkák között az ajtó felé közeledik. Meg sem mozdult, míg csak a papné mellette nem állott és a kezét a nyakára nem tette.

Fölsikoltott és szeretett volna kiszabadulni, de a papné csak még erősebben szorította a karcsú nyakát.

Az egyik kezével hátra húzogatta, a másikkal megfogta a guzsalyt és az arcához nyomta.

- Hát nem mindnyájan te érted dolgozunk? - mondta kemény, durva hangon. - És te itt ülsz és alszol!

Csöppség majd, hogy föl nem kiáltott. Isten szerelméért! Hát ez a papkisasszony? De más mégsem lehetett, akinek mindnyájan dolgoznak.

A tiszteletes asszony még egyszer keményen megrázta a guzsalyt, a földre dobta és azzal visszament a helyére.

Erre felállott a házvezetőnő, valamint az öt leány is, meg a szegény asszony és visszatolták a rokkáikat.

A tiszteletesné az öreg kulcsárnő felé fordult és csodálkozva nézett rá.

- Úgy gondolom, a tiszteletes asszony tudja, hogy a cselédek nem szoktak fonni, míg az ünnep tart, - mondta a házvezetőnő, - hanem szabadok vagyunk és magunknak dolgozhatunk. És tudja azt is jól, hogy ha a tiszteletes úrhoz megyünk és megkérdezzük, azt fogja mondani, hogy tegyünk úgy, amint azelőtt. Ma egész reggel fontunk, mert Liza kisasszony megkért, hogy tegyünk a tiszteletes asszony kedvére, most azonban abbahagyjuk, mert látjuk, hogy a tiszteletes asszony ismét - szokása szerint - rosszul bánt vele.

Midőn ezt elmondta, fölemelte a rokkáját, ugyanígy tett az öt cselédleány is, meg a szegény asszony és ki akarták vinni a konyhából. A papné fölugrott és az ajtó elé állt. «Egyetlen egy rokkát sem visztek ki az én akaratom nélkül» - mondotta. A kulcsárnő azonban habozás nélkül feléje ment, mert tudta, hogy neki van igaza. Azt várták, hogy valami rettenetes dolog fog történni ebben a pillanatban.

De a helyett olyasmi történt, amit senki sem sejtett volna.

A tiszteletesné körülnézett, hogy nem talál-e valamit, ami segítségére lenne, akkor meglátta Csöppséget. Amint látta, hogy a leányka ott áll és ijedten mered rá, mintha valami boszorkányt látna, egyszerre megváltozott. Félre lépett az ajtótól, midőn a házvezetőnő, már csak egy lépésnyire állott tőle.

- A jog, jog marad, - mondta a papné. Szabadságot adok hát neked és a többieknek, karácsonyra. Ezt azonban csöndesebben is megmondhattátok volna, nem kell mindjárt dacoskodni.

- Majd nem feledjük el legközelebb, - mondotta haragosan a kulcsárnő. Több szó nem hallatszott, mert belülről megszólalt a csengő.

- A tiszteletes úr csenget a reggeli imához, mondta a kulcsárnő. - A rokkáinkat majd később fogjuk kivinni. - Erre az ajtó felé mentek, csak Csöppség maradt állva, mert a bámulattól meg sem tudott moccanni. Hogy lehetséges az, hogy aki ott ült az ajtónál és durva kócot font, az a papkisasszony lenne? Ez szégyen és gyalázat! Ha ezt az ő anyja tudná!

A cselédek sorban mentek kifelé és már üres lett a konyha, amikor a papkisasszony odament hozzá és a kezét nyújtotta. «Gyere csak, menjünk a reggeli imára!»

Olyan lágy hangja volt és olyan finom kezecskéje. Csöppség eleinte oly félénken érintette hozzá a maga kezét, de amint a folyosón mentek, Liza mindig szorosabbra és szorosabbra fogta. Midőn a lelkész szobájának az ajtaja előtt voltak, a papkisasszony lehajolt Csöppséghez.

- Azt hallottam, hogy te vagy Marinak, az én régi dajkámnak a leánya?

- Igen, - mondta Csöppség - és azért jöttem, hogy segítsen magának.

Erre a papkisasszony mosolyogva így felelt:

- Igen, nekem szükségem van valakire, aki segítsen nekem.

A FEKETE TÓ.

Az öt cselédleány együtt üldögélt gyűszűvel újjukon és cérnagombolyaggal ölükben s ócska ruhákat javígtattak. Minthogy a varrásnál kényelmesebb, ha magasan ülnek, így mind az öten a falmenti padon helyezkedtek el. Egyedül a házvezetőnő ült széken.

Csöppség az ablaknál állott és kinézett. Ott látta maga előtt a tágas udvart, a hótól tisztára söpört utakkal. Mindenfelé nagy épületek álltak és Csöppség próbálgatta azokat fölismerni az anyja elbeszélése után. Az a hosszú, alacsony épület szemben a lakóházzal, bizonyára a tehénistálló, keletre a lóistálló feküdt és nyugatra pedig a kamrákkal együtt az üstház. A házak nem épültek szorosan egymás mellé, hanem kerítés volt közöttük; az udvarra pedig nem lehetett másképp bejutni, mint a keskeny kapun át, amely télen nyitva volt. Az istállótól keletre még egy csomó háztetőt és oromfalat látott, melyek egy másik nagyobb udvart vettek körül. Itt voltak a juhaklok, a disznó-ólak, a pincék, a magtárak, a rozs- és zabcsűrök, a faskamrák, a béresek lakásai és a műhelyek. Némelyik épület cölöpökön állott, másokat lépcsős karzat futott körül, mely a padlásszobákba vezetett. Amerre csak nézett, mindenütt összetoldott épületek, keskeny, sötétablakú padlásszobák és hosszú, fedett folyosók látszottak. A legtöbb háznak vastag szalma-, vagy szénateteje volt, mindegyiket még magas hó is borította. Csöppségnek úgy tetszett, mintha valamennyi meleg, puha takaró alatt pihenne. Olyan békesség és csönd uralkodott mindenfelé, mintha az öreg házak téli álmukat aludták volna.

A cselédleányok egyike újonnan érkezett és pedig egy egészen más kerületből. Azt gondolta, hogy fölhasználja ezeket a csöndes órákat és megismerkedik az uraságokkal. Kérdezősködött néhányszor a papkisasszony, a papné, meg a pap felől, de egyszer sem kapott feleletet. Azok csak üldögéltek és néma, csukott ajakkal varrtak tovább, mintha semmit sem tudnának.

Végre is belátta, hogy semmit sem fog megtudni, így más kérdéseket tett. «Miért hívják ezt a kerületet Fekete-tónak (Svartsjö)?» Nem érti, honnan jött ez az elnevezés? Hallotta ugyan, hogy három tó volt a kerületben a Lövéen kívül, de amint tudja, egyiket sem hívták «Fekete-tónak». Na, erre a kérdésre már nem lett volna olyan veszedelmes dolog megfelelni, de most az volt a hiba, hogy a leányok közül egyik sem hallotta, hogy miért is nevezték így ezt a kerületet. Úgy látszott, hogy erre a kérdésre sem kap majd feleletet. Az öreg házvezetőnő azonban letette munkáját és lejjebb húzta orrán a szemüveget.

- Nem éppen olyan csodálatos, hogy ezt a kerületet «Fekete-tónak» hívják, mert egy régi tó után nevezték el így, amelyik itt terült el egykor, de most már kiszáradt.

Az idegen leány igen örült, hogy végre feleletet kapott. Sietett is megkérdezni, hogy hol is feküldhetett az a régi tó?

- Hát az ott terült el a völgy mélyedésében, Lövdala alatt. - A házvezetőnő a déli ablak felé fordult és kimutatott. Úgy gondolja, hogy a víz mélyen benyúlt egészen a dombig az üstház mellett. Legalább is ott éppen olyan finom a homok, mint azt a tópartján találni.

Az idegen leány az ablak felé fordult. A lakóház olyan magas dombon épült, hogy a körülötte levő házak nem zárták el a kilátást. A tehénistálló tetején át lehetett látni mérföldnyire a völgybe, melynek olyan síma volt az alja, mint a szobapadló.

De ő mégsem akarta elhinni, amit a házvezetőnő mondott, hogy az a síma föld egykor tófenék volt. Ő mindig azt gondolta, hogy a tó csak meredek és mélyedésszerű helyen lehet.

A házvezetőnő semmit sem válaszolt erre. Nem törődött azzal, amit a cselédleány gondol. Ő csak úgy mondja, ahogy tudja.

A házvezetőnő ismét helyreigazította szemüvegét az orrán és hozzáfogott a varráshoz.

Az idegen leány gúnyosan mosolygott. Furcsa dolog, hogy az öregek sohasem túrik az ellentmondást. Amit úgy kitalálnak, arról megkívánják, hogy a többiek el is higyjék.

A többi leányok közül egyik sem szólt egy szót sem, hogy megvédelmezze a házvezetőnőt. Ismét csönd lett a konyhában. Csöppségnek kedve lett volna elbeszélni, amit tudott a Fekete-tőről, de nem volt biztos benne, vajjon illő dolog-e, hogy ő is a beszélgetésbe elegyedjék.

Ekkor kinyílt a kamra ajtaja és Liza kisasszony jött be a konyhába.

Eleinte nem szólt semmit, hanem megállott és nézte, mint dolgoznak. Aztán odament Csöppséghez, ki az egész idő alatt az ablaknál álldogált.

- Mondd csak, Nóra, - így szólt hozzá és egyúttal leült az ablaknál lévő székre és megfogta Csöppség kezét, - voltál-e már olyan messze, hogy más tavat is láttál, nem csak a Lövet?

Csöppség vérpiros lett, amint a papkisasszony megszólította. Nagy nehezen tudott csak hallható hangon annyit válaszolni, hogy ő már sok tavat látott s alig tudná azokat egyszerre felsorolni.

- Úgy, nagyon szeretném, ha a sok közül most csak egyre gondolnál, - mondta a papkisasszony. Gondolj arra, amelyikre tetszik, csak hosszú keskeny legyen és két erdős hegyhát közt feküdjék.

Csöppség lehorgasztotta a fejét és úgy gondolkozott. Majd csakhamar fölneézett. Most már elgondolta.

A papkisasszony tréfásan ránézett, de azért a hangja igen komoly maradt.

- Világosan magad előtt látod? - kérdezte. Látod, hogy északról egy kis folyó szakad bele és hogy lefelé délnek mindinkább vékonyul, míg végül ismét csak egy kis folyó válik belőle?

Igen, így látta Csöppség.

- Látod olyan világosan, hogy még a part kanyarulatait, az öblöket és a keskeny benyúlásokat is észreveszed? - mondta a papkisasszony. - És látod, hogy itt-ott keskeny, hosszú földnyelvek nyúlnak bele, melyeken nyírfák állanak és a víz fölé hajolnak? És egy köves sziget emelkedik ki a vízből, benőve vadcseresznyével és madárberkenyével és az tavasszal úgy virul, olyan pompás, mint egy ifjú menyasszony?

Igen, Csöppség úgy látott mindent, ahogy a papkisasszony akarta.

Liza kisasszony egy percre kinézett az ablakon a hosszú völgyre. Majd Csöppség felé fordult és mosolygott, de hangja olyan nyomatékos volt, mikor beszélt, mintha azt akarta volna, hogy Csöppség emlékében tartsa azt, amit mond.

- Látod világosan, hogy az egyik partja homokos, amelyen a gyerekek szoktak játszózni és fürdeni egész nyáron át, a másik oldalon pedig egy magas sziklafal emelkedik s rajta nagy, fekete fenyők nőnek vastag gyökerekkel, amelyek mint a kígyók tekerednek egymásba? És látod-e jól, hogy az egyik oldala mocsaras, tele sűrű bozóttal, úgy, hogy nem lehet átmenni rajta, a másik oldalon pedig szép lapályos mező terül s marhák legelésznek rajta?

Csöppség nem volt olyan korlátolt, hogy ne követhette volna mindezt gondolatban.

- Látod oly világosan, hogy még a nagy köveket is megkülönbözteted a part szélén, amelyekre az emberek kiállanak, midőn vasárnaponként angolnára lesnek, - folytatta a papkisasszony, - és látod-e a kis csolnakokat, melyek a parthoz vannak kötve s az apró halászkunyhókat, melyek ott állanak ócskán és szürkén görbe tetőikkel?

- Igen, - mondta Csöppség, mindezt jól látta.

- Na, látod-e hát jól, hogy az egész tavat, mintegy gyűrűben, udvarházak veszik körül, szántó-földekkel és legelőkkel, de ezek nincsenek oly közel a tóhoz, mint a halászkunyhók, hanem jóval messzebbre? És hogy az udvarházakon túl kiégetett mező és irtás terül el, azután pedig kezdődik a fenyőerdő, mely az egész hegyet, föl a tetejéig borítja?

Igen, ezt is látta Csöppség. Ekkor egy kicsit elgondolkozott a papkisasszony.

- Most jön azonban a legnehezebb. Egy szép napon ez a tó, amit te most elgondoltál, kiszáradt, úgy, hogy nem maradt benne egy csöpp víz sem, mit gondolsz, mit látsz akkor ott, ahol ezelőtt a tó volt?

Csöppség annyira elképedt, hogy nem tudott felelni. Csak rábámult a papkisasszonyra.

- Bizony, én magam sem tudom biztosan, mondta a papkisasszony, - azonban azt gondolom, hogy néhány év multán elkezdett a tófenéken a fű nőni, aztán a lakosság a birtokába veszi, mívelni kezdi, fölsozítja, fölszántja és utakat csinál rajta, akárcsak mint másutt. Így lassankint legnagyobb része egyenlő lesz a többi földekkel.

Csöppség csak állott és maga elé bámult. Egészen meg volt zavarodva.

- Te bizonyára voltál már egyszer bent a helgesäteri szép szobában és láttad az aranyos tükröt, mely a két ablak között függ? Az üvegje néhány év előtt eltört és a kapitánynak nem volt pénze, hogy újat csináltasson bele, hanem a deszkalapot zöld posztóval takarta be. Az aranyos keret azonban megmaradt. Csak az az egész különbség, hogy nincs benne tükör.

Csöppség hirtelen ránézett a papkisasszonyra. Már kezdte megérteni a dolgot.

- Így történt azzal a tóval is, amiről beszéltünk - mondta a papkisasszony. - Minden, ami a parton volt, az megmaradt, kivéve a víz tükrét, amely eltűnt a közepéből. A nyírfák ott maradtak a földnyelveken, de már nem tükröződtek vissza, a parti fűvény úgy maradt, amint azelőtt, csak hogy nem jöttek oda többé fürdeni a nyári napokon és a nagy kövek épp úgy kiállottak, de senki sem volt rajtuk, hogy halat fogjon. A kis madárberkenyész sziget is ott maradt körülveve szántóföldekkel és tanyákkal a régi helyén, hová többé nem csolnakázhatott az ifjúság a szép nyári estéken.

Igen, most már Csöppség megértette a dolgot.

A papkisasszony most hirtelen az ablak felé fordult.

- Nézz csak ki Nóra és ti is többiek! - mondta és a hosszú völgy felé mutatott. - Mit gondoltok, mi lehetett ott azelőtt?

És íme, amint Csöppség kinézett, azonnal felismerte, amiről a papkisasszony beszélt. Ott terült el a síma tófenék és körülötte a régi part, amint hosszú keskeny öblökben kanyargott. Ott voltak a nyírfák és az erdős rész a szántóföldeken és az egyik oldalon a meredek hegy fenyőerdővel borítva, a másik oldalon pedig a sűrű bozót.

A hegy fele útján egy egész csapat apró parasztkunyhó állott. És mindenfelé erdős részek és vízmosások voltak.

A leányok Csöppség háta mögött álltak és ugyancsak kitekintettek az ablakon.

Hogy ők ezt eddig nem vették észre! Most már bizonyos, hogy a Fekete-tó itten feküdt. Világos, hogy ez egy régi tófenék.

- Igen, ez már úgy van - mondta a papkisasszony. - Ez az a tükör, amely egyszer itt volt Lövdalában, és az üvegje elpusztult. Persze vannak egyesek, kik azt mondják, hogy kár érte és hogy a tükör nem tükör többé.

Csöppség ezalatt égett a vágytól, hogy elbeszélje mindazt, amit a tóról tud. Már nem bírta tovább a hallgatást.

- Anya is mesélte nekem, hogy egy tó volt itt, amelyik Lövdala alatt feküdt - mondta.

- Úgy - szólt a papkisasszony. - Akkor te sokat hallottál anyádtól Lövdaláról?

- Anya ezt mondta - folytató Csöppség és elkezdett gyorsan beszélni - hogy három dolgot hagyott hátra a tó, mikor kiszáradt. Az első a hideg szél, mely a völgyben fúj, a második a hűvös köd, mely őszkor száll le és a harmadik...

A harmadikat már nem tudta Csöppség elmondani. A papkisasszony hirtelen félbeszakítja.

- Így hát nem másképpen volt? - mondotta. Ezt már régebben ismerjük.

HÓFEHÉRKE KISASSZONY.

I.

Olyan nevetés és beszélgetés volt a kis szobában, hogy Csöppség sehogysem tudott elaludni, pedig ezen az éjszakán már igazi ágyban feküdt, amit egyenesen az ő számára hoztak be.

Ugyanis Maja Liza kisasszony mostoha nénje, Brogren Anna, aki a lövstedti espereshez ment nőül, jött látogatóba s csak másnapig akart ott maradni. Úgy rendezték be, hogy ő majd fent a vendégszobában alszik, de alig ment aludni a tiszteletes, meg a tiszteletesné, azonnal leosont.

Egyedül szeretett volna lenni Maja Liza kisasszonnyal és elcsodálkozott, midőn Csöppséget a szobában meglátta. Mindig-mindig hozzá ment és rávilágított, hogy megnézzé, nem alszik-e még? Végre is Csöppség lehúnyta a szemét és csöndesen feküdt, mert úgy gondolta, hogy még sem szép dolog másnak a mulatságát megakadályozni.

- Most már biztosan alszik - szólt az esperesné és fölvette újból a gyertyát, hogy Csöppség ágyához menjen.

- Ej, az nem tesz semmit - mondta a papkisasszony. - Ugyan, hogy gondolod, majd éppen elalszik, mikor annyit fecsegünk?

- Legjobb lesz, ha csendben maradunk egy darabig - ajánlotta Brogren Anna. De csak egy pár percig hallgattak, midőn Brogren Anna megbizonyosodott a dolog felől. Most már hallotta, hogy a leányka elaludt és ez jó is volt, mert ha fennmaradt volna egész éjszaka, úgy megtudta volna, hogy mi minden történt itt Lövdalában.

- Biztos vagyok benne, hogy nem alszik mondta a papkisasszony. - De majd másképp csináljuk a dolgot. Míg várakozunk, addig mesélek néked valamit. Hiszen emlékszel rá, mennyi sokat meséltem néked azelőtt.

- Félek, hogy így majd igazán ébren marad mondta Brogren Anna, de hát tégy úgy, amint tetszik. - Micsoda mese is lesz az?

- Azt gondolom Hófehérkéről fogok néked egy mesét mondani.

- Úgy van! - mondta az esperesné és nem igen örült. - Ez már régen volt, amikor erről hallottam mesélni.

- Tudod, volt egyszer egy papné - mondta a papkisasszony - aki nagyon szomorkodott azon, hogy nincsen gyermeke.

- Ejnye, nem így van a mese - szólt közbe az esperesné. - Az egy királyasszony volt.

- Én pedig mindig úgy hallottam, hogy papné volt - mondta a papkisasszony - és én nem tudom másképp elmesélni.

És így folytatá a mesét a papnéről, aki egy olyan leánykát kívánt magának, hogy piros legyen, mint a rózsa és fehér legyen, mint a hó és aki akkor halt meg, amikor a kívánsága teljesült. - Én azt gondolom, hogy mi valami érdekesebből is mesélhetnénk - szólt közbe a mostoha-nénje.

- Értem, hogy nem tetszik neked ez a mese mondta a papkisasszony - és azért nem is szólok arról, hogyan élt Hófehérke kisasszony gyermekkorában. Tudod, hogy nem volt rossz dolga, bár az anyja meghalt, mert volt egy jó nagynénje, aki mindenről gondoskodott és egy kedves mostoha nénje, meg egy jószágos öreg nagyanyja. Azután pedig, aki legjobb volt hozzá, az az édesapa. Ő volt Hófehérke kisasszonynak a legkedvesebb játszópajtása és neki beszélte el

minden gondját. Ő nem akarta, hogy szigorúan neveljék, mint a többi gyermeket, hanem azt csinálhatott, ami neki tetszett. «Az emberek persze azt mondták, hogy elkényeztetni, de ő nem hallgatott rájuk, hogy mit beszélnek.»

- Hófehérke kisasszony bizonyára olyan édes volt, hogy nem is lehetett őt elkényeztetni - mondta az esperesné és egyszerre nagyon elkomolyodott.

- Nem volt senki a világon, aki oly boldog lett volna, mint Hófehérke kisasszony - folytatá a mesét. - Mindenek előtt nagyon megelégedett volt, hogy a nagynéni elköltözött és most már egyedül kormányozott és parancsolt a házban és kedveskedhetett az édesapának. Én azt hiszem, hogy sok éven át nem érte más fájdalom, mint mikor a mostohanénje férjhez ment és más kerületbe költözött. És ha valaki egyszer azt mondta volna neki, hogy az édesapa szíve valamikor tőle elfordul, akkor azt hiszem, hangosan fölkacagott volna. Ugyan, hogy különbözhetnének ők össze, ő és édesapa? Még csak álmában sem gondolt ilyen bolondságra.

- Természetesen nem is gondolhatta, hogy valaha majd máskép is történik - szakítá félbe Brogren Anna épp oly komoly hangon, mint az előbb.

- És sohasem hitte volna Hófehérke kisasszony, hogy olyan nagy szerencsétlenség éri, midőn a mult nyáron egy szép reggel kiment az édesapával, hogy megnézzék a szénakaszálást.

- A mult nyáron volt ez? - kérde hirtelen Brogren Anna. - Én azt hittem, Hófehérke kisasszony ezer évvel ezelőtt élt.

- Én sohasem hallottam máskép, mint hogy Hófehérke kisasszony mostanában élt - mondotta a papkisasszony - és akkor, amikor az édesapával kiment, éppen tizenhét éves volt és édesapa meg ötven, de alig látszott meg rajta. Kalap nélkül, parókában ment, csipkés ingelővel és nagy csattos cipőkben. Hófehérke kisasszony azt gondolta magában, hogy mily finoman is van felöltözve. Ő csak az ócska gyapjú ruhájában ment és nagy karimájú kalapban, nem is mutatott jól az édesapa mellett.

- Én mindig azt hallottam, hogy nem volt a világon párja Hófehérekének szépségben - mondta az esperesné, de a papkisasszony folytatá anélkül, hogy törődött volna e közbeszólással.

- A nagy kalap mégis jó szolgálatot tett, mert legalább elfödte az arcát. Különben édesapa észrevette volna, hogy kissé bosszúsan megy mellette. Bizony, bizony! Én azt hiszem, hogy Hófehérke kisasszony jogosan méltatlankodott, hogy ilyenkor kell az édesapával menni. Szívesen maradt volna a szövőszobában, hogy befejezze a vásznat, de édesapa maga jött a konyhaablak elé és hívta, hogy nem mondhatott «nem»-et.

- Azt hiszem, hogy ő sohasem mondott nem-et az édesapának - mondta a mostohanénje.

- A tehén-istálló és a borjú-legelő mellett haladtak el, hogy kijussanak a mezőre, ahol Longe-Bengt és két béresgyerek kaszálta a füvet. Nem volt éppen messzi út, de mégis hosszúra nyúlt az idő, ha az édesapával ment.

- Megállt, hogy megnézzék a teheneket, megállt, hogy a fejőleányokkal beszéljen. Midőn a nyírfás dombhoz értek, megállt és visszafordult, hogy lássa az új lakóházat, amit ő maga épített. Nemsokára megint csak pihenőt csinált, hogy fölegyenesítse a fiatal fenyőt, amit eltapostak.

- Mondhatom, sohasem volt Hófehérekének unalmas, ha az édesapa társaságában sétált. El volt telve szeretetteljes csodálattal és nem tudta, hogy honnan van ez.

- El is hiszem, hogy Hófehérke méltán találta szépnek és meghatónak azt, hogy az édesapa egész életén át egyszerű lelkész maradt, egy kicsiny, szegényes egyházban, messze Värmlandban, pedig tanult ember és igen jó szónok volt, azonkívül tekintélyes és megnyerő

külsővel is bírt, bizonyára lehetett volna belőle főesperes, vagy püspök is, csak akarta volna. Nem gondolod?

- Nem olyan könnyű dolog nékem véleményt mondani Hófehérke apjáról - mondta az esperesné - de azt hiszem, hogy könnyen elérhetett volna valamit, csak rajta lett volna.

- Persze én nem tudom azt úgy elmondani, ahogy Hófehérke kisasszony érezte. Azt hiszem azonban, hogy ilyesmit gondolt magában: Te Hófehérke, te semmi sem vagy és semmit sem tudsz és semmit sem tapasztaltál, nem szégyenled magad, hogy rosszkedvűen mégy? Gondolj csak édesapára, aki sohasem panaszkodik és sohasem kíván magának semmit és mindig vidám arcot mutat a világnak! Hófehérke kisasszony azzal mentegette magát, hogy szeretne volna befejezni a szövést, mielőtt elutazott volna hazulról. Ugyanis a nagymamát kell majd elkísérnie Loka-fürdőbe. Az elmúlt évben gonosz köszvény támadta meg. A kezét annyira tönkretette, hogy az ember sírhatott volna. Az egész tavaszon unszolta, hogy utazzék el, de jól tudta, hogy nagymama úgy sem utazik el nélküle.

- Most jutott eszébe, hogy megkéri édesapát, hogy határozza meg hát az utazás napját. De mégsem szívesen tette. Érezte jól, hogy édesapa szomorú lesz, mert hosszú hat héten át kell majd nélküle lennie és úgy, ahogy csak lehetett, halasztgatta az utazás napját. Amint mentek, egy föltételt tűzött ki magában: hogy ha szép magas lesz a fű a mezőn, akkor édesapa megelégedett lesz és így majd ő is bátorságot vesz magának és előhossa az utazást.

- Úgy látszott, hogy hamarosan megkapja az utazási engedélyt, mert ahogy a kaszálóra értek, kiválóan jó fűvet találtak. Hófehérke azonnal észrevette, hogy édesapa igen megelégedett, mert tréfálkozni kezdett Longe-Bengttel, a vidék legnagyobb legényével és azt mondotta, hogy nőni kellene neki még egy kicsit. Így nem látszott nagynak, mert a fű derékig ért.

- Longe-Bengt nem volt rest a felelettel. Azt mondta, hogy ha a tekintetes úr továbbra is így gondolja a földet, mint most, akkor ő nem sokára semmi egyebet nem fog csinálni, mint szénát kaszálni számára. Pedig igen nehéz volt, mert olyan nagyra nőtt a fű. A két béres gyerek is helyeselte Longe-Bengt szavait és azt mondták, hogy inkább a västergotlandi kereskedőkkel veszekednének a broby-i vásáron, mint ilyen szénát kaszáljanak a jövő évben.

- Erre édesapa kénytelen volt barátságosan válaszolni és a többiek körül állva, várták a feleletet. Hej azt hiszem, Hófehérke kisasszony nem fogja soha elfelejteni, hogy mily vidáman és barátságosan állt ott édesapa a béresei között és úgy tett, mintha az adandó választ fontolgatná, hogy majd annál jobb hatást keltsen.

- De íme! Soha sem hallhatták meg édesapa feleletét, mert valami olyan váratlan dolog történt, ami mindnyájuk figyelmét más irányba terelte.

- Ki lehet az, aki a magas fűben közeledik? Ki lehet az, aki nem is jár, hanem csak dülöngőzik és egy pillanatig sem hallgat, hanem folytonosan kiabál és hangosan beszél önmagához?

- Mondhatom, Hófehérke kisasszony még soha senkit sem látott annyira felindultnak. Ah a szegény asszony kegyetlenül meg volt tépázva, a ruha nedvesen és sárosan csüngött le róla. Haja a fésű alul szétbomlott és borzasan lógott a vállára. De ami még borzasztóbb volt: keze-arca csupa vér.

- Longe-Bengt és a két béres elfordult és háromszor köptek az útra, azt híván, hogy boszorkánnyal találkoztak és bizony nem volt sok híja, hogy az édesapa is ugyanezt nem tette.

- Egyedül Hófehérke ismerte fel a közeledőt és sietett megszűgni az édesapának, hogy azt hiszi, ez az a leányzó, aki Brogban a grófnénál a háztartást vezeti.

- Édesapa is megismerte és odament a leányhoz és megkérdezte, mi az oka annak, hogy ilyen kora délelőtt jött erre? Az azonban annyira meg volt zavarodva, hogy meg sem ismerte, hanem csak azt kiáltozta, hogy nem tudta már kiállani a grófnőnél és most a tiszteleteshez meg segítségét kérni.

- Erre hazavitték és nem sokára magához jött, úgy hogy elbeszélhette, mi történt vele. Annyira űzte és kínozták már a grófné, hogy tovább nem bírhatta, és két órákor éjjel megszökött Brogból. Annyira izgatott volt, hogy meg sem gondolta előbb, kihez fog fordulni, csak mikor már az országúton állott. Akkor eszébe jutott, hogy elmegy a paptanyára, mert tudta, hogy ott könyörületes nép lakik. Szegényke meg akarta útját rövidíteni és átvágott a mezőn, de megcsúszva az ösvényen, beleesett a patakba, homlokát megvérezte, sőt ruhája is elszakadt. Az eséstől annyira megsédült, hogy nem találta meg a jó utat, hanem reggelig össze-vissza bolyongott a fűben és a vetésben.

- Nagyon szépen kérte őket, hogy legalább addig maradhatna itt a tanyán, míg a ruhája megszárad, a vért lemoshatja és majd csak megfontolja, hogy hová is forduljon.

- Természetes, hogy megengedték. És kértem, vajon szabad lett volna-e ilyen szerencsétlen fehércselédet elutasítani!

- Hófehérke és édesapa azonban féltek, hogy a grófné majd nagy lármát csap.

- Ugyanis amilyen szép és kedves volt így, épp oly kegyetlen volt azokkal szemben, akik neki szolgáltak! Mit is mondok?

- Szerencséje volt a grófnőnek, hogy aznap nem találkozott Hófehérke kisasszonnyal. Ő bizony megkérdezte volna, hogy nem szégyenli magát? Mert ez a leányzó - de hát hogyan is hívjuk?

- Mondhatod bátran Vabitznak - vágott közbe az esperesné.

- Igen, hát ez a Vabitz leány oly jó hírű és derék fehérszemély volt, hogy a grófnőnek is több belátása lehetett volna, szegényt ennyire megijeszteni.

- Még aznap sikerült Hófehérke kisasszonynak olyasmit kieszelni, ami őt igen boldoggá tette. Ugyanis elhatározta, hogy megkéri Vabitz kisasszonyt, maradjon a tanyán és vezesse a háztartást édesapa számára addig, ameddig a nagymama és ő a fürdőben lesznek. Mert akkor, jól tudta, hogy minden olyan pontosan, jól és rendben fog történni, mintha ő itthon lenne.

- De mondd csak szívecském - szólalt meg a mostoha néne - te voltál ez? Akarom mondani Hófehérke kisasszony?

- Természetesen, ő maga és senki más és annyira örült, hogy az eszébe jutott. Megkérdezte azonnal a kisasszonyt, hogy akar-e náluk maradni, az nem szabadkozott, hanem szívesen vállalta a szolgálatot. Azt azonban kijelentette, hogy ha valamelyik uraságnál állást kap, akkor azonnal elmegy. Ugyanis ő egy szegény leány és így legelőször is magáról kell gondoskodnia.

- Nehezebb volt azonban édesapát rábeszélni. Hogy az ő házában hat hétig legyen az a kisasszony és hogy ő vele együtt ebédeljen?

- Gondolhatod, mily nehéz idők voltak, míg nagymama és Hófehérke kisasszony el nem utaztak. Ugyanis sehogy sem tudtak megegyezni édesapa és Vabitz kisasszony. Édesapa mindenkiel tréfálkozott, a kisasszony azonban szigorú és komoly volt és csak arra gondolt, hogy a tekintélyét megőrizze.

- Néha sikerült Hófehérke kisasszonynak úgy intézni a dolgot, hogy csak az evésnél találkoztak, de alig ült édesapa az asztalhoz, már is olyan dolgokról kezdett beszélni, melyek biztosan megsértették a kisasszonyt. Leggyakoribb tréfája az volt, hogy a szerelemről és a házasságról beszélgetett.

- Annyira örül, - mondta, - hogy van egy kisasszony a házban, aki majd jó tanácsot ad néki. Már régóta gondolkodik azon, hogy megházasodjék-e újra? Mit szólna a borgi grófnőhöz?

- De alig mondta ezt ki édesapa, máris szinte megdermedt a kisasszony az ijedtségtől. Letette a villát és a kést a tányérba és mereven maga elé nézett.

A mostohanénje hangosan felnevetett. «Gondolom, hogy jó kis tréfa volt!» - mondotta.

- Világos, hogy édesapa akkor még jobban belejött. Ugyanis senki sem tett neki - magától értetődik - ellenvetést, mikor tréfált. Így aztán azt mondta, hogy nem érti, miért ijedt meg annyira a kisasszony? Azt gondolja talán, hogy a grófnő nem jönne hozzá? De hiszen biztosan tudja, hogy a grófnő őt igen csinos embernek tartja. Minden vasárnap elkocsizik a templomba, hogy ha Borgban időzik és ő maga mondta neki, hogy azelőtt sohasem ment, mert csúnya papot meg nem hallgat.

- Olyan mulatságos volt ez! Mikor Hófehérke apja így beszélt, akkor két piros folt ütött ki a kisasszony arcán. Csak hallgatott, ameddig tudott, de azután kifejezést adott megbotránkozásának. «És ez egy lelkész, az Isten szolgája!» tört ki belőle.

- A kisasszonynak olyan durva és kemény hangja volt. Alacsony termete, finom kicsi arca és hófehér haja volt, pedig alig lehetett több negyven évesnél. Olyan szelídnék látszott, mint egy galamb. Éppen azért az ember szinte megijedt, ha megszólalt.

- Midőn a papkisasszony kimondá az ítéletet édesapa fölött, akkor az csak hangosan fölkacagott. Erre aztán a kisasszony sem szólt többé egy szót sem az egész ebéd alatt.

A mostohanővér szintén fölnevetett, a papkisasszony azonban fölsóhajtott, mielőtt folytatta volna.

- Talán nem is kell elmondanom, hogy mennyire könyörgött Hófehérke kisasszony édesapának és mennyire szomorkodott, midőn még sem lett semmi eredménye. Örökös, nyugtalanságban élt, hogy a kisasszony egyszer csak megszökik, mint ahogyan Brogból.

- Én úgy gondolom, hogy mégis csak ott maradt - szakítá félbe a mostohanővér.

- Igen, maradt és ennek igen örült Hófehérke kisasszony. A kisasszony lassanként résztvevett a háztartásban. Így hát még sem akart elmenni. De mi lesz tovább?

- Természetes, hogy a kisasszony nem elégedett meg egyszerű polgári ételekkel, hanem francia konyha módjára főzött, mint azt a grófi házban csinálta. S így édesapa, aki több éven át nevelősködött igen előkelő házaknál, újra kezdte átélni fiatal korát, midőn megkóstolta a tojáséteket, a pástétomokat és az erős szószokat. Az már bizonyos volt, hogy nem szenved majd semmi szükségét, míg Hófehérke kisasszony távol lesz. Az is megnyugtató volt, hogy édesapa nem tréfált olyan kegyetlenül a kisasszonnyal, midőn az finom ételeket készített.

- Jó volt az is, hogy úgy édesapa, mint a kisasszony szívesen foglalkoztak a kertészettel. Édesapa beszélhetett a nagy tudós Linnéről, Hummarbyről és az upszalai botanikus kertről annyit, amennyi neki tetszett anélkül, hogy a kisasszony megunt volna hallgatni.

- Bizonyára a kertészet volt az, amely megbékítette édesapát azon gondolattal, hogy a kisasszony ott marad. Különbben aligha lett volna valami a dologból. Így hát Hófehérke nyugodt lehetett, míg távol lesz. Legalább is remélte, hogy Vabitz kisasszony és édesapa kitartanak békében addig, míg haza jön.

- Még sem volt azért a távolban olyan nyugodt, hanem gondolatban naponta felkereste édesapát, vajjon mostan is bosszantja-e a szegény Vabitz kisasszonyt?

- Már két hete volt Hófehérke kisasszony a fürdőben, midőn egy nagyon vidám levelet kapott az édesapától, eleitől végig csak magáról meg a kisasszonyról írt. Egy este meglátogatta édesapát Bergh Keresztély hadnagy és Julius birtokos és mind a hárman kártyáztak meg Bellmann-dalokat énekeltek. A következő napon a kisasszony nem állt vele szóba és azon a héten véres gombócot szalonnával vagy répát heringgel adott ebédre. Tegnap azonban már pörkölt lazac volt és így megtudta, hogy ismét kegyeibe fogadta.

- Hófehérke kisasszony kénytelen volt kacagni, ez az édesapa oly bolondos. Azonban ez a levél még sem nyugtatta meg teljesen. A második már jobb volt. Ebben mesélte édesapa, hogy Longe-Bengt kinyilvánította előtte, hogy régi kedvesével, Munter-Majával házasságra óhajtana lépni és aki őt erre bírta, az nem volt más, mint Vabitz kisasszony. Ő beszélt a lelkére, hogy mennyire nem illő dolog egy leányasszonyt tizennégy évig várakoztatni és ez hatott.

- Észre lehetett venni, hogy édesapa igen megelégedett volt. Ebben a levelében már nem «Vabitz»-ot írt, mint ahogy szokta, hanem Vabitz kisasszonyt. Ez biztos jele annak, hogy édesapa belátta, milyen derék egy fehérszemély. Ezután már nem kapott Hófehérke kisasszony több levelet édesapától, hanem csak rövid kártyákat, amelyben jelezte, hogy sok a dolga és nincs ideje a levélíráshoz. Egy szóval nem tett említést a kisasszonyról. Úgy látszott, hogy megszokta már és nem törődik vele, mint a többi cselédekkel.

- De azért mégsem volt nyugodt és én fölősegesnek tartom leírni, hogy mennyire boldog volt Hófehérke kisasszony, midőn végre a kocsiban ült és hazafelé indultak. Még előbb megírta édesapának, hogy mikor várja őket és egyúttal megdicsérte, hogy kitartott Vabitz kisasszonnyal. Most már nem lesz többé idegenekre szüksége, mert ő sohasem akarja elhagyni.

- Úgy, ezt is írta - mondta a mostohanővér. - Bizonyára boldog volt, midőn erre gondolt?

- Bizony az, és éppen az nevetséges az egész történetben, - mondotta a papkisasszony. - El lehet képzelni, milyen vidám volt Hófehérke kisasszony, midőn hazafelé kocsizott, szinte kacagni szeretett volna. Olyan boldog volt, hogy a szembe jövők mind elmosolyodtak, ha ránéztek. Midőn már közelebb jött otthonához, ahol az emberek már messziről megismerték a kocsit és a bentülőket, úgy tetszett neki, mintha azok midőn ránéztek, elkomorodtak és homlokuk ráncba szedődött volna.

- Hófehérke kisasszony is egyszerre úgy elfogódott. Midőn a legutolsó vendégfogadóhoz ért, ahol már ismerte a vendéglőst, kérdezősködött édesapa után és az azt felelte, hogy most is épp oly egészséges és vidám, mint mikor elutazott. De úgy érezte a hangjából, hogy valamit nem akar elmondani. Ő pedig nem akarta megkérdezni. Valami rossz újság lehetett talán, hogy végül mégis megszökött a kisasszony. De Hófehérke nem akarta elrontani a hazajövetel örömét ilyen gondolattal.

- Bámulatos bolond egy történet, - szólt közbe a mostohanővér és nevetett, - csak végül szomorú ne lenne.

- Az utolsó posta-állomásnál már várt Longe-Bengt, hogy saját lovaikkal menjenek tovább. Természetes, hogy ő is különös volt. Máskor csak harapófogóval lehetett belőle egy szót kivenni, most az egész úton fecsegett. De Hófehérke kisasszony jól megfigyelte, hogy mindenről beszélt, csak édesapáról, meg Vabitzról nem. Most már nem is merte megkérdezni. Mégis csak jobb lesz, ha majd egyenesen édesapától hallja meg.

- Így hát semmit sem tudott, mielőtt hazaért volna! - szakította félbe a mostoha nővér.

- Semmit sem tudott, éppenséggel semmit. Most majd megmondom, hogy mi volt ránézve a leggonoszabb. Édesapa ugyanis azt gondolta, hogy ő nagyon is okosan cselekedett és várta, hogy ő majd örülni fog annak, ami történt. És azt tényleg hihette is. Nem ő volt-e az, aki mindig dicsérte a kisasszonyt és azt mondta, hogy boldog lehet, hogy ilyen kiváló fehér-személy van a házban? Talán ő volt az, aki először figyelmessé tette a kisasszonyra.

- Te persze, sohasem fogod megérteni, hogy mennyire boldog volt édesapa, midőn a lépcsőn várta őt és mennyire boldog volt Vabitz, aki mellette állott. Édesapa már annyira vágyódott, hogy elmondja a nagy újságot.

- De nem volt rá szükség, mert Hófehérke kisasszony azonnal átlátta a helyzetet. Tudta azt már akkor, midőn kilépett a kocsiból. Most pedig elbeszélem, mennyire rosszul esett ez neki. Annyira dühös lett, hogy nem tudott magán uralkodni.

- Sohasem volt azelőtt ilyen lelkiállapotban. Bár nem rohant rá és nem karmolt és nem verte meg, de igazán nagy kedve lett volna hozzá.

- A nyelvét azonban nem tudta féken tartani és kimondta azt, ami a szívéen feküdt. Először, sohasem fogja Vabitzot mamának nevezni, másodszor, hogy az a házasság nem méltó az apjához, mert Vabitz, amint ő tudja, egy szegény német trombitás leánya, a Hófehérke kisasszony apja pedig akármilyen előkelő dámával is házasságra léphetett volna. Továbbá azt is mondta, hogy bizonyára érezték, hogy nem illően cselekednek, különben nem esküdtek volna meg titokban.

- Azonban nagymama hozzálépett, megfogta a karjánál és azt mondta, hogy kövesse a szobájába. Nem szabadkozott, hanem még egyszer odafordult Vabitzhoz és azt mondta neki, hogy a jó étkekkel hízelegte be magát édesapánál és az csak a finom tészták végett kötött vele házasságot.

- Csak ezután ment el a nagymamával.

- Kár, - mondotta a mostohanővér. - Én azt hiszem, még szívesen folytatta volna.

- Nagymama azután elvezette és alig, ahogy a szobájába ért, elkezdett sírni. Ez valami új volt. Sohasem sírt azelőtt. Most pedig órahosszat sírdogált, mielőtt lecsillapodott volna és úgy érezte, hogy valami idegenszerűség, amely már évek óta benne lappangott, most egyszerre fölébredt és erőt vett rajta. Mit is mondjak még? Úgy tetszett neki, mintha valami vén sárkány, vagy valami más szörnyű gonoszság lakoznék benne. Haj, haj! Annyira megijedt ezen, hogy szinte elfelejtkezett a másik szerencsétlenségről. Méltó az aggodalom, ha az ember tudja, hogy egy kormányozhatatlan és veszedelmes valami lakik lelkében. De erről már nem tehetett, hogy így van, de legalább soha többé ne mutassa meg.

- Oh, édes szívecském, - mondá a mostoha nővér hízelkedve, - volt ő gonosz valaha?

- Végre elaludt és másnap csak akkor ébredt föl, midőn a nap már fölszállt a hegyek közül és az arcába sütött. Ott feküdt és olyan boldogtalannak érezte magát, hogy azt sem tudta, mihez fogjon.

- De nem sokáig kellett tépelődnie, mert a következő percben belépett a szobaleány és üzenetet hozott az úrnőtől, hogy keljen föl és üljön le a szövőszékhez.

- Még alig volt négy óra és ilyen korán sohasem szokott fölkelni. Igaz, hogy azelőtt is dolgozott, de csak éppen a saját tetszése és kívánsága szerint. Majdnem megharagudott, de azután eszébe jutott, az a bennerejlő vadság és félt, hogy ismét ki talál törni.

- Amint ült és szőtt néhány órán át, jobban megfontolgatta a történeteket. Nem Vabitz hízelegte be magát az édesapánál, hanem e helyett ő maga arra a gondolatra vezette édesapát, hogy az nélkülözhetetlen támasz lesz majd néki és leányának. Midőn édesapa látta, hogy a leánya nem méltányolja az ő nagy gondosságát, bizonyára nagyon megsértődött.

- Midőn hét óra lett, Hófehérke kisasszonyt magához hívatta az édesapa, hogy figyelmeztesse és megintse, mást nem is igen várhatott. Édesapa azonban annyira elfogódott volt, midőn hozzá beszélt, hogy Hófehérke majdnem ismét megharagudott. Ezt azonban mégsem tette, hanem mindkettőjüktől szépen bocsánatot kért és megcsókolta a kezüket, úgy a Vabitzét, mint az édesapáét. Most látta, hogy milyen gyöngye szíve van az édesapának, midőn minden rendbe jött és ismét béke uralkodott a házban.

- Így történt hát! A másik nővér pedig csak néhány mérföldnyire volt távol és mégsem tudott semmiről! - tört ki könnyezve a mostohanénje. - Csak itt lettem volna.

- Jó volt, hogy senki sem akadt, aki fölingerelte volna Hófehérke kisasszonyt, - mondotta a papkisasszony. - Ő meg volt elégedve, hogy kibékült a helyzettel, mert belátta, hogy tulajdonképpen nem is ő a legboldogtalanabb. Olyan fiatal volt még, férjhez mehet és elhagyja a szülőházat, de nem úgy édesapa. Ő sohasem szabadulhat meg Vabitztól, hanem élte végéig ki kell mellette tartania. Ez egy élet örökös télben, nyári napsugár nélkül. Nem ő érette, hanem az édesapáért volt kár.

- De bármennyire is engedékeny volt, nem állhatta meg, hogy ne ingerkedjék vele, midőn megállt a konyhaablak előtt és kérdezte, hogy nem jönne-e vele sétálni? Azt felelte, hogy most lehetetlen, mert édesanya megparancsolta, hogy ennyit és ennyit kell még neki elkészíteni reggeli előtt.

- Az első sietségben azt akarta mondani édesapa, hogy azért csak jöjjön vele. De azután jól meggondolta, hogy az még sem járja, hogy mindjárt az első napokban megszegesse az édesanya parancsát. Így hát édesapa elment az ablaktól és otthagyta Hófehérke kisasszonyt a szövőszék mellett. És azóta nem is várta többé. Úgy érezte, elállt volna a szívverése, megértette, hogy édesapát elvesztette.

Hangja könnyekbe fúlt és hirtelen elhallgatott. Brogren Anna nem szólt semmit, de hallatszott, amint sír. És Csöppség is sírt volna, ha nem tartott volna attól, hogy mások is meghallják.

II.

A következő éjszaka nem adott nagyobb nyugalmat Csöppségnek, mint az előző. Brogren Anna nem ment el, mint ahogy tervezte, hanem elhalasztotta hazautazását és alig kívánt neki a tiszteletes, meg a tiszteletesné jóéjszakát, azonnal leszökött a vendégszobából és bejött a kis szobába, beszélgetni a papkisasszonnyal.

Most már nem törődtek azzal, hogy megvárják, míg Csöppség elalszik. Az esperesné rögtön azon kezdte, hogy ő csak azért maradt itt, hogy meghallgassa annak a szép, Hófehérke kisasszonyról szóló mesének a folytatását, amibe Maja Liza az előző éjszaka kezdett. És kérte, hogy folytassa hamarosan, mert különben nem jutnak a végére, pedig már csak holnapig maradhat itt.

Így hát elkezdé ismét a papkisasszony a mesét.

- Ha jól emlékszem, - mondotta, - alig volt egy hete Hófehérke kisasszony otthon, midőn Moreus sekrestyés és Ulla asszony látogatóba jöttek. Kimondhatatlanul örült ennek Hófehérke kisasszony. Igaz ugyan, hogy már minden rendben volt közte és édesanya között, de mégis

dolgoznia kellett. Egész nap ott ült és dolgozott a szövőszék mellett, úgy, hogy a háta fájt, midőn este lefeküdt. Jó, hogy látogatóba jöttek, mert így lesz legalább egy kis szabadsága.

- Haj, haj! - gondolta magában Hófehérke kisasszony, ő sohasem fogja a munkát annyira szeretni, mint édesanya. Sohasem lesz az ő keze olyan szorgalmas és ügyes. Édesanya olyan szép damaszkot tudott szőni, amelynek a szélén rajta voltak Noé bárkájának összes állatai. Hófehérke kisasszony azt is észrevette, hogy őt csak kontárnak tartja, de úgy gondolta, hogy édesanyjának mégis csak be kell látni, hogy mennyire iparkodik.

- Moreus Ulla még azon időből ismerte édesanyját, mikor Brogban házvezető volt és így jól megértették egymást. Azonkívül ő meg az anyósa most voltak Brogban és segítettek a télire való elkészítésében, így hát sokat tudott mesélni a méltóságos grófnőről. Hófehérke kisasszony észrevette, hogy édesanya mennyire örült, midőn hallgatta mindazokat a bolondságokat, melyeket a grófnő kigondolt.

- De őszintén szólva, azt hiszem, legjobban örült e látogatásnak édesapa. Hófehérke látta, hogy levetette magáról azt a komoly méltóságot, amit házassága óta magára öltött és olyan volt, mint azelőtt. És így szólt önmagához: «Én nem tudom, hol volt édesapa az utolsó időben. Én nem láttam őt, mióta együtt mentünk a mezőre a szénakaszálást megnézni.»

- Hófehérke kisasszony jól tudta, hogy csak egyedül ő miatta nem mer édesapa tréfálni és nevetni. Lelkiismereti furdalást érzett, hogy ily rosszul vezette eddig nevelését. Azt gondolta, hogy sohasem szállt volna vele és édesanyjával annyira szembe, mint ahogy tette, ha el nem kényeztette volna. Most elhatározta édesapa, hogy óvatosabb lesz. Így mindig komolyan és barátságatlanul viselkedett, ha ő is a szobában volt.

- Még csak néhány hónappal ezelőtt édesapa csak úgy akarta, amilyen volt, most pedig semmit sem ért. Pedig édesapával nincs másképp, ő is csak akkor változik meg, ha majd új természetet kap.

- Most, hogy Moreus sekrestyés eljött, elfelejté édesapa a súlyos gondot és olyan lett, mint azelőtt. Hófehérke kisasszony pedig elgondolta, hogy mennyire is szeretheti őt édesapa. Mily nagy erőt vesz magán, csak egyedül ő érette! Ő mégsem elég hálás édesapa iránt, mint ahogy illenék.

- Édesanya maga látott hozzá a vacsora készítéséhez, hogy megmutassa Ulla asszonynak, hogy soha azelőtt nem kerültek Lövdalában ilyen étkek az asztalra, mint most. Édesanya jól tudta, hogy Ulla volt a legügyesebb főzőnő az egész kerületben és hogy sokat járt főzni lakodalmakra és halotti torokra, így hát azt gondolta, hogy megérdemel egy kis fáradságot. És míg édesanya a tűzhely előtt szorgoskodott, Ulla azt indítványozta, hogy látogassák meg, ő és Hófehérke kisasszony a nagymamát.

- Nagymamánál azután kibontott egy csomagot, amit mulatságképpen hozott magával. Egy nagyszerű ajándék volt benne, amit a grófnőtől kapott. Sohasem nevettek még úgy, midőn Ulla elbeszélte, hogy mennyire szereti őt a grófnő és milyen szép ajándékokkal szokta meglepni. Egy ízben egy kis ölebet kapott, amelyik nem evett mást, csak tejszínt. Ugyancsak jószívű egy grófnő, aki ilyen állatot ajándékoz egy szegény sekrestyés feleségének, ahol ugyancsak nincs fejőstehén a háznál.

- Én azt hiszem, Ulla asszony, maga is elszomorodnék, ha egyszer olyasmit adna néki a grófnő, aminek hasznát vehetné. Ah, olyan nevetséges volt, midőn kicsomagolta a legutolsó ajándékot. «No, lám csak! - mondotta. - Ugyancsak kikészülődtem, mert egy pár tanyára megyek még a lakodalmat elkészíteni.»

- A grófnő azt gondolta, hogy valami nagyszerű dolgot művelt, midőn a lovaglóruháját ajándékozta Ullának. Egy angol ruha volt, amilyenben akkor lovagoltak: hosszú, szűk, fekete

szoknya, vörös, cobolyprémes újjas és hozzá egy kis cilinder. Mindenesetre finom kelme volt és még alig használt, de mégis csak nevetséges. A szoknya olyan hosszú volt, hogy Ulla egy lépést sem tudott benne tenni és oly lehetetlenül bolond látvány volt abban a vörös újjasban. Ulla azt akarta, hogy Hófehérke kisasszony is próbálja föl ezt a ruhát és amidőn fölvette, úgy Ulla, mint a nagymama elragadónak találták. «Ejnye, ejnye, - mondta Ulla, - milyen kár, hogy nem te kaptad ezt a nagyszerű ajándékot! Mintha csak rád szabták volna!»

- Ulla elébe tette a tükröt, egy kicsit kibontotta a haját és föltette rá a kalapot. «Lám csak! - szólt nagymamához. - Nem éppen olyan, mint egy kis méltóságos grófnő? Volt-e már valaha ilyen bájos!?»

- Ulla nem engedte, hogy Hófehérke kisasszony addig levesse a lovaglóruhát, míg édesapa és Moreus sekrestyés előbb meg nem nézik benne.

- Én azt mondom, hogy Hófehérke kisasszonynak sohasem szabad így fölöltöznie. Mert ezáltal egyszerre annyira pajkos lesz, mint soha máskor.

- Nagymama és Ulla majd eldőltek a nevetéstől, mert Hófehérke kisasszony épp úgy kezdett sétálni és beszélni, mint a méltóságos grófnő.

- Ulla asszony egyszer csak azt mondta, hogy az ő férje sohasem fogja néki megbocsájtani, ha meg nem mutatja neki Hófehérke kisasszonyt, mint grófnőt. És csak egyre erősködött, hogy menjenek föl a nagy házba.

- Hófehérke kisasszony azt gondolta magában: Hátha édesapa nem jó szemmel nézi, hogy így maskarába öltözködik, mióta olyan komoly lett vele szemben. Azelőtt szívesen megtette, amikor csak kedve jött hozzá, de most már minden máskép van!

- De mert Ulla asszony vele volt, fölbátorodott és azt gondolta: «Mégsem való, hogy mindenben alávedd magad. Ma édesapa különben is olyan, mint régen. Semmi illetlent nem talál abban, ha majd meglát a grófnő ruhájában!»

- Még egy másik oka is volt. Úgy gondolta, hogy édesanya majd szívesen veszi, ha kifigurázzák a méltóságos grófnőt.

- Amint lefelé mentek a lépcsőn, Ulla asszonynak ismét valami új dolog ötlött az eszébe. Magával vitte Hófehérke kisasszonyt az istállókhöz és rábeszélte Longe-Bengtet, hogy nyergelje meg a Hollót. A Holló egy alacsony és kövér lovacska volt és nem igen hasonlított a brogi nagy hátslovakhoz. És a nagy, kipárnázott nyereg a hátsó támasztékával sem igen volt Márta grófnő nyergéhez hasonló.

- Midőn a Holló készen állt és Hófehérke kisasszony fölült rá, Ulla asszony előreszaladt és bekiáltott a szobába, meg a konyhába, hogy Márta grófnő erre lovagol keresztül a fasoron.

- Haj, haj, micsoda mozgás lett egyszerre! Édesanya szinte letépte magáról a konyhakötényt, úgy, hogy a szegélye elszakadt és szaladt föl a lépcsőre. Édesapa oly sietve ugrott föl, hogy a parókája félrecsúszott és megállt a legutolsó lépcsőfokon édesanya mellett. Ulla asszony és Moreus hátuk mögött foglaltak helyet, lent a lépcső alján a szolgálók és a béresek álltak.

- Bár Hófehérke kisasszonynak volt sarkantyúja és ostora, de a Hollót még sem tudta rábírní, hogy máskép, mint csak lépésben kocogjon és azt hitte, hogy így is jó. Mert nem is gondolt mást, mint hogy édesapa és édesanya azonnal fölismerik.

- De most jön csak a java. Édesanyát egészen megvakította az a vörös újjas, amelyikben a grófnő évek óta lovagolni szokott, úgy, hogy semmi mást nem látott. Alig üdvözölte őket Hófehérke kisasszony és odakiáltá: «Bonjour, monsieur le pasteur!» ahogy a grófnő szokta, midőn édesanya sietve lerohant a lépcsőn és annyira meghajolt, hogy majd a földre esett.

- De hát, hogy is mondjam tovább? Most tudta meg Hófehérke kisasszony, hogy édesanya egy kissé rövidlátó és már meglehetősen késő, homályos este volt, azt azonban mégsem tudhatta, hogy nem ismerték föl.

- Azt gondolta: Édesanya tréfát akar űzni a grófnőből! Jól tudta, hogy mennyire haragos volt régi úrnőjére. Arra nem is gondolt, hogy majd elibe szalad és földig hajol. Soha sem volt ilyen boldog.

- Hófehérke kisasszony minden segítség nélkül leugrott a nyeregből, épp úgy, mint a méltóságos grófnő és odadobta a kantárszárat Longe-Bengtnek. Azután édesanya felé fordult és kezét nyújtott.

- Eh bien, Raklitz, hogy érzi magát az új állásában?

- De alig, hogy ezt Hófehérke kisasszony kimondta, édesanya hirtelen lehajolt és megcsókolta a kezét!

- Most ébredt csak Hófehérke tudatára annak, hogy édesanyát a látszat megcsalta és komolyan azt hitte, hogy a grófnő eljött őt üdvözölni. Hófehérke kisasszony egészen megzavarodva mondotta: «Édesanya, hiszen csak én vagyok!»

- Erre édesanya nagy sietséggel fölegyenesedett és eltaszította magától Hófehérke kisasszony kezét. Ránézett még egyszer mostoha leányára, azután megfordult és fölsietve a lépcsőn, bement a konyhába.

- Édesapa, Moreus sekrestyés és Ulla asszony körülfogták Hófehérke kisasszonyt és nevettek az álruháján. Haj, haj! Megígérte, hogy még egy óráig nem öltözködik át, hogy édesapa mulasson egy kicsit. De azután elkomolyodott, annyira megijesztette őt édesanya pillantása. Azt gondolta: «Most igazán ellensége lett édesanya. Azzal ugyan nem törődik édesanya, ha szemtől-szembe összeszidják, de hogy bolonddá tették, azt sohasem fogja megbocsájtani!»

Papkisasszony akkor egy kis szünetet tartott, mintha másra, nem pedig a mesére gondolna.

- Most tulajdonképpen nevetni kéne, - mondotta Brogren Anna, - én azonban mégsem tudok. Valami szorongás fogja el a szívem. Legjobb lesz, ha rögtön tovább folytatod, legalább megtudom, hogy körülbelül mily rosszul ment tovább a sorod, - akarom mondani a Hófehérke kisasszony sorsa.

Így azután ismét megkezdé elbeszélését a papkisasszony.

- Igazán, alig tudom elbeszélni, minő tréfás dolog történt szeptember végén. Az én kedves mostoha néném majd meglátja, hogy micsoda jelentéktelen dolog adott Hófehérke kisasszonynak egy kis bátorságot. Ezentúl, - valahányszor erre a kalandra gondolt, - azzal vigasztalgatta magát: Mégis csak jó, hogy van egy élőlény a tanyán, amelyik nem fél édesanyától!

- Máskülönben el kellett ismernie, hogy valamennyien féltek édesanyától, még édesapát sem kivéve. Azt nem tagadhatta, hogy édesanya igen gondos és figyelmes volt édesapával szemben, úgy, hogy az nem mert ellenére tenni. Így aztán édesapa mindig félt nem-et mondani, ha édesanya valamit akart!

- Ezt semmi sem mutatja világosabban, mint mikor megengedte édesanyának, hogy pálinkafőzést rendezzen be. Valahányan eddig kérték, mindegyiktől megtagadta az engedélyt. Ha valaki még egyszer ezt indítványozná, röviden azt feleli rá, hogy a tanyán kenyeret kell sütni és levest főzni a gabonából, de nem engedi meg, hogy azt a szerencsétlen italt gyártsák belőle, ami csak a nép romlását idézi elő.

- Édesapa szóról-szóra ugyanezt mondta édesanyának is, de ez csak nem engedett. Azt mondta, hogyha édesapa végét akarja vetni otthonában a pálinka ivásnak, ahhoz nagyon szívesen hozzájárul, de végre mégis csak szükség van a házban pálinkára, hogy megkínálhassák a vendégeket és adjanak a cselédségnek, így azt gondolta, hogy ezt egész jól maguk is elkészíthetnék. Felényibe kerülne, ha itthon főznék, mondta édesanya és addig vitatkozott, míg végre édesapa teljesítette az akaratát.

- A legelső főzéshez a szomszéd tanyáról kölcsönzött édesanya üstöt a hozzávaló csövekkel együtt és amidőn már minden megjött, hozzáfogott a munkához. Mindent édesanya maga végzett, a legnagyobb elővigyázattal. Az érés és forrás ideje alatt a szolgálónak nem volt nyugodalma és a párolás alatt, maga édesanya őrködött az üstházban. Senki sem mondhatta édesanyáról, hogy kíméli magát.

- Édesapa pedig azalatt a szobájában üldögélt és míg a főzés tartott, egyszer sem tette tiszteletét édesanyánál, hogy betekintsen az üstház ajtaján és egy kis kóstolót kérjen a főzetből.

- Édesanya jól látta, hogy most ellenére cselekszik és ha valamelyik a cselédség közül leissza magát, úgy édesapa rögtön megragadná az alkalmat, hogy eltiltsa az egész pepecselést. Vigyázott is édesanya nagyon, hogy senki azok közül, akik neki segítettek, nagyon bele ne kóstoljon, így aztán sikerült elérnie, hogy minden a legnagyobb rendben történt.

- Végül azonban mégis csak megtörtént a szerencsétlenség.

- Édesanya már kész volt a derítéssel és még mindössze az volt hátra, hogy a pálinkát hordócskákba és korsóba szűrje. Még az «alját» is el akarta tenni, de minthogy forró volt, édesanya egy vederbe öntötte és kitette hűlni az üstház ajtaja elé.

- Éppen, amidőn édesanya kitette az alj-pálinkát, arra ment Longe-Bengt. Ugyancsak húzódozott a csöbörhöz, de édesanya ott állott az ajtóban. «Kedves Bengt, - mondotta, - csak nem akarsz ebből inni. Ez nem embernek való. Ez csak az alja!»

- Longe-Bengt jámbor arcot vágott és tovább ment. A tehénistállóba készült. Végre sem büntethetik meg, ha az üstház mellett megy el.

- Longe-Bengt csakugyan a tehénistállóba ment és egy szénásvillát hozott ki, amit a fejőleánynak kölcsönzött. Ezt a széna-villát akarta visszavinni az istállóba. De amint Longe-Bengt kinyitotta a hátsóudvar rácsos ajtaját, szembe találta magát a nagy bak-kecskével, amint orrát a lécz közé dugva, úgy szaglászott az üstház felé. Nagyon szép nap volt és az összes kecskéket kieresztették, de a többiek a dombon legelésztek, egyedül csak a nagy bak álldogált az ajtónál.

- Nem tudni, hogy lehetett Longe-Bengt olyan ügyetlen. De alig nyitotta ki az ajtót, a kecske abban a pillanatban kitolakodott mellette. És ő nem sokat törődött vele, hogy visszakeresse, ami pedig a kötelessége lett volna. Csak utána nézett, vajjon a kertajtó be van-e csukva, nehogy még a kecske édesapa fáiban és édesanya káposztás ágyaiban kárt tehessen. Azt gondolta, hogy mi sem történhetik, ha a kecske bemegy az udvarba és egy kicsit legelészik.

- Azonban a kecske uraság meg egy pillantást sem vetett a jó fűre, hanem egyenesen az üstház felé ügetett. Oly halkan és könnyedén tipegett oda, hogy édesanya nem hallotta meg, midőn odaért, pedig az üstház ajtaja félig nyitva volt.

- Ez a kecske különben mindig olyan finom és kecses volt. Hogyha ivott, nem locsogott, mint a kutya, vagy nem szörtyögött, mint a ló, hanem oly csöndesen csinálta, hogy senki sem hallhatta. Ez a kecske nem egy rocska tejet ivott ki a fejőleány háta mögött, így hát nyugodtan itta ki a pálinkaaljat, anélkül, hogy édesanya valamit észrevett volna.

- Midőn már semmi sem maradt hátra, elkezdett a nagy bak öklelni, amint az már a szokása volt, mert úgy gondolta, hogy kevés öröm van benne akkor bajt csinálni, ha nem lát valakit, aki bosszús és haragos amiatt, amit véghez vitt. A következő pillanatban már ott állt a küszöbön édesanya és látta, hogy a veder üres.

- Fölragadta hát édesanya a hosszú, fekete kéménykotrót, amely mindig ott állt az üstház szögletében és meg akarta fenyíteni a «nagy bakot.» De azután a hű gondozás után, amelyben édesanya a nagy bakot eddig részesítette, nem igen értette meg, hogy édesanya igazán dühös, hanem két lábra állt és elkezdett táncolni édesanya körül. A nagy bak azonban amilyen öreg, épp oly erős volt és nem igen volt tanácsos kikezdeni vele. Édesanya utána sújtott a kotróvassal és aki ismerte a nagy bak természetét, az sejthette, alig végződhetik jól. Erre mindannyian előjöttek, édesapa, Hófehérke kisasszony és a szolgálók is leszaladtak a felsőházból, hogy segítsenek édesanyának. A nagy bak azonban nem csinált semmit, hanem csak ide-oda ugrált és édesapa intett a többieknek, hogy hagyják csak, ne keveredjenek a játékba. Ugyanakkor átkiáltott édesanyához, hogy siessen be az üstházba, mert a nagy bak játékos kedvében van.

- Édesanya azonban nem törődött az intéssel. Végre sikerült olyan kemény ütést mérni a nagy bakra, hogy megérezte. Erre ugyan ismét négy lábra ereszkedett, de nem sokat használt, mert berontott az üstházba és szarvaival sorra kezdte feldöntögetni édesanya üvegeit és korsóit, melyekhez csak hozzáfért. Alig ment be utána édesanya, már ismét kint volt.

- Most jól tudta a nagy bak, hogy elég tenni valót hagyott édesanyának, míg fölállítja mindazt, amit ledöntött, hogy most egy darabig megszabadult tőle és békén élvezheti jókedvét. Egy pár pillanatig csendben állt az üstház ajtajában és körülnézett. Azután elindult lassan és komolyan a dombon a felsőház felé.

- A nagy baknak általában valami méltóság és ünnepélyesség volt lényében és ez annyira érvényesült, hogy senki sem gondolhatta erről a derék állatról, hogy örökösen csínytevésen töri a fejét. Még sohasem volt olyan nagyszerű, mint akkor. Lárait lassan és magasra emelte, fejét hátra szegezte, orrát magasra tartotta, mintha nagy szakállával és szarvával büszkélkednék. De mégis meglátszott, hogy nem olyan komoly, mint máskor. Szemeiben bizonytalan fény ragyogott és hátsóteste ide-oda ingott.

- Édesapa azt hitte, hogy a nagy bak kecskéihez indult be a kertbe és azt kiáltotta Hófehérke kisasszonynak és a szolgálóknak, hogy menjenek el a bak elöl és ne zavarják. A nagy baknak csakugyan ez volt a szándéka, de megváltoztatta véleményét, midőn elment a pitvar előtt és látta, hogy azok, akik őt elüzni szaladtak ki, nyitva hagyták az ajtót. És mialatt a legkomolyabban arra sétált, egy ugrással a lépcsőn termett és berontott a házba.

- A szolgálók mind utána rohantak, hogy kiűzzék. Erre a nagy bak a padlépcsőre menekült és miután a padra is követték, kiugrott a tetőablakon. A nagy bak nem sok fáradságot vett magának, hogy utána nézzen, milyen messze van a föld, midőn az ugrást megtette. De olyan állat volt, amelynek mindig szerencséje volt, így történt most is, midőn kiugrott az ablakon, hogy éppen a lépcső tetejére jutott.

- Kicsiny tető volt meredek eresszel és keskeny gerinccel a közepén és ezen jött a nagy bak lefelé. Egy lépést se tehetett jobbra vagy balra anélkül, hogy le ne essék. És az is lehetetlen volt, hogy a padlásra visszatérjen.

- Menj a középen, nagy bak! - mondta édesapa és botjával fenyegette. De a bak ott maradt, ahol állott. A szolgálók kijöttek és mindannyian elrémültek, hogy mi lesz vele. A nagy bak azonban igen kedélyesnek látszott. A fejét odafordította és pislogott rájuk, látszik, hogy nagy öröme telik a veszedelemben.

- Édesanya rendbe szedte üvegeit és jött kezében a kotróvassal, hogy elrakja a nagy bakot. Midőn az ezt meglátta, még vidámabb lett, mint azelőtt. Úgy látszik, semmi tiszteletet nem érzett édesanyával szemben.

- Édesanya még egyszer megsuhogtatta a vasrudat a nagy bak felé, mire az abban a percben összehúzta a lábát és mint egy nyíl repült ki a levegőbe és épp előtte ért le a földre.

- És alig hogy lent volt, fölegyenesedett a hátsó lábaira és olyan lökést adott édesanyának, hogy fölbukott. Azután a kert felé ugrott a nagy bak, átrepült a kerítésen és néhány óráig ugrándozott kecskéi előtt.

- De senki sem törődött többet vele. Mindannyian édesanyához siettek, hogy fölsegítsék. Az első, aki odaért, Hófehérke kisasszony volt. Édesanya azonban eltaszította magától. «Ne tetesd magad! - sziszegte. - Tudom, hogy milyen lélekkel vagy irántam. Látom, hogy csak örülsz. Neved, ameddig tudsz! De én érzem, hogy eljön az az idő, midőn sírni fogsz.»

- Az igaz, hogy Hófehérke kisasszony nem volt szörnyen megijedve. Annyira nevetett a bakon, hogy nem volt ideje komollyá lenni.

- De édesanya szavai egész napra eléggé megsomorították.

- És kedves mostoha nővérem megérti, hogy nem ez adott Hófehérkének új bátorságot, hanem egy kis álom, amit azon az éjjel álmodott.

- Ekkor ismét látta Hófehérke kisasszony a bakot, amint ott állt a háztetőn, ez nem volt ám többé egy igazi bak, hanem a vidámság és a jókedv, ami régente lakozott e házban, ez ment fel a tetőre és üzött tréfát édesanyával. És ez a bak beszélni is tudott és azt mondta édesanyának, hogy neki nem fog sikerülni ezt a házat egy hideg és kemény fogházzá tenni, amint akarná. Itt még sok van a régiből, ami ellentáll.

- Midőn Hófehérke kisasszony fölébredt, úgy gondolta, hogy ez igaz és érezte, hogy már nincs egyedül az édesanya elleni harcban.

- Legközelebb egész biztosan magammal hozok néhány süteményt a nagy baknak, majd ha Hófehérke kisasszonyt meglátogatom - mondta Brogren Anna, míg a papkisasszony szünetet tartott.

- Félek, hogy ez a megvendéglés már elkésett mondta a papkisasszony. - Az utolsó levélben, amit Hófehérke kisasszonytól kaptam, hírül adta, hogy édesanya levágatta a nagy bakot.

- Lám, lám! - mondta az esperesné elgondolkodva. - És Hófehérke kisasszony apja nem szólt semmit, hanem hagyta a nagy bakot lemészárolni! Én azt mondom neked, hogy Hófehérke kisasszony mostoha anyja még sok gonoszságot fog elkövetni.

A papkisasszony gyorsan közbeszólt:

- Nem ő az, aki ártani akar Hófehérke kisasszonynak. Hanem inkább azt hiszi, hogy Hófehérke kisasszony nem gondol másra, mint hogy neki bosszúságot szerezzen.

- Ő bizonyára jobban tudja.

- Így hát mindig változatos Hófehérke kisasszony élete. Még egy dolgot kell elbeszélnem, hogy lássad, milyen rosszul folyik dolga.

- Szívesen végig hallgatom - szólt az esperesné. - Csak azt nem értem, hogy miért van mindig Hófehérke kisasszony a veszedelemben és nem a mostoha anyja.

- Tudod kedves nővérem - folytatá a papkisasszony - hogy Hófehérke kisasszony apja ültette az egész papkertet. Neki köszönhették a közmétéket és a ribizliket, a finom földiepertáblákat, a nagy zöldség-ágyakat és a kis rózságyat balra az épülettől.

- De mindezek között a legszebbek voltak édesapa kertjében az almafák. Édesapa maga ültette és oltogatta és én azt hiszem, hogy messze földet kellett bejárni, míg olyan almákat akart valaki találni, milyeneket azok termettek. Mikor Hófehérke kisasszony megkóstolta édesapa almáit, úgy ízlettek, mintha napfényből és nyári melegből formálódtak volna.
- Olyan szép almákat, mint ezen a nyáron, még sohasem látott Hófehérke kisasszony a kertben. Ah micsoda aranykormosak, parmének, asztrakánok, renaták és téli almák! Talán nem volt olyan bőven mint máskor, hanem a gyümölcsök annál szebbek voltak. Nem volt egyetlen alma sem férges, hanem valamennyi egyforma nagy és formás. Az asztrakánok szinte átlátások voltak, a parménok arany-sárgák, a renaták vörösbe és zöldbe játszó, a téli almák meg sötétvörösek.
- Valóban az almák oly pompásak voltak, hogy az egész környéken erről beszéltek. Oly nagyok és színesek voltak, hogy egész kiragyogtak az útig és az utasok bejöttek és engedelmet kértek, hogy bemehessenek a kertbe és megnézhessék.
- Még csak egyet akarok mondani. Amilyen szépek és jók voltak az almák, olyan nagy gond volt velök. Az előző években úgy volt, hogy a legtöbbjét a papkerti almáknak ellopták. De az idén egy alma sem veszett el ily módon, mert édesanya fáradhatatlan volt a megőrzésben. Augusztus végétől, midőn az almák érni kezdenek, kiment a kertbe és egész éjszaka maga vigyázott.
- És édesanya még ennél is többet tett. A háznépétől is őrizte az almákat. Lakatot csináltatott a kertajtókra és a kulcsokat mindig magánál tartotta. Midőn édes anya egy igazán nagy és fényes asztrakánt talált, azt leszakította édesapának, de sem Beáta nagyanya, sem pedig Hófehérke kisasszony nem kóstolhattak meg egyetlen egy almát sem.
- Igaz, hogy az előző években nem voltak olyan szép almák, de legalább nagyobb örömük telt bennök. Senki sem volt a házban, aki jól nem lakott volna almával. De nemcsak a házbeli, hanem bárki, aki a paplakba jött, kapott kóstolóba, sőt a legtöbben egy kis batyú gyümölccsel mentek tovább.
- Még ha a fákról hullottak is le az almák, akkor sem ehetek belőle, mert ezt a munkát is egyedül végezte édesanya. Keztyűt húzott és úgy szedegette föl a hullott almákat óvatosan és vigyázva, nehogy megnyomódjanak vagy összeütődjenek.
- Bizony kemény dolog - gondolta magában Hófehérke kisasszony, hogy nem kaphat a jóízű friss almákból, de azzal vigasztalta magát, hogy milyen jó lesz majd almát enni egész őszön és télen át. Édesanya biztosan ért hozzá, mint kell azokat eltenni, hogy meg ne rothadjanak.
- De hamarosan megtudta, hogy édesanyjának más tervei voltak. Egy pillanatig sem gondolt arra, hogy ők majd otthon üldögélve fogyasztják el azokat a finom gyümölcsöket.
- Édes apa is bizonyára szívesen megtartotta volna a háznál almáit, mint azelőtt. De édes anya kiszámította, hogy mennyi sok pénzt kaphatnak belőle. El akarta adni azokat a szép gyümölcsöket a broby-i vásáron.
- És úgy lett, ahogy édesanya akarta. Édesanya két tele kocsi almával indult a vásárra, egy szolgál és egy szolgáló is ment vele, hogy segítsenek az eladásnál.
- Midőn megérkezett a piacra, felállította az asztalt és kinyitotta a ládákat és hordókat és kirakta az almákat. Édesanya nem szégyenlett semmiféle munkát, ott állott nagy keztyűvel kezén, derekán meleg kendő átkötve, az asztal előtt, hogy maga árulja az almákat. Édesanya nem merte ezt a feladatot valaki másra bízni.

- Mondották, hogy olyan szép árúi voltak, hogy büszke lehetett rájuk. Vörösben, zöldben, sárgában és fehérben ragyogott édesanya asztala, a népség csak úgy özönlött, hogy gyönyörködjék benne. A nagy broby-i vásárra pedig Södermanlandból és a nási udvarházakból is jönnek kertészek. De egyik sem rakott ki olyan szép gyümölcsöt, mint édesanya.
- Alig hogy kész volt édesanya a kirakással, a vásárlók oda siettek és kérdezték, hogy mit kér az almáiért. Édesanya azonban oly sokat kért, hogy a népség csak elbámult és nem akart venni.
- Így hát édesanya csak ott ült szépséges almáival és nézte, amint a vásári nép szomszédjainál végzi el bevásárlásait. De édesanya nem adta meg magát és egy fillérrel sem szállította le az árakat. Kétszer annyit kívánt az almáiért, mint mások. Azt hitte, hogy majd később eladja, de az idegenek már túladtak minden gyümölcsön.
- Talán még valami másra is számított édesanya. Nagyon jól tudta, hogy mennyi pálinkát szoktak meginni a broby-i vásáron és tizenkettő után aligha akad már józan ember. Édesanya azt gondolta talán, hogy majd délután a parasztok nem fogják annyira sajnálni a pénzüket.
- Úgy látszott, hogy édesanyának igaza lesz. Minél később, annál több nép gyűlt az asztala köré. Elsősorban az összes apró fiúk és leányok, kik csak vásárban voltak. Ott álltak, újjacs-káikat szájukba dugva és vágyódva pislogtak az almákra, szinte megható volt. Persze ezek közül egyik sem volt vásárló, de voltak nagyok is, akik ott álltak és nem tudták szemüket levenni a szép gyümölcsökről.
- Mindig jött egy vagy más és kérdezte az árát. De édesanya nem engedett és éppen annyit kért, mint reggel. Lealkudni nem engedte, mert a többiek már mind eladták az almákat. Bizton hitte, hogy most reá kerül a sor.
- Édesanya látta a vágyakozást mindegyiknek arcán és így gondolkozott: «Nemsokára én kerekedek felül. Csak éppen megkezdéné már valaki.»
- Az idő azonban csak telt, telt és végre azt hitte édesanya, hogy az összes almákat eladatlanul kell haza vinni.
- Végre utolsó kísérletet próbált és elküldte az egyik szolgálot Hófehérke kisasszony után, aki a bódékhoz ment, hogy ajándékot vásároljon az otthoniaknak, akik nem jöhettek a vásárra.
- Midőn Hófehérke kisasszony visszatért édesanyához, megparancsolta neki, hogy egy darabig álljon a helyére és árulja az almákat. Édesanya már egész napja egy helyen állott és megdermedtek a lábai. Kénytelen egy kicsit mozogni.
- Bár nem jó kedvvel állt oda Hófehérke kisasszony árulni a broby-i piacra, de nem mert ellent mondani édesanyának, felkötötte hát a nagy kendőt maga köré, felhúzta édesanya keztyűit és elhelyezkedett az asztal mögött. Néhány intés után, hogy szigorúan ragaszkodják az árhoz, ne engedjen semmit lealkudni, hogy ne egyék az almákból, elment édesanya.
- De édesanya azon számítása, hogy a népség majd szívesebben vesz a mostohaleányától, mint tőle, balul ütött ki.
- Hófehérke csak ott állt és őrizte az almákat, anélkül, hogy egyet is eladott volna belőlük, épp úgy, mint édesanya. Kicsik és nagyok csoportosan körülállták, de egyik sem vásárolt.
- Ekkor néhány félig berúgott parasztleány jött leányokkal karöltve és keresztül törtek a tömegen.
- Nagyhangú, rakoncátlan legények voltak, kiknek csörgött a pénz a zsebükben, ha duhajkodtak és most éppen pazarló kedvben voltak. Hófehérke kisasszony megijedt és szívesebben elszaladt volna, de mégis csak ott maradt azon reményben, hogy hátha eladhat valamit.

- Midőn odaértek, a legelső nem kérdezősködött az ára után, hanem rátette súlyos öklét a legszebb csomó almára. Ugyanakkor ránézett Hófehérke kisasszonyra és lehetőleg józannak akart látszani. «Hunnét vannak az almák?» - kérdezte.

- Hófehérke kisasszony azt felelte, hogy a kertjükből.

- Aha, sokszor voltam ott - mondta a fickó és ismerem jól magát meg az apját. Nagyon barátságos ember a pap!

- Hófehérke kisasszony szintén barátságosan felelt. Tetszett neki a legény, hogy jól mondott édesapáról.

- Tudom, hogy mind a ketten olyan kedvesek - mondotta a legény. - Legyen szíves hát, hadd kóstolja meg az almájukat egy szegény legény - ingyen.

- És mielőtt Hófehérke kisasszony észrevette volna, hogy mit akar, belemarkolt a legszebb almákba és elrohant. A leány, aki vele volt, szintén vett néhány almát és elugrott. Hasonlóképpen cselekedtek a pajtások és a pajtásnők.

- Hófehérke kisasszony sohasem gondolt ilyesmire. Egészen oda volt és kétségbeesett, hogy annyi almát elvittek, amiért semmit sem fizettek. Maga akart utánok szaladni és visszahozni az almákat, de ezt még sem merte, hanem elküldte a szolgát és szolgálót, akik háta mögött álltak, hogy ők szaladjanak utánok. Ugyanakkor észrevette, hogy az egész népség a kirakodó asztalhoz tolakodott. «Na most már jönnek és vesznek» gondolta és újra fölbátorodott.

- Dehogy is vettek! Eszükben sem volt, hanem odaugrottak vagy tizen egyszerre és annyi almát markoltak föl, amennyit tudtak és mindannyiszor azt kiáltották, hogy ő meg az apja olyan jók, hogy sohasem kívánnák, hogy ők szegény emberek fizessenek valamit azért a pár almáért. És a kis gyerekek, kik ott álltak és egész nap pislogtak az almákra, levetették a sipkájukat és teletömték, sőt a kis leányok is, kik szintén ott ácsorogtak epekedve, előre törtek és telerakták vagy húsz almával köténykéjüket.

- Hófehérke kisasszony ráfeküdt az almákra és a testével akarta megvédeni. De mit használt? És sírt, könyörgött, kiáltozott, hogy szerencsétlenné teszik, de ki törődött vele? De nem csak a kis fiúk és leányok szedegették az almákat, hanem a felnőttek is. És még nevettek és tréfálkoztak hozzá, mert azt gondolták, hogy ez csak egy kis tréfa. És mindegyik, aki csak elvett egy almát, odakiáltotta neki, hogy ő és az apja olyan jók, hogy nem sajnálják azt a pár almát.

- Hófehérke kisasszony kapkodott össze-vissza, segítségért kiáltozott, de az almák csak elvesztek. A vásári nép fölborította az asztalt, földöntötte a hordókat és ládákat és úgy szedte az almát. Sok elszánt csavargó volt a vásárbán, akik aztán a tömeg közé vetették magukat. Erre aztán kitört a verekedés és civakodás, úgy hogy Hófehérke kisasszonynak menekülni kellett és ott hagyni az almákat, ha nem akarta, hogy letapossák.

- Ekkor ért vissza édesanya és ott találja mostohaleányát, amint kifosztva és kétségbeesve álldogált és sírt haragjában és félelmében. Édesanya megragadta karjánál fogva és megrázta. «Várj csak, míg haza érünk - mondta édesanya - majd megtanítlak én, hogyan kell elkótyavetyélni az én almáimat!»

- Nem is csodálatos, hogy édesanya haragudott, de az mégis szomorú volt, hogy azt hitte a mostoha leányáról, hogy mindezt akarattal tette.

- Nehéz egy utazás volt a vásárból hazafelé. Ott ültek a kocsin édesapa, édesanya és Hófehérke kisasszony és kezdetben édes apa csevegni próbált, mint máskor. De édesanya csak mereven ült a kocsi szögletében összeszorított ajakkal és nem válaszolt egy szót sem, Hófehérke kisasszony pedig csak sírdogált. Édesapa persze nem vette olyan súlyosan a dolgot, hogy elvesztett néhány almát, sőt bizonyára tetszett neki, hogy a nép azt kiáltotta, hogy ő

olyan jó és fizetés nélkül is oda adja az almákat. Megpróbálta kedélyét megőrizni az által, hogy szóba elegyedett a vásárosokkal, akik mellette elmentek. Az egyiktől megkérdezte, hogy mennyit fizettek a teheneiért, a másiktól, hogy mennyiért vette a juhokat és hogy nem látták-e az almáit?

- De nemsokára csodálatos szótalan lett édesapa. Odafordult édesanyához és sokáig mereven nézte. Aztán csendben ült és maga elé nézett. És ekkor olyan öregnek és fáradtnak látszott.

- Egy kis idő múlva észrevette Hófehérke kisasszony, hogy édesapa őt nézi oly hosszasan és gondterhesen. Mintha édesapa ki akarta volna kutatni, hogy mi lakik lelkében.

- Aztán így szólt édesapa: «Hasonlítani kezdesz anyádhoz.» És édesapa magához vette kezét és lágyan símogatta.

- Mintha édesapa meg akarta volna nyugtatni és fölvidámítani. Hófehérke kisasszony azt gondolta: «Édesapa tudja, hogy én nem akarattal csináltam. Ő tudja, hogy én nem vagyok olyan.»

- Édesapa egészen hazáig a magáéban tartotta a kezét. Azután egészen előre hajolt, de midőn a lépcső elé ért, egyszerre összeesett. Nem mozdult és nem szállt ki a kocsiból, midőn édesanya és Hófehérke kisasszony fölálltak. Azt hitték, hogy meghalt.

- De a legrosszabb még sem történt meg, pedig közel állott hozzá.

A papkisasszony szünetet tartott. Hangja bizonytalan lett és idő kellett hozzá, míg olyan nyugodt lett, hogy tovább folytathatta.

- Most már tudod, hogy mint megy a dolgom mondotta. - Édesanya azt csinálja velem, amit akar és én nem panaszkodhatom édes apának, mert félek, hogy szélütés éri, mint egyszer, mikor a vásárról jött és a veszekedésünkre gondolt.

- De hát nem látja ő maga?

- Lehet, hogy látja, de nem tehet semmit. Úgy látszik, azelőtt egészséges volt, de most tudom, hogy milyen gyenge. Nincsen akarata többé. Sohasem lesz már többé édesapa olyan, mint akkor reggel, midőn együtt mentünk megnézni a szénakaszálást.

A SVARTSJÓI LELKÉSZ.

Ó-év utolsó délelőttjén betekintett a lelkész a konyhába.

Hová tűnt el ma a «vihar-leányka»? Mert nem látta kint a szánkópályán. Csak nem akar bent ülni reggeltől estig, mint a többi fehérszínű.

Csöppség volt, aki után kérdezősködött. Már az első napon, melyet Lövdalában töltött, kikerestek együtt a kocsiszínből egy szánkót. Azóta minden délelőtt bejött, hogy szánkózni hívja. Ekkor felhasználta egyúttal az alkalmat, hogy néhány jószívű tréfás szót szóljon a kulcsárnőnek és a leányoknak, mert bent ülnek-sülnek egész nap a konyhában.

Hamarosan megkapta a választ, hogy Csöppség ugyan most is ki akart menni a szánkóval, mint máskor, de ma eljött az anyja látogatóba. Most lement az istállóba, hogy megnézze a teheneket és ő is elkísérte.

A lelkész visszahúzódott és becsukta az ajtót. Néhány percre megállt és gondolkodott. Azután elindult a tehén-istálló felé.

A konyhában utána néztek. Olyan öregnek és gyengének látszott az őszi betegség után. Természetes, hogy beszélni akart azokkal, akik az udvarba jöttek.

Jó időbe került, míg ráakadt a koltorpi Marira. Először Longe-Bengttel találkozott, aki megszólította, hogy itt van egy fickó, egy beteg lóval jött és meg szeretné kérdezni a lelkésztől, hogy nem tud-e valami orvosságot.

Míg a beteg lóval foglalatostkodott, bejött néhány paraszt, akik összekülönböztek az örökségen és azt kívánták, hogy ő mondaná meg, mennyi rész jár mindegyiknek, mert nem szeretnék a törvény elé vinni a dolgot.

Majdnem egy jó órájába került, míg annyira ment velük, hogy megitták a béke-poharat.

Ezalatt Csöppség ott ült a tehén-istálló homályos szögletében és anyjával beszélgetett. Lekuporodtak a fejzősámolyra, míg a fiúcska Csöppség térdére ült. Annyira büszke volt rá, hogy nem akart tőle megválni.

Anyja és a fiúcska karácsonytól kezdve Nygordban maradtak. Most már hazafelé készülnek, de a hosszabbik utat választották, Lövdalán át, hogy megláthassák Csöppséget.

Talán sohasem volt Csöppség olyan boldog, mint amikor látta, hogy anyja lép be a konyhába. Éppen idejekorán, hogy megsegítse őt nagy gondjában.

Midőn leértek az istállóba, anyának legelsősorban föl kellett őt világosítani, hogy mi is van azzal a Hófehérke kisasszonyról szóló új mesével, amelyet Csöppség két éjszaka egymásután hallott? Lehetséges-e, hogy a papkisasszony önmagáról beszélt?

Midőn Csöppség elbeszélte, úgy, ahogy tudta, az anyja csak hallgatott egy darabig, azután így szólt: «Bizonyára nem gondolták, hogy annyi eszed van, hogy meg is értsed, amit meséltek. De ha most már megértetted, úgy meg kell mutatnod, hogy tudsz hallgatni is.»

De ez nem volt minden, más is nyomta még a Csöppség szívét.

Tegnap délelőtt hozzá ment a tiszteletesné és oly barátságosnak és szelídnek látszott, midőn megkérdezte, hogy jól érzi-e magát és nem vágyik-e haza?

- Persze, hogy jól érzi magát és minden tetszik neki. Különösen a tyúkokat szereti.

- Úgy - mondta a tiszteletesné és mosolygott - tehát te senkit sem szeretsz a tyúkokon kívül?

- De igen, Csöppség a papkisasszonyt is szereti.

A tiszteletesné ismét mosolygott. Miért szereti úgy Maja Lizát?

- Azért, mert olyan szép dolgokról beszél.

- Csak nem! - mondta a tiszteletesné. - És tudod, hogy honnan veszi mindazt, amiről neked mesél?

- Bizonyára a könyvekből tanulja, midőn egész éjszakákon át olvas - felelte Csöppség.

- Úgy, hát éjszakákon át fent van és olvas? - mondta a tiszteletesné és épp oly szelíd és barátságos volt, mint máskor. - És csak a fenyőgally világít neki?

- Gyertya mellett olvas, úgy tudom - felelte Csöppség.

Midőn eljött az este, úgy mind a ketten, a papkisasszony és Csöppség, lefeküdtek mint rendesen és alig voltak az ágyban, bejött a tiszteletesné, ahogy szokta és elvitte a gyertyatartót a gyertyával.

Midőn azonban csönd lett a házban, fölkelt a papkisasszony és elővett egy faggyúgyertyát, amelyet a nagy falióra mögé dugott, kiosont a konyhába, lángot fújt a kemence paraszából, úgy, hogy meggyújthatta a gyertyát és azután leült olvasni. A papkisasszonynak volt egy bácsija Upszalában és ez verseket másolt le számára és elküldte neki, mert tudta, hogy kedveli az ilyesmiket. És ezeket olvasta és tanulta most éjjel, könyv nélkül.

Valami nagyon szép lehetett, amit olvasott, mert nem hallotta meg, hogy kinyílt az ajtó. Föl sem nézett addig, míg a tiszteletesné előtte nem állott és kinyújtotta a kezét és kivette a gyertyát a tartóból.

- Azt akarod persze, hogy valamennyien koldusok legyünk, - mondta a tiszteletesné, - hogy itt ülsz és egész éjszakán át égeted a világot. Honnan kaptad a gyertyát?

- Ez nem édesanya gyertyája, - mondta a papkisasszony.

- Akárkié is legyen, azt csak nem tűrhetem, hogy te itt ülj és tönkre juttass minket, - mondotta a tiszteletesné. - Majd megtanítlak én gyertyákat pocsékolni, meg én!

Erre elment a tiszteletesné, de nemsokára visszajött egy darab vászonnal a karján.

- Ha ezután virrasztasz éjjel, úgy legalább valami hasznosat csinálj magadnak, - mondotta. Fogj hozzá, hogy a kivarrás kész legyen holnap reggelre ezen a lepedőn!

Azután elment, de a papkisasszony egész éjszaka ott ült a munkája mellett.

És aki szintén nem aludt, az Csöppség volt és búsult, mert ő volt, aki kifecsegte, hogy a papkisasszony föntvirraszt és olvas éjjelenként.

Ez volt az, amiért különösen örült, hogy anya eljött.

Nem akarta, hogy még a rosszabbik is bekövetkezhessék és a papkisasszony megtudja, hogy mit tett és kérte, hogy vinné őt anya haza magával. Nem akar többé a papudvarban maradni.

Hiába mondta anya, hogy milyen jó dolga van, Csöppség nem bánta, ha ezentúl fájni és éhezni fog is, csak elmehetne, mielőtt a papkisasszony megharagudnék rá.

Anya azonban föltétlenül azt akarta, hogy maradjon. «Nem sokáig lesz ez, - mondta, - hogy Raklitza így uralkodhatik itten. Majd beszélek a tiszteletessel. Már régóta ismerem. Tudom, hogy hinni fog nekem.»

Ugyanekkor a fiúcska a folyosóra mutatott. «Valaki áll ottan», - mondta.

Anya és Csöppség a folyosó felé fordultak. Ott állott a lelkész a sötét árnyékban, alig néhány lépésnyire tőlük. A falhoz támaszkodott és meg sem mozdult.

Annyira megijedtek, hogy nem mertek fölállni és köszönni. Mikor jött és mennyit hallott?

- Hozd csak ide a széket, Mari! - mondotta halk hangon. Odasietett az alacsony székkal és ő ráhanyatlott.

- Ne menj senkiért! - mondta a lelkész. Csak egy kis szédülés. Tudod, hogy naponta előfog.

Tanácsstalanul álltak körüle. Mari elcsodálkozott, hogy mennyire megöregedett. A karácsonyi lakománál nem vette annyira észre, de most látta, hogy mennyire lesoványodott és összeesett.

- Nem olyan veszedelmes, - mondta, - de most mind gyakrabban jön. Már elmúlt, érted, Mari.

Erre azután főlegyenesegett.

- Ne szólj semmit, fönt a házban! - mondotta és kiment lassan, előregörnyedve az istállóból.

AZ ÁLOMKALÁCS.

Szilveszter-estéjén a papkisasszony sietett le a dombon, amely az üstházhoz vezetett, ahol a nagymama, Spaak Beáta asszony, már évek óta visszahúzódva lakott. Csöppséget kezénél fogva vezette és már messziről hallani lehetett, hogy kint vannak, mert mindannyiszor fölkiáltottak, ha az utat eltévesztve, a mély hóba jutottak. Az ég borús és koromsötét volt, a legkisebb hold-, vagy csillagfény nélkül. Ha nagymama szobácskájának ablaka nem világított volna, úgy aligha találtak volna az üstházig.

Karácsonykor annyi sok lakomát rendeztek a parasztok és az uraságok, hogy alig jutott külön nap mindegyikre. Így hát nem történhetett másként, mint hogy a tiszteleteseknek Szilveszter-estéjén is el kellett utazniok, persze Maja Liza kisasszony, mint rendesen, nem mehetett velök. Azt mondták, hogy neki itthon kell maradni és utána nézni, hogy a cselédséget jól megvendégeljék hallal és kásával, épp úgy, mint karácsony-estéjén, mintha az öreg kulcsárnő épp oly jól el nem tudná rendezni a dolgot.

De azért a papkisasszony egészen jókedvű volt.

Egész délután mondákat mesélt és dalokat énekelt Csöppségnek, kinek talán sohasem volt ilyen jó napja.

Midőn a vacsorának vége volt, sehogysem akart Maja Liza még aludni menni. Azt mondtotta, hogy Szilveszter-estéjén szeretne legalább valamit megtudni a jövődöböl, mielőtt aludni térne. Megkérdezte tehát Csöppséget, hogy segítene-e neki «álomkalácsot» készíteni?

Csöppség ugyan nem tudta, hogy mi legyen ez az álomkalács, de azért rögtön igennel felelt. Ő még akkor is igent mondott volna, ha Maja Liza kisasszony azt kérdezte volna: akar-e kígyólevest főzni?

- De az egész idő alatt, amíg csinálod, nem szabad se szólnod, se nevetned, - mondta a papkisasszony, - és nem szabad egy csöppet sem a vízből, vagy tejből, vagy pedig a sóból a padlóra kiöntened.

- Csak az kéne még! - mondta Csöppség. Vissza tudja ő tartani a szót, vagy a nevetést, ameddig csak akarja.

De azután gondolkodóba estek, mert legalább hármuknak kell lenniök, hogy sikerüljön a dolog. A papkisasszony nem tudta, hogy honnan veszik hát a harmadikat.

Kimentek a konyhába és megkérdezték egy pártól, hogy akarnak-e velök álomkalácsot sütni? De a leányok összezsapták a kezüket és nem-et mondtak, amint meghallották, hogy miről van szó. Elég volt nekik már abból egyszer. Nem tudtak ők attól a kalácstól, miután megették, sem aludni, sem álmodni. Senki sem fogja őket többé elbolondítani, hogy még egyszer megkóstolják az efajta süteményt.

A papkisasszony megállott és gondolkozott.

- Menjünk le nagymamához és kérjük meg, hogy segítsen nekünk, - mondtotta.

Ez volt tehát az oka, amiért kimentek a sötét ó-év estéjén és keresték az utat a hófúvásban.

A papkisasszony úgy találta, hogy az ó-év estéjének mindig oly sötétnek és áthatolhatatlannak kell lenni, mint most. A jövődő is ilyen, nem látni benne semmit.

Nagymama az üstház fölött egy padlásszobában lakott. A legnehezebb volt a lépcsőkön előre jutni, amelyek a fal mentén vezettek fölfelé, keskeny, kis lépcsőfokok, csúszósak és tele hóval. Valósággal életveszélyes volt.

De Lövdalában az ember megszokhatta a sötétben való járást. A tiszteletesné nem adott a lámpásokba gyertyát, csak éppen a tehén- és lóistállóban.

Ezalatt nagymama is meghallhatta, hogy jönnek a lépcsőkön, mert kinyitotta az ajtót. Aztán háromágú gyertyát gyújtott meg a divány előtti asztalon, a kemencében már tűz lobogott.

Nagymama hosszú és sovány volt s betegesnek látszott. Egy csöppet sem hasonlított arcban a papkisasszonyhoz, de hát ez nem is volt lehetséges, mert csak mostoha anyja volt az ő mamájának. De azért épp úgy szerette a papkisasszonyt, mintha saját teste és vére volna.

Valami különös varázsfogásai lehettek Beáta asszonynak, mert bárhogya is volt másutt, az ő szobájában mindenkor melegség, rend és tisztaság uralkodott. Pedig csak egy helyisége volt, ahol aludt és főzött, az ágya a fehér függönnyel, amely egy aranyozott oszlopról függött le, olyan volt, mint valami ékszer, ugyanezt lehetett mondani ragyogó rézlábosairól és porcellántányérjairól az edénytartón.

Ő maga is rendes és finom volt, de a kezét tönkretette a köszvény, úgy, hogy ujjai görbék voltak és nem tudta kiegyenesíteni. Olyan nehéz volt vele kezét fogni; az ember nem tudta, hogyan is csinálja.

A papkisasszony elmondotta, hogy miért jöttek, a nagymama mosolygott és megígérte, hogy velők tart. Van valaki, akit várt és szeretné tudni, el fog-e jönni a következő évben?

Természetesen a legjobb lesz, ha a nagymamánál maradnak és itt csinálják meg az álmokalácsot.

Először levettek egy lábost a kis edénytartóból a kemence mögött és mind a hárman fogták az edény szélét, midőn a kis konyhaasztalra tették.

Azután egy fakanalat kellett előkeresniök. Mind a hárman odamentek a sarokszekrényhez, ahol nagymama az ennivalót tartotta, előkeresték a kanalat, aztán mind a hárman megfogták a kanál nyelét, úgy vitték az asztalhoz és rátették a lábosra.

Azután három kanál vizet öntöttek a lábosba és valamennyien hozták a vizet nagymama rézkupájából, de egyik sem szólt, vagy nevetett, míg így foglalatostkodtak.

Midőn ez megvolt, három kanál lisztet tettek a vízbe. És mind a hárman fogták a kanalat, midőn a lisztartóba dugták és hárman emelték ki és úgy hintették a lisztet a vízbe. Egyikőjük sem engedte el a kanál nyelét, egyik sem szólt, egyik sem nevetett és egyik sem ejtett egy szemernyi lisztet sem a földre.

Azután három kanál sót vettek.

És még eddig egyik sem szólalt meg, sem nem nevetett, sem pedig nem ejtett el egy szemernyit.

Gondolhatni, mikor már ennyire voltak, akkor nagymama megkérdezte, hogy kell-e zsírt tenni az álmokalácsba!

Alig hogy ezt kimondotta, eleresztette a papkisasszony a kanalat, levetette magát egy székre és hangosan föl kacagott. Csöppség ugyan fogta a kanalat, de annyira elfogta a nevetés, hogy nem tudott a lábán állni, hanem lefeküdt a padlóra és úgy nevetett.

Nagymama maga is velük nevetett. Talán még sem kellett volna elfecsegni a dolgot, de ő visszaemlékezett még a régi időből, hogy ha nem történt valami apró szerencsétlenség az álmokalács készítésénél, akkor nem volt olyan érdekes az egész.

És ő úgy szerette, ha láthatta, hogy a papkisasszony elfelejtette minden bűját-baját és nevetett egy kicsit.

Midőn jól kinevették magukat, elhatározták, hogy előlről kezdik, mert az már nem ért semmit, amit eddig csináltak, hanem mindent újra kell elrendezni.

Most már azonban nem ment olyan könnyen, mert benne voltak a nevetésben.

Legelőször hát három kanál vizet tettek a lábosba.

De tovább nem jutottak, mert megint csak nevetésbe törtek. Különösen a papkisasszonnyal nem lehetett bírni. Csöppség nem volt annyira. A papkisasszony azonban már öt perc óta szinte magánkívül volt a nevetéstől.

Végre a papkisasszony maga mondta a többieknek, hogy most már rendesen kell magukat viselni, különben éjfélig nem lesznek készen az álomkaláccsal.

- Azt hiszem, mi már megleszünk, - mondotta nagymama, - csak te tartsd magad komolyan.

Először vizet öntöttek, aztán tejet és sót, végül az egészet péppé keverték. És mind a hárman tartották a kanalat, míg keverték és egyik sem nevetett, egyik sem szólt, sem nem öntött ki egy szemernyit a padlóra.

Midőn így elkészítették az álomkalácsot, betették a sütőserpenyőbe. Bizony ez az álomkalács még olyan étvágygerjesztőnek sem látszott, mint amit a tyúkoknak, vagy malacoknak adnak. És hozzá még kemény és száraz volt és fényes a sok sótól.

Ott ültek a tűznél és midőn megsült az egyik oldala, megfordították és mind a hárman segítettek a megfordításnál és egyik sem ejtette a hamuba.

Így hát elkészült és megehették.

Papkisasszony és Csöppség annyira belemelegedtek a dologba, hogy nem is gondoltak a nevetésre. Bizony nagy dolog az, hogy most talán belepillanthatnak a jövőbe, így hát nem akarták elszalasztani ezt a fontos pillanatot.

Az álomkalács olyan fényes volt a sótól, hogy bátorság kellett a megkóstolásához. De azért háromfelé törték és mindegyik ette, ahogy tudta.

Csőppség megette a maga részét, mert tudta, hogy ezt így kell és híven akarta követni az összes utasításokat. Nagymama csak éppen egy csipetnyit kóstolt meg belőle, de nem biztos, hogy azt is lenyelte. A papkisasszony alig evett többet egy harapásnál. Bármennyire szerette volna tudni a jövőt, még sem volt képes egy csöppnyivel többet lenyelni.

Egy kicsit csalódtak a fiatalok az álomkalácsban, de egyik sem szólt egy szót sem. Jó éjt intettek csupán nagymamának és az szótlanul állt az ajtóban és világított a lépcsőre.

Azt a néhány lépést az udvaron át, futva tették meg, mert az éjszaka nem volt oly sötét és áthatlan. Mintha éppen szét akarta volna húzni függönyét, hogy megmutassa titkait, de ők nem mertek kint maradni, hogy meglássák.

A szolgálók már az ágyban voltak, midőn átlopództak a konyhán, persze mindegyik kérdezte, hogy miként ment a dolog, hogy álmodtak-e már és hogy kiről álmodtak. De nem sokat használt, mert egy szót sem tudtak kicsikarni belőlük.

Csőppség, ahogy lefeküdt, azonnal elaludt és így aludt reggelig. Midőn fölébredt, sós volt ugyan a szájaíze, de bármennyire erőlködött is, nem tudott visszaemlékezni, hogy álmodott-e valamit?

Nagymama nem aludt egész éjszaka, de másnap oly csöndesen és nyugodtan üldögélt, mintha álom szállta volna meg. Bizonyára mégis csak megtudott valamit.

A papkisasszony alig aludt valamit, mert annyira égette a szomjúság és addig, míg az ember valamit nem álmodott, nem volt szabad inni. Különben nincs sok haszna az egész dolognak.

Midőn reggel fölébredt, nem volt tisztában, hogy álmodott-e valamit?

Egyszer csak napközben kiment a pitvarba.

Amint ott állt eszébe jutott, hogy éjjel álmában ugyanezen a helyen állott. És amint ott állt, két idegen ember, egy fiatal és egy öreg, jött felé a kavicsos úton. És az öreg azt mondta, hogy ő Liljecrona esperes és azért jött ide a fiával, mert hallotta, hogy szomjas és akar-e egy ital vizet?

És azonnal előlépett az ifjú egy pohár friss, tiszta vízzel a kezében és megkínálta.

Midőn a papkisasszony erre visszaemlékezett, annyira megrettent, hogy egész testében reszketni kezdett.

Mert az egész biztos, hogy az, aki előlépett és vizet nyújtott neki álmában, miután az álomkalácsból evett, az fog eljönni, hogy feleségül vegye.

A MENYASSZONYTÁNC.

Vízkereszt napján a tiszteletes és a tiszteletesné vendégekkel voltak a templomban és most az Istentisztelet után hazafelé indultak. A tiszteletesné fázott egy kicsit a szánkóban, mert egy-két óráig csöndben ült a hideg templomban. Olyan kellemes volt elgondolni, hogy most nem kell egészen Lövdaláig menniök, hanem megszakítják az utat Lobyben, ahol egy nagy parasztlakodalomra hivatalosak. Tehát mindössze egy negyedmérföldnyi út volt előttük.

Elgondolta, hogy milyen visszás dolog, ha a paplak a kerület szélén, majdnem egy mérföldnyire van a templomtól. A templom éppen az egyházközség közepén feküdt, de nem úgy a parochia. Jó néhány mérföldnyi út volt egy-két udvarháztól, melyek a kerület legdélibb részén feküdtek.

Micsoda nehéz volt hát a tiszteletes asszonynak minden vasárnap, - amint az illendő volt - a templomba menni. Négy órába került, míg ismét otthon lehetett. Ha pedig Úrvacsora volt, bizony öt-hat óra is elmult.

Mire hazaért, biztos lehetett, hogy az öreg gazdasszony korán főzte meg az ebédet és az ételek már jóideje álltak, persze kiszáradtak és odaégték.

Mindig ilyen gondolatai voltak, valahányszor éhesen és fázva a templomból hazafelé mentek. Hogyan is lehetne elrendezni, hogy rövidebb lenne a templomi út.

Lám, nem kellene más, csak az egyháztagekat rávenni, hogy adják el a régi papudvart és csináljanak egy újat, közel a templomhoz, - hát bizony ez nehéz dolog volna. De van ennél még nehezebb.

Édes Istenem, az volt a baj, hogy Svartsjö csak leányegyháza volt a broi nagy egyházközségnek! Régi időtől fogva úgy volt elrendezve, hogy a broi esperes egyúttal lelkész volt Svartsjöben és a fél fizetés neki járt, ilyen ősi elrendezést persze aligha lehet valaha megváltoztatni. Különben az volna a helyes, hogy a férje, ki az egész munkát végzi, kapná az egész fizetést is. De hát ő csak egy segédlelkész, így tehát meg kell elégednie segédlelkészi fizetéssel. A gyülekezet pedig szegény és kicsi volt, úgy, hogy ha a lelkésznek abból kellene élnie, amit a gyülekezet ad, akkor ugyancsak fölkapnák az álla.

Hogy a svartsjöi papnak mégis jobban ment a sora, mint a többi segédlelkésznek, az azért volt, mert az egyházi földeken kívül volt saját tanyája, amiből megélhetett. Ha ez nem lett volna, alig boldogulhatott volna.

Természetesen örült, hogy az övé volt Lövdala. Dehogy panaszkodnék emiatt. Pompás egy tanya volt, erős épületekkel és jó földdel. Csak egy hibája volt, hogy messze esett a templomtól.

De azért volt még egy másik hibája. Azok, akik ott laktak, többre tartották magukat másoknál. Ő csak nevetetett ezen, ő, aki már annyi igazi nagy udvarházat látott. De itten a kerületben nagyon előkelőnek tartják, aki Lövdalában lakik. Talán még a brogi grófoknak sincs annyi tekintélyük, mint a papéknak.

Ami őt illeti, sohasem tudta megérteni, hogy honnan eredt ez. Száz évvel ezelőtt az egész Lövdala csak egy paraszt-tanya volt. Talán nagy és gazdag volt, mert jó legelőt kapott a régi tőfenékből. De csak egy paraszt-tanya volt és semmi más és ő a megmondhatója, hogy még ma sem különb. Persze itt Värmlandban nem akad senki, aki tudná, hogy milyen egy valódi udvarház.

Az nem olyan csodálatos, hogy egy parasztfiú a gazdag tanyáról egyetemre került és letevén azt a nyomorúságos papi vizsgát, segédlelkész lett Svartsjöben. És hogy hát egy esperes leányát kapta feleségül, még az sem olyan nagy dolog. Többre, mint svartsjöi segédlelkész még sem vitte, hanem ott ragadt egész életére. Azt mondják ugyan, hogy derék fickó volt, de hát ezt nehezen lehet hinni. Mert akkor már valami nagyobb gyülekezet papjává lehetett volna.

Persze szerencséje volt, hogy Lövdalát szüleitől örökölte és ott lakhatott. Nem volt rászorulva, hogy a parasztoktól üggyel-bajjal behajtsa az adót, a tizedet. A saját tanyáján gazdálkodott, a maga ura volt és oly jól ment a sora, mint akármelyiknek azok közül. Ez volt az oka, amiért kölcsönösen kedvelték egymást.

Az első lövdalai pap idejében még nem volt papi föld, ami a kerülethez tartozott, de most már van. Egy kis tanya Lövdala mellett.

Úgy gondolta, hogy csak ravaszság volt a parasztoktól a paptanyát ide tenni. Senki sem kérdezte, hogy milyen nagy utat kell tenni a papnak a templomig. Másra gondoltak ők és azt el is érték. A második lövdalai pap elvette az elsőnek a leányát és így örökségül kapta Lövdalát s ott maradt. Ily módon szintén nagygazda lett, aki a maga ura és nem egy szegény segédlelkész. Ő is ottrekedt egész életére Svartsjöben. Pedig igen jó szónok hírében állott, de ő ezt alig hiszi. Inkább úgy képzeli, hogy azért, mert az ő papkisasszonyukat vette nőül és mert Lövdalában lakott, elhíreszteltették a svartsjöbeliek, hogy nagy szónoki képessége volt.

A tiszteletesné fölemelte karmantyúját és az arca elé tartotta. Az út éppen a régi tófenéken vitt keresztül és a hideg szél, amelyről e hely ismeretes volt, süvített a füle mellett.

De azért csak tovább szövögette gondolatait. Lám, ezért kell a papoknak mindig Lövdalában lakni és így sohasem lehet rövidebb a templomi út.

Az ő ura már a harmadik lelkész a sorban, aki ott lakik. Ő is úgy tett, mint az elődje: elvette a papkisasszonyt és örökségül kapta a tanyát. Letelepedett Lövdalában, mert a paptanya közel volt és igen jól ment a sora, gazdag ember volt a két tanyájával. Ez annyira rendjén ment, hogy senki sem volt a kerületben, aki másképp kívánta volna, ameddig csak pap lesz és gyülekezet Svartsjöben.

Nem tagadja, hogy jó volt ez a két első lövdalai papnak, akikről alig hiszi, hogy valami jobbra voltak érdemesek, mint egész életükön át itt maradni. De az örökké kár, hogy az ő férje beleszeretett ebbe a tanyába és kerületbe és itt maradt. A fejét teszi rá, hogy a legnagyobb parochiát a püspökségben megkaphatta volna, amely napon csak akarta volna.

Dehát jól tudja, hogy miért tetszik neki annyira itten a helyzet. Minthogy annyi éven át ugyanazon családból kerültek ki a papok a kerületben, úgy a papokat, mint a papnékat megszerették és azok nagy befolyást is szereztek. Az emberek semmihez sem fognak anélkül, hogy el ne mennének a parochiába tanácsot kérni és ez az, amit ő annyira becsül. Már említette egyszer előtte, hogy könnyen kaphatna egy nagyobb parochiát. Igen, azt ő elhiszi, de akkor nem lesz annyi elrendezni valója. Most úgy van, mintha ő volna az úr az egész kerületben.

Az is igaz, hogy nem olyan könnyű volt azon változtatni. Egy fiatal papnak nagy előnye volt a lövdalai pap leányát feleségül kapni. Azonnal kapott biztos megélhetést és meglehetősen könnyű hivatalt, ami pedig az asszonyt illeti, arról minden száj csak azt beszélte, hogy nincsen párja szépségben és ügyességben a lövdalai papseleányoknak és nagy szerencse, aki azok közül vesz feleséget.

Szívesen meg hiszi, hogy így volt ez abban az időben, de ami most Maja Lizát illeti, nem talál benne semmi olyan nagy kiválóságot. Nem találja, hogy olyan szép volna hosszúkás arcával és azt meg éppen nem mondhatni, hogy Istennek valami különös teremtménye volna.

Most ugyan ő rajta van és mindenkor utána néz, de nem nagy igyekezetet lát benne, sőt az apjának sem tetszik, pedig hát neki kellene a legjobban megkívánni, hogy derék teremtés legyen a leányából és ne járjon örökké csak tréfán az esze. De már ő csak megteszi a kötelességét vele szemben. Pedig kevesen vannak, akik ezt mernék, mert hát ő fogja örökölni egész Lövdalát.

Csöngöszötől lett hangos a vidék. Itt fönt Lobyn négy út találkozik össze és valamennyin jöttek szánkóval vendégek a lakodalomba. Mindenki tudta, hogy ez nagyszerű lesz. Mégis csak jó, hogy mostohaleányát nem hozta magával. Éppen abban a régi paraszt udvarházban lesz, ahol olyan nagyra vannak vele.

Így hát nem csoda, ha lusta és büszke lesz, mert azt hiszi, hogy ő azt teheti, ami neki tetszik. De majd tudja ő, hogy mi lesz a legjobb az ő mostohaleányának. Most egyelőre még gondolatban sem akarja kimondani.

Talán majd két legyet üthet egy csapásra!

Talán rövidebb utat nyernek a templomba és egyúttal mostohaleányát is megtanítja, hogy nem valami hercegisasszony, hanem csak egy egyszerű papleány...

Na, most előre tudta, hogy min kell átesnie. Alig került be az ajtón, máris mindenki azt kérdezte, hogy miért nem jött vele a papkisasszony.

Még ki sem gombolta a bundáját, máris vagy tízszer el kellett magyaráznia, hogy Maja Liza nem akarta otthon egyedül hagyni az öreg nagymamát.

A legtöbben megelégedtek ennyivel, de a háziak már részletesebben akarták hallani a dolgot.

Az öreg Hindriksson Björn és felesége évekig nem tudták rábeszélni legfiatalabb unokájukat, aki majd öröklí a tanyát, hogy ahhoz a férfiúhoz menjen nőül, akit ők szemeltek ki számára. Most aztán engedelmessége jutalmául olyan nagy lakodalmat terveztek, amilyen még nem volt.

Hindriksson Björn olyan öreg volt, hogy még emlékezett Olavus tiszteletes úrra, a legelső lövdalai papra és feleségére, Hesselgren Katalin asszonyra és az a tisztelet, amit irántuk érzett, mindig megmaradt. Minthogy Olavus tiszteletes úrnak él egy utódja a kerületben, úgy annak ott kell lenni a lakodalmon, különben nem lesz olyan, mint amilyennek tervezték.

Sehogysen akarta elfogadni akadályul, hogy a papkisasszony nagymama miatt nem jöhetett el hazulról, hanem rögtön azt kérdezte, hogy nem gondoskodhatott volna ma valamelyik szolgáló a nagymamáról. Hiszen csak nincsen halálán.

Érezni lehetett a hangján, hogy igazán szomorú volt és nem csak udvariasságból mondta. Örült ugyan, hogy az új papné eljött, de hát ő mégsem volt abból a régi papi familiából való.

A tiszteletesné azt felelte, hogy ő is úgy gondolta és meg is mondta. De lám, a papkisasszony annyira aggódik az öregért, hogy a világ minden kincseért nem menne el addig, míg a nagymama egészen jobban nem lesz.

Végre lesegítették a köpenyegét és ő tudta, hogy milyen szépen van fölöltözve és hogy ha az egész országot bejárják, alig találhatnak nála derekabb papnét. De mintha a parasztnép mindebből semmit sem vett volna észre.

Hindriksson Björn felesége csak azon csodálkozott, hogy Beáta asszony nem akarta, hogy az unokája eljöjjön. Hiszen ő jól tudja, hogy ezen a tanyán nem ültek még olyan lakodalmat, amelyen a régi papnemzetség valamelyik tagja nem táncolt volna a menyasszonnyal.

A tiszteletesné kiegyenesedett és hangja érdeessé vált. Ő nem tudta, hogy ez olyan fontos, különben ő maga otthon maradt volna. De hát még hazamehet azonnal, hogy Maja Liza eljöhessen.

Így hát a tiszteletesné ismét fölülkerekedett. A háziak megijedtek, hogy a tiszteletesné megsértették és végre is ők könyörögtek, hogy csak maradjon.

Az emeleti nagy teremben ismét ugyanazokat a kérdéseket kellett meghallgatnia és ugyanazt a feleletet adni, midőn körüljárt és üdvözölte mindazokat, akik a falmentén álltak és várták az esküvőt. Egyszerre melege lett, pedig egész nap fázott. Végre midőn leült a diványra, csak akkor menekült meg a Maja Liza felőli kérdezősködésektől. A két legtekintélyesebb paraszt-asszony ült mellette és csöndben voltak. Tudták, hogy mikor itt ülnek és ilyen ünnepélyes dologra, mint az esküvő, várnak, nem illik fecsegni.

Érezte, hogy a két piros folt ég az arcán. De hogy mindenki csak hozzá fordult! A papnak lám, békét hagytak kérdéseikkel. Azt hitték tán, hogy neki már nincs szava ebben?

Moreus Ulla, az egyházi felesége jelent meg az ajtóban. Odajött és köszöntötte. Na, most jönnek újból a kérdések. Ő volt ugyanis Maja Liza egyik legjobb barátnője. Úgy látszik, most nem gondolt Maja Lizával. Ő és az anyósa öltöztették a menyasszonyt. Most már készen vannak, de nem tudják... Bizony, jó volna, ha Raklitz asszony fölmenne a szobába és utána nézne, hogy rendben van-e a menyasszonyi ruha.

A tiszteletesné tudta, hogy egész Värmlandban nem tud senki szebben parasztmenyasszonyt öltöztetni, mint Moreus Ulla és az anyósa. De ez szép dolog, hogy ők az ő véleményét akarják hallani.

Felment a szobába, ahol a menyasszony már teljesen felöltözve várta, hogy a násznép jöjjön és lekísérje. Itt csak virággal és díszítéssel törődtek. Valósággal megkönnyebbülés volt számára olyan kérdésekre felelni, hogy jól van-e az aranylánc föltéve, hogy tegyenek még több gyöngyszalagot a menyasszonyra, vagy hogy szép formája van-e a menyasszonykoronának, amely mellett egész éjszaka üldögélt Moreus Ulla, hogy bevonja vörös és zöld selyemmel és aranypapírral. A legutolsó percre azt hitték, hogy jó lesz a régi korona és csak tegnap este jutott Ullának az eszébe, hogy hiszen ez lesz a legnagyobb lakodalom, amit ezen a télen ülnek, így hát azonnal új koronát vágott ki és beborította.

A tiszteletesné mindegyiket dicsérte, úgy a régit, mint az újat.

Az öreg Moreus anyónak mégis aggodalma volt és nemsokára el is árulta a tiszteletes asszonynak, hogy mi bántja.

Hát hiszen örömdetes dolog, hogy Raklitz asszonynak tetszik a menyasszonyruha, de ő mégis úgy gondolja, hogy nem ér az egész semmit, ha a menyasszonynak nem jön meg a jókedve. Nincs azon semmi öröm azt fölékesíteni, aki úgy tekint maga elé, mintha a vérpadra vinnék.

A menyasszony odafordult és néhány szót mondott, de alig hallották. Mit törődik ő azzal a sok cifrasággal, ami rajta van, ha Maja Liza kisasszony nem jött el az esküvőre. Százszor is megígérte, hogy eljön és megnézi őt a menyasszonyruhában.

Erre hamarosan közbeszólt Moreus Ulla. Vidám, élénk hangja volt, mint azoknak az embereknek, akik gyorsan fölfogják a helyzetet és mindent el akarnak rendezni.

Persze, hogy eljöhetne Maja Liza egy órácskára a nagymamától. Szívesen küld majd kocsit érte. Hisz nem olyan hosszú az út.

Moreus anyó is mondott egy biztató szót.

- Bizony, Maja Liza és Britta együtt konfirmáltak és azóta is mindig jó barátnők maradtak.

A tiszteletesné felelete nem volt éppen a legbarátságosabb.

- Jó, jó, kedveseim, én azt hiszem, hogy nincs egy parasztleány sem a kerületben, aki nem volna jóbarátságban Maja Lizával.

Hátravetette a fejét és kiment a szobából. Így aztán senki sem szólt neki többet erről.

Minden vér a fejébe szállott. Ne higgyék, hogy észre nem vette, hogy csak azért csalogatták fel az öltözőbe, hogy Maja Lizáról beszéljenek.

Az esküvő szép rendben megtörtént. A menyasszony tudta, hogy a násznép mostan csak arról suttog, hogy milyen volt a szertartás közben. Az örömszülék és a nagyszülék jobban szerették volna, ha nem lett volna annyira kisírva.

Bezzeg, ha Maja Liza kisasszony eljött volna, akkor mindent mosolygó arccal csinált volna. Mennyit emlegette a papkisasszony, hogy mennyire szeretné már mint menyasszonyt látni. Talán csak azért mondta, hogy bátorítsa. Most úgy érzi, mintha ezen a napon egyetlen örömetől is megfosztották volna.

Az esküvés közben megfordult néhányszor és az ajtó felé nézett. Várta, hogy Maja Liza kisasszony egyszer csak be fog toppanni. Nem állhatta meg, hogy utána ne nézzen.

Hogy lehetnek az emberek oly kemény szívűek, hogy ilyen napon ezt az egyetlen kívánságát megtagadják. Könny szökött a szemébe, ha erre gondolt.

Midőn fölterítették a nagy patkóasztalt és a vendégek letelepedtek és hozzáfogtak a lakomához, nagy lett a vidámság körülötte. Mindnyájan ettek, ittak és tréfálkoztak, csak egyedül ő volt elfogódott. Szó sem volt, hogy valami ételhez hozzányúlt volna. Ott ült és egy-két darabka kenyeret vágott, hogy úgy lássék, mintha ennék. «Csak Maja Liza kisasszony eljött volna ide! - gondolta. - Minden másképp lett volna. Mily könnyű lenne a szívem.»

Megijedve nézett a vőlegényére, mert félt, hogy meghallotta. Úgy tetszett neki, mintha hangosan gondolkozott volna.

Egy kis idő múlva ismét csak eszébe jutott. Most már tudta, hogy hangosan morog: «Hej, hej, hogy Maja Liza kisasszony nem jöhetett el az esküvőmre!»

- Mit is mondtál most magadban? - kérdezte a vőlegény.

De ő csak akaratlanul is ismételte: «Hej, hej, esküvőmre!»

A vőlegény jól tudta, hogy mennyi kérdésbe és könyörgésbe került, míg a gazdag parasztleány elhatározta, hogy hozzá megy. Már egyesek azt suttogták, hogy csak a nagyszülék kényszerítették és most, midőn a menyasszony ilyen arccal ül a lakodalmi asztalnál, most fog csak igazában megindulni a szóbeszéd. Figyelmeztette hát. Az még sem illik, hogy így viselkedik. A papkisasszonnyal majd találkozhatnak másnap.

A menyasszony csak nem hallgatott rá. Ott ült és kenyérhajat vagdalt és időnkint fölfőlsóhajtott. «Hej, hej, hogy nem láthat engem mint menyasszonyt Maja Liza kisasszony!»

A vőlegény megpróbálta, hogy meggyőzze.

- Ugyan, mit csinálsz ilyen nagy dolgot az egészből! - mondotta. - Azt hiszed, Maja Liza kisasszony sokat törődik veled? Jól tudjuk, hogy az uraságok mily sokra becsülnék minket, parasztokat.

Erre a menyasszony hirtelen feléje fordult.

- Nem beszélnél így, ha tudnál valamit. Nem ülnél itt, ahol most ülsz, ha a papkisasszony nem beszélt volna az érdekedben, mert azt hitte, hogy jó lélekkel leszel irántam.

Most aztán elhallgatott a vőlegény. Midőn a szembenülők beszélni akartak vele, hangosan kellett szólniok, míg meghallotta.

Ezen már nem segíthettek, hogy mindenki észre ne vegye, aki csak az asztalnál ült. Csöndben lettek és aggódva pillantottak az új pár felé.

Éppen, midőn mindnyájan aggodalmas arccal hallgattak, fordult a vőlegény a menyasszonyhoz. «Hacsak ezért vagy olyan szomorú, - mondotta, - ezen könnyen segíthetünk. Vagyok még olyan legény és kiviszem, hogy megláthat téged, mint menyasszonyt, Maja Liza kisasszony!»

Nagyot nézett rá és megértette, hogy komolyan gondolja.

«Sohasem fogom elfelejteni, hogy te oly jó szívvel vagy irántam és segíteni akarsz.» És egyszerre földerült az arca és egészen más volt, mint az előbb.

A papkisasszony Lövdalában a kemence előtt ült és sírt.

A könnyek csak úgy patakozottak szeméből. Nem tudta visszatartani. Pedig megpróbálta, mert még sem szép dolog, hogy a cselédség azt gondolja, hogy csak azért ül itt és sír, mert itthon kellett maradnia, míg édesapa és édesanya elmentek és mulatnak.

Pedig nem is ez volt, ami elszomorította, nem, nem ez volt, hanem az keserítette el, hogy nem tarthatta meg Brittának adott szavát. Hej, mennyit beszéltek ők ketten erről a nagy lakodalomról! Brittának ugyan nem nagy öröme tellett a vőlegényben és csak az bátorította, midőn a papkisasszony azt mondta, hogy úgy örül, hogy megláthatja majd a menyasszonyruhában.

Így hát volt oka a sírásra. Annyira rosszul esett neki, hogy megcsalta Brittát.

De csodálatos. Úgy tetszett, mintha szánkócsengést és lódobogást hallana. És hegedűszót, most már csak nem tévedhet.

Mindig világosabb és világosabb lett. Biztos, hogy hallott valamit. Ugyan honnan jöhet?

Midőn egy órával ezelőtt meggyújtotta a tüzet, sötét éjszaka volt kint. Most a tűz elégett és sötét volt a kamrában. Azalatt kint megvilágosodott. Kiderült és kigyúltak a csillagok. Csillogni kezdett a hó a mezőn és a dér a fákon. Midőn az ablakhoz lépett, úgy tetszett, mintha egy kivilágított terembe tekintene.

Egész világosan látta, hogy násznép közeledik a fasorban a hátsó udvaron a régi házak között. Az első szánkón a zenészek ültek, álluk alatt a hegedűvel és teljes erőből húzták a vonókat. A másodikon a menyasszony és a vőlegény és a menyasszony nem engedett kendőt teríteni a fejére, hanem ragyogtatta koronáját a hófényben. Azután szánkó, szánkó után jött a násznéppel. Megismerte még Moreus sekrestyés fehér lovát, a gondnok vörös szánkóját és...

Egyszerre káprázni kezdett a szeme. Le kellett ülnie az ablak melletti székre. Nem tudta megérteni, hogy mi lehet. Miért jön a násznép Lobyból ide, az üres paptanyára?

Talán csak úgy képzelte, mert gondolatai egész nap ott jártak a lakodalmon.

Hallotta, amint megálltak a lépcsőnél, a pitvarajtó kinyílt és a násznép betódult a házba. De már ő csak el nem mozdul innen.

Nem mintha félne. Hanem az olyan bosszantó, ha most kimenne, hogy fogadja őket és nem találna senkit sem!

Most már a nagszobában voltak és kinyitották a kamara felé az ajtót.

A zenészek jöttek legelőször. Azután Moreus sekrestyés Ullával a karján. Azután a menyasszony és a vőlegény, két vőfély világított háromágú gyertyatartóval és azután jött az egész csapat fiatalság, leányok és legények.

Midőn mindnyájan már bejöttek, Öster Jan és társai felhagytak a játszással és Moreus sekrestyés a papkisasszony elé lépett és egy kis beszédet mondott. Hát úgy történt a dolog, hogy Britta mindenáron azt akarta, hogy a papkisasszony megláthassa, milyen szép, mint menyasszony és férjével együtt ide akartak jönni, de erre ő meg a többiek azt gondolták, hogy az nem lesz nagy öröm, ha csak a menyasszonyt láthatja, nem pedig az egész násznépet, így hát eljöttek ide valamennyien, akik nem voltak álmosak a nász lakoma után.

A papkisasszony, mióta mostohája volt, mindig rossz ruhában járt. De most elfelejtette, mert az öröm, hogy ide jöttek, egészen fölvidámította.

Igaz volt, amit beszéltek a lövdalai papkisasszonyokról, hogy megbabonázzák az embereket. Az ember igazán el sem tudja képzelni, hogyan történt, hanem mikor megölelte a menyasszonyt és kezét fogott a vőlegénnyel és a többiekkel, úgy érezték, hogy csak most jött meg az igazi lakodalmi kedv.

Lám, a papkisasszony elűzte szívéből a gondot és vidám lett, úgy érzett, mint a többiek: «Nincs szebb dolog az életnél. Nem igaz, hogy nehéz és gondterhes. Nem igaz más, csak hogy szép».

Nem kellett más, mint, hogy a papkisasszony ránézett a menyasszonyra, megdicsérte a koronát és az egész menyasszonyi ruhát, íme, egyszerre fölnyílt a szemük. Eddig nem is vették észre, hogy milyen szép.

Midőn pedig odafordult a vőlegényhez és megköszönte, hogy eljött ide Brittával és szerencsét kívánt neki a feleségéhez, egyszerre előtte is megvilágosodott valami. Megértette, hogy nemcsak a legnagyobb udvart kapta Lobyban, hanem a legjobb leányzót is.

Hogy mit mondott Brittának, azt nem hallhatták, de észrevehették később Brittán, hogy olyasmi volt, amire szüksége volt, hogy egész nap vidám maradjon.

Az ételt, amit magukkal hoztak, fölterítették, mert azt akarták, hogy ő is kóstolja meg a lakodalmi fogásokat. Mindent nagyon ízletesnek talált, de addig nem akart enni, míg vissza nem mennek. Jól tudta, hogy nem sokáig maradhatnak. Csodálatos volt, hogy ez egyáltalán így történt.

Ulla elbeszélte, hogy fölhasználták a jó alkalmat és a lakoma után rögtön megszöktek. Az öregek elfáradva leültek és egy kis szunyókálás után vágytak. Senki sem tudott róla, csak mikor már a fiatalok messze voltak. De most haza kellett menniök, csak még a menyasszony táncoljon egy kört a szobában Maja Lizával.

Bementek hát a nagyszobába és a násznép a fal mellé sorakozott nézni a táncot. Öster Jan, a muzsikos, ráhúzott egy polkára és a menyasszony meg a papkisasszony tova keringtek.

Az első kör után elsápadt a papkisasszony. Annyira örült, hogy egészen megfeledkezett a táncpénzről. A menyegző napján ugyanis mindenkinek, legyen az nagy, vagy kicsi, táncolni kell egyet a menyasszonnyal és azután egy pénzdarabbal megajándékozni. Neki azonban, szegény léleknek, nem volt egy garasa sem.

A menyasszony nem feledkezett meg a szokásról, a szoba egyik szögletében az asztalra tette a szagosüveget és a menyasszonyládikót az ánizscukorral és mazsolával, a menyasszonyi fűszerekkel, amivel majd a tánc után megvendégeli.

A papkisasszony érezte, hogy most nehéz helyzetbe jutott. Az ősi szokást meg nem sértheti. A nép azt fogja hinni, hogy ez szerencsétlenséget hoz maga után.

Britta bizonynal eltalálta aggodalmát, mert azt súgta tánc közben a fülébe, hogy Maja Liza kisasszony tegyen csak úgy, mintha adna valamit a kezébe. Hiszen csak nem tarthatott táncpénzt készen, mikor oly váratlanul jöttek rá.

A papkisasszonynak volt egy pár arany fülönfüggője és egy arany mellűje, amit még anyjától örökölt. Szívesen adta volna az egyiket Brittának, de nem tudta, hogy szabad-e: Mi lesz, ha megtudja a mostoha?

Az volt a szokás, hogy csak egyszer táncoltak körül a menyasszonnyal, de a papkisasszony már másodszor, harmadszor táncolt, mialatt tervezgetett. Oly nagy aggodalomban volt, hogy gondolatai össze-vissza kergetőztek.

Oly lassan táncolt, ahogy csak lehet és most eszébe jutott az az ezüstkánál, amit a kereszt-apjától kapott. De nem volt benne biztos, hogy nem megy-e Raklitza másnap a lakodalmas házhoz, hogy visszakövetelje, mert nagyon drágát adott.

«Nincs más mód, mint megmondani Brittának, hogy majd máskor fogja megkapni a táncpénzt» gondolta.

Erre megrántotta és az utolsó kört gyorsan letáncolták. Valaki, midőn eltáncolt mellette, megragadta az alkalmat és egy pénzdarabot csúsztatott az újja közé.

Midőn vége volt a táncnak, egy fényes ezüsttallért tett le Britta kezébe.

A menyasszony nagyot nézett és elfelejtette megkínálni a menyasszonyi fűszerekkel, úgy, hogy a papkisasszonynak kellett megkérdezni, hát ő nem kap valamit?

Míg szagos vizet locsolt, azalatt körülnézett, hogy ki is lehet az, aki az ezüst-tallért adta.

Tudta, hogy akkor kapta, amikor a kandalló mellett táncoltak el. Bizonyára az a hosszú, fekete legény, aki ott áll a kandalló és a szekrény között, az segített rajta.

Előrehajolt és kivett egy ánizscukrot a ládikából. Ugyanakkor odasúgott a menyasszonynak. Ő azt gondolta, hogy minden embert ismer a kerületből, mégis annak a nevére, aki ott áll a szekrénynél, sehogy sem tud visszaemlékezni.

A menyasszony halkan, hogy a többiek meg ne hallják, azt felelte, hogy az a legény egy másik kerületből való. Az egy kovács a henriksbergi kohóból Västmarkenben és valami széna ügyében jött ma a nagyapjához. Nem tudja, hogy miért jött ide. Nem tartozik a násznéphez. Hiszen nincs is lakodalmi ruhában.

Valóban, az idegen legény nem volt fekete báránybörködmönbe öltözve, övvel a derékon. Tépelődött, hogy hogyan fogja neki megköszönni, de nem volt rá alkalma, mert a násznép hozzájött és búcsút mondott. Megköszönte nekik, hogy eljöttek, fölsegítette a bundájokat és búcsút intett a lépcsőről.

Midőn visszament a szobába, csodálkozott, hogy a hosszú, idegen legény még ott állt a szoba közepén.

De hamarosan megértette a dolgot. Biztosan meg akarja kérdezni, hogy mikor kapja vissza a tallért, amit kölcsön adott? Talán abból a pénzből vette el, amit a tisztartó adott neki, hogy szénát vásároljon érte.

De úgy látszott, mintha el akarná tagadni, amit tett. De midőn ő erősködött, kinyilatkoztatta, hogy szót sem érdemel.

Ő azonban sehogysem tudta elviselni, hogy ajándékba kapjon egy tallért egy egészen idegentől. Azt mondta, hogy kér pénzt édesapától, amint hazajön és elküldi holnap reggel a tanyára, hogy megfizethesse a szénát.

Elmosolyodott erre a legény, mintha napsugár esett volna az arcára.

Úgy tehet, amint tetszik. Neki van elég pénze és így meglesz a tallér nélkül is.

Csodálkozva nézett rá.

Úgy, ő pedig azt hitte, hogy a pénz miatt maradt itt!

Igen, hát miért másért?

Megsímította hosszú haján a homlokát és ránézett a falra. «Én nem tudom, - mondta, - de talán valami másról akartam beszélni.»

A papkisasszony egy lépést tett az ajtó felé. Türelmetlen lett. Most ismét ránézett azzal a szelíd mosolyával a legény. «Én nem tudom megérteni a többieket, hogyan mehettek el innen» - mondta.

A papkisasszony elpirult. Azután az ajtó felé indult.

- Magát is el kellett volna vinniök a tánchoz, nem pedig itt hagyni egyedül.

Valami jószág volt a hangjában, nem haragudhatott meg rá. Feléje fordult és nevetett. «Ah, most már nem baj, ha egyedül hagynak, most vidám vagyok. Maga csak menjen velök. Én olyan megelégedett vagyok, hogy senkinek sem kell miattam aggódnia.»

A RÓKAVEREM.

Longe-Bengt kora reggel ott állott lámpással a kezében és lenézett a rókaverembe. Nem volt rendjén a dolog. Még soha életében nem tisztított meg egy rókavermet sem, amely ilyen állapotban volt.

Longe-Bengt büszke volt arra, hogy alig tudott más jobb rókavermet ásni, mint ő. Tegnap este sem takarta be hitványabbul, mint ahogy szokta.

Befödte a mély verem nyílását vékony nyírfavesszővel, szalmával és hóval, olyan nagyszerű tetőt csinált, hogy még a legvénebb nöstény róka sem tudta volna megkülönböztetni a földtől. És a kacsát, mely ott szokott gubbasztani a magas rúdon a verem közepén, hogy a rókát oda-csalja, úgy odaerősítette szárnyánál fogva a kötőfékkal és a rudat oly jól beverte, hogy biztos hitte, semmi ki nem mozdítja onnan. A legjobb kacsa volt az udvarban és a legerősebb hangja volt. Hallotta, hogy hápogott, mikor a karóhoz kötötte. Vészrikoltozása élesen és tépően hangzott a téli éjszakában.

Nagy szégyen volt az arra, aki a rókavermet elrendezte, ha olyan rosszul kötötte oda a kacsát, hogy a róka magával ránthatta és ez volt az, ami még sohasem esett meg Longe-Bengttel. A szégyen egyformán nagy volt, bármelyiket is cselekedte a róka: megugrott a kacsával az erdőbe vagy pedig magával rántotta a verembe.

A szolgáló sohasem adott szívesen kacsát az ilyesmihez. Ha valamelyiket baj érte, tudta, hogy minden este azzal fogják bosszantani, ha vermet akar készíteni.

Most aztán megesett ez a bosszantó dolog. Midőn a lámpással előre világított, látta, hogy semmi sincs a póznán. Éppen csak a kötőfék maradványa csüngött le róla.

Annyira bosszankodott, hogy el akart menni. Még annak sem akart utána nézni, hogy beleesett-e a róka a verembe, vagy pedig megszabadult.

De azért valószínű volt, hogy fogva maradt. Próbálta a lámpással megvilágítani. Több helyütt szakadék volt a tetőn. Nem tudta megérteni, hogy a róka hogy tudott annyi szalmát magával húzni.

Bármennyire is forgatta a lámpást, nem tudott vele a verem fenekére világítani. Utána nézett a nyomoknak. Ha jól sejti, két rókának kell lennie a veremben, mert annyira el van rontva a tető. Így nem volna olyan nagy szégyen, hogy a kacsa is ráment.

Látott is nyomokat a hóban, a lámpást letartotta és mindjobban lehajolt. Végül kivette a gyertyát a lámpásból, letérdelt és úgy világította meg a földet.

Midőn fölállt, úgy érezte, hogy a lábai reszketnek. Örült, hogy senki sem látta.

Csak lassan ment az istálló felé, hogy kötelet hozzon. Midőn visszajött, rákötötte a lámpást és lebocsátotta a verembe. Most már egész a fenékig látott és egyszerre csak széles mosolyra nyílt a szája. Szemeit összehúzta és fogai előtűntek. Nem sietett, hanem ott állott a verem fölé hajolva és gyönyörködött.

Egy kis idő múlva neki indult Longe-Bengt a lakóház felé. Nem a konyhaúton ment, hanem nagyokat lépve, egyenesen a főlépcsőnek, tapogatódzott a zár és kilincs után az előszobaajtón, hogy bejusson. Éppen öt óra volt és még senki sem volt fönt az öreg kulcsárnén kívül. Meghallotta a zörgést, egész megijedve szaladt oda és kinyitotta.

- Az Isten szerelmére, te vagy az, Longe-Bengt? Mi lelt, hogy erre jössz?

Longe-Bengt azonban félretolta anélkül, hogy egy szóra is méltatta volna. Egyenesen a hálószoza felé ment, ahol a tiszteletes és a tiszteletesné a legjobban aludtak és benyitott.

- Mi az? Mi a baj? - Riadt fel ágyában a tiszteletes.

- Csak Longe-Bengt, tiszteletes úr. Azt akarom mondani, hogy a kacsza eltűnt éjszaka a veremből.

- Hát ez szomorú, Bengt, de azért még sem kell ide jönnöd hajnalban és...

- A kacsza is meg a róka is lent vannak a veremben.

- Te megbolondultál, Bengt. Tudod, hogy éppen most jöttem a lakodalomból. Még alig aludtam valamit.

Longe-Bengt azonban csak azt figyelte, mikor tart szünetet a tiszteletes.

- Aztán egy farkas is volt, amelyik a rókanyom után ment. Az is beesett a verembe.

Erre már frissen szólt a tiszteletes:

- Mondd meg a konyhában, hogy jöjjenek be és gyujtsanak világot, mert felkelek!

Longe-Bengt azonban csak ott állott, mintha süket volna.

- De még egy farkas volt, amelyik az elsőt követte és ez is beesett a verembe.

Egy szót se szólt többet, kiment az ajtón.

Midőn már világos lett, az emberek mind összegyűltek a verem köré. Ott volt a tiszteletes, a tiszteletesné, a papkisasszony, ott volt a kulcsárné, az öt szolgáló, a szegény asszony és Csöppség. Ott volt Longe-Bengt, az anyja Gammal-Bengta, és a felesége Munter-Maja, ott volt a két béres, ott volt Spelar-Jöns és Backman, az öreg katona, aki dolgozni jött most az udvarba.

Valamennyien csöndben voltak, egy pillanatra a verem fölé hajoltak, aztán ismét visszahúzódtak.

Csöppség egy kicsit kiszorult és nem juthatott a verem széléig. A tiszteletes észrevette és intett neki. Jöjjön előre és nézze meg.

Az előbb még szívesen odatolakodott volna. De most már nem tudott egy lépést sem tenni. Hideg borzongás futott rajta végig. Félt megnézni a farkasokat.

Még sohasem látott farkast azelőtt, de hallotta az üvöltésüket a koltorpi erdőben és tudta, hogy a farkasok a legszörnyűbb vadállatok. Gonoszabbak, mint a baziliszkusok.

A lelkész nagyon jókedvű volt ma reggel, talán sohasem látták ilyennek. Megfogta hát a prémgallérjánál fogva.

- Na, most erősen tartalak, kis Viharka, hogy le ne pottyanj. Nézz csak le a verembe, te, aki még csak gyermek vagy, hogy majd ha megöregszel, elbeszélgesd a fiataloknak, mint fogtunk mi egyszer Lövdalában két farkast és egy rókát egy veremben.

Most ott állott a verem szélén és lenézett végre. A verem négyszögletes volt és deszkával bélelve, mint egy kút, de sokkal szélesebb.

Azt hitte, hogy nagytorkú szörnyeket lát, melyek olyan apró teremtetést, mint ő, egy pillanat alatt lenyelnek. De hát nem látott semmit sem, visszafordult és ránézett a tiszteletesre.

- Nézz a szögletekbe!

Még egyszer előre hajolt. Meglehetősen sötét volt a veremben, de végre látni kezdett valamit. Négy állat volt a veremben, minden szögletben egy. Csöndben voltak, csak a szemök villogott, midőn a világosság és az emberek felé tekintettek. A vele szemben levő szögletben lapult a kis, vörös róka, összekuporogva, úgy hogy alig volt nagyobb egy kis párnánál. A másik szögletben már olyan nagy állat volt, mint egy bozontos kutya, a harmadik szögletben pihent mind a két lábán a kacska, a negyedik szögletben ismét olyan nagy bozontos kutya feküdt.

Csodálatos és rémes volt az a csend lent a veremben. Csöppség épp olyan hallgató lett, mint a többiek, mikor visszahúzódott a verem szélétől.

Midőn valamennyien jól megnézték, a legények egy csomóba gyűltek össze, meghányi-vetni a dolgot. Meg kellett ölteni a farkasokat, könnyű ezt mondani, de nehéz hozzáfogni.

A legkönnyebb volna, egyszerűen lelőni a farkasokat, de akkor véres lesz a verem és nem ér semmit. Soha többé nem fog meg egy állatot sem.

Mikor csak rókáról volt szó, akkor egy legény leugrott a verembe, rávágott a róka koponyájára, úgy hogy az elájult, kötelet kötött a nyakára és felhúzta.

Semmi veszéllyel sem járt leugrani egy rókához. Más azonban most leszállni a verembe, midőn két farkas is van benne.

Longe-Bengt fölvette a bunkót, amivel a rókákat szokta agyonütni, odament a veremhez, lenézett, azonban megcsóválta a fejét és visszament a többiekhez.

Az egyik béres kötelet hozott és hurkot kötött rá. A verem szélére állva, leeresztette a hurkot az egyik farkas elé. Ha csak sikerül a hurkot a farkas nyakára vetni, akkor már könnyű dolog felhúzni.

A hurok lement és rákerült a farkas orrára, anélkül, hogy megmozdult volna. De hirtelen egyet rántott a fejével és vakkantott. Fölvillogott két sor foga és a következő percben elharapva hullott le a hurok a verem fenekére.

Elszorult a szívök, akik ezt látták. Nem tréfa dolog ezekkel ingerkedni, hiszen egy harapással szétszakítják a kötelet.

- Nincs más mód, mint lelőni őket a veremben szólt a lelkész. - A jövő télre majd új vermet ásunk.

Ekkor egy legény lépett a verem széléhez, aki eddig a többiek háta mögött állott. Nem volt más, mint a kovács Henriksbergből, aki tegnap érkezett Lobybe szénát vásárolni. A tanyán azonban annyi volt a vendég, hogy nem tudtak neki ágyat adni, így Hindriksson Björn megkérte a lelkészt, hogy adna neki szállást. Na és a paplakban mindig készen áll a vendégszoba és így ott töltötte az éjszakát. Reggel pedig valamennyien a farkasokkal voltak elfoglalva, úgy hogy egészen megfeledkeztek róla.

Lenézett a verembe és aztán elvéve Longe-Bengt bunkóját, próbálgatta a kezében. Mindenki azt hitte, hogy csak tréfál. Magas, vékony növésű volt és éppen nem látszott erősnek. Keze keskeny és fehér volt, semmiesetre sem kovácsököl. Nem látszott olyan legénynek, aki erélyes is tud lenni. Ha az ember a szemébe nézett, úgy tetszett, hogy mind az a bánat, ami valaha érte, oda szállt és nem sírta ki soha; és ha megmozdult, érthető volt, hogy nyomta, szorította valami, azért volt oly lassú, nehézkes, mint egy fáradt vándor.

Egy darabig hallgatta a többi legények tanácskozását, de midőn látta, hogy mennyire tehetetlenek, hirtelen a verem széléhez futott és egy ugrással a veremben a vadállatok közt termett.

Mielőtt idejök lett volna átgondolni a helyzetet, már dongott a bunkó. Először egy tompa ütés hallatszott. Ez volt az egyik farkas, most kapta meg a magáét a fejére. Aztán még egy és még egy. A második farkasnak ideje volt fölegyenesedni. Az első ütést a hátgerincére kapta, mire összeesett. Azután mérte a fejére a halálos csapást.

- Ide a kötéllel! - kiáltotta az idegen föl a többiekhez.

Longe-Bengt ledobta a hurkos kötelet. Először az egyik farkas nyakára kötötte, azután a másikéra, ők pedig fölhúzták.

Erre föléledt a róka. Egyre-másra dobálta magát a verem falához, de az idegen nem sokat törődött vele.

- Hozzatok csak létrát! A béresek majd elbánnak a másik kettővel.

Azután feljött, az asszonynép és a legények csak ámultak-bámultak. Senki sem tudott egy szót sem szólni. Az asszonynép úgy megijedt, midőn leugrott, hogy reszketve álltak ott, a legények pedig szégyenkeztek, hogy ők maguk ezt nem merték.

A papkisasszony azonban elébe ment és szemei fölragyogtak.

- Most az egyszer láttam egy valódi férfit mondta. - Ezután vágyódtam egész életemben.

Ő rá nézett azzal a szomorú szemével. Mintha azt felelné: «Minden e világon hitvány és értéktelen és én mindezekből a legkisebb vagyok».

De ugyanakkor jóságos mosoly szállt arcára.

- Én úgy gondoltam, hogy mégis kár őket lelőni a veremben és elrontani azt - így szólt.

AZ EZÜSTTALLÉR.

Persze könnyű azt mondani, hogy ilyesmiért nem érdemes annyit vesződni. Mégis a papkisasszony néhány hétig egészen le volt sújtva, mert nem tudta, hogy honnét teremtsen elő az ezüstitallért.

Csak legalább elkérte volna édes apától a lakodalom utáni reggelen, mint ahogy tervezte! De aztán szidást kapott édesanyjától azért, amit a kovácsnak mondott, amikor feljött a rókaveremből. De nemcsak azért, mert azt mondotta, hanem mert úgy elibe szaladt. Az úgy látszott, mintha meg akarta volna őt ölelni. Ha már ilyen nagyra nőtt, ideje, hogy megtanulja, mint illik tisztességesen viselkedni, nem pedig úgy, mint egy tizenkétéves gyerek.

Ezek után bizony bajosan mert pénzt kérni. Azután meg sohasem találta édesapát egyedül és akkor szólni, mikor édes anyja is ott van, annyi, mint újra veszekedést és lármát földézni.

Bizony nagy hiba volt, hogy így elhalasztotta, de másnap szó sem lehetett róla. Ugyanis csak most hallotta meg édesanya, hogy a menyasszony és vőlegény meg az egész násznép itt voltak Lobyból. Ez nagyon gondolkodóba ejtette. Még nagyobb baj lett volna, ha megtudja, hogy Maja Liza egy egész ezüst tallért ajándékozott oda.

Minél tovább várt a papkisasszony a kölcsönnel, annál jobban félt édesapája és édesanyja előtt beismerni, hogy ilyen nagy adóssága van. Végül be kellett vallani magában, hogy már sohasem lesz bátorsága pénzt kérni. Nincs más mód. Meg kell próbálni, valahol másutt szerezni.

Erre gondolt nappal, midőn a lepedőt varrta és éjjel, mikor az ágyban feküdt. Mindenáron vissza kell fizetni a kovácsnak. Nem viselheti el azt a szégyent, hogy adósa maradjon annak, aki jóhiszeműleg segítségére sietett.

Ha elmehetne Brogren Annához! De erre gondolni sem lehetett. Sohasem engedné meg édesanya, hogy elmenjen és meglátogassa azt, aki jó szívvvel van iránta.

De hát akkor kihez forduljon? Nagymama éppen olyan szegény volt, mint ő és nem volt semmije, csak amit édesapától kapott. És Moreus Ullának talán sohasem volt egy ezüstitallér a markában.

Persze, hogy le volt sújtva. Az pedig megint nem lehet, hogy akárkihez odamenjen és elmondja, hogy nem mert édesapától és édesanyjától egy ezüst tallért kérni.

Mikor így tanácstalanul állott, eszébe jutott, hogy él még egy nagynénje és ez talán segíthetne rajta. Igen ám! Kénytelen volt fölnevetni, mikor arra gondolt, hogy micsoda arcot vágna a nagynénire, ha elmenne hozzá és pénzt kérne tőle.

Méltán csodálkozhatna, mert a testvérének a leánya idegenebb volt előtte akárkinél. Nagy, áthidalhatatlan szakadék volt közte és Maja Liza között.

Nem, mintha rossz viszonyban élnének egymással, hanem, mert a nagynéni fiatalon férjhez ment egy parasztgazda fiához, aki meg merte őt kérni. Nem a szerelem hozta össze őket, amint Maja Liza hallotta. Az büszke volt és úgy hitte, hogy nem csekélység egy papnak a leányát feleségül venni, ő pedig megmondta, hogy inkább vezeti a nagy gazdag parasztudvart, mintsem otthon ül és vár valami szegény segédlelkészre.

A nagynéni tehát elköltözött a paraszt-udvarházba és így önkénytelenül elszakította magát az egész családjától. Semmit sem akart tudni előbbi életéről, különösen vigyázott arra, hogy senki se közeledjék hozzá Lövdalából.

Nem lakott messzebb, mint ahogy Bro feküdt, de azért nem jött soha a paptanyára.

Ehelyett édesapa vagy nagymama vagy pedig Maja Liza kocsizott el Svanskogba és látogatta meg.

Haj, haj! Maja Lizának be kellett vallania, hogy sohasem örült nagyon ezen látogatásoknak. Nem azért, mert a nagynéni az idő folytán olyan lett, mint a többi parasztasszony, hanem azért, mert úgy fogadta őket, mintha teljesen idegenek jöttek volna Lövdalából. Sohasem jött ki a lépcsőre, hogy üdvözlje őket és midőn beléptek a házba, az első szava az volt, ugyan minek fáradtak, hogy őt itt a paraszttanyán meglátogassák. Azután rögtön számíttatni kezdte, hogy mennyi ideje is mult, mióta utoljára itt voltak és mindezt nem a legbarátságosabb hangon, hanem úgy, hogy a látogatók kényelmetlenül érezték magukat, és nem tudták, hogy helyesen cselekedtek-e, mikor eljöttek, vagy jobb lett volna otthon maradni.

Érdekes volt! Egy reggel, midőn Maja Liza édesapával és anyával a reggelinél ült, odavetőleg megemléltette a svanskogi nagynénit és azt mondta, hogy még sem kellene egészen megfeledezni róla.

Alig mondta ki, máris megbánta. Ugyan mit csinálna Svanskogban? Ez teljesen fölösleges volt. A nagynéni nem volt barátságosabb hozzá, mint anyja. Isten ments! Még ha meg is engednék Maja Lizának, hogy odamenjen, akkor is alig merne segítséget kérni.

Édesapa hirtelen fölnézett a tányérjáról. Ő mindig részvételt volt a papkisasszony iránt, aki parasztasszony lett és mindig azon volt, hogy ő is megtudja, hogy nem felejtették még el egykori otthonában. Megkérdezte, mikor is volt utoljára nála. Talán már nagyon sok idő mult el, hogy Svanskogban látogatni voltak?

Édesanya csak hallgatott, mert ő nem ismerte a paraszt rokonokat és így Maja Liza felelt, hogy bizony karácsony előtt óta nem voltak. Sőt annyira merész volt, hogy hozzátette, a nagynéni a legszívesebben venné, ha édes apa egyszer maga menne édesanyával.

Da Maja Liza csakhamar észrevette, hogy nem lehet ám ily könnyedén elrendezni a dolgot. Édesapa hátradőlt a székében és nem látszott nagyon meglegedettnek. Úgy gondolta, hogy a rokoni szeretetben is mértéket kell tartani. Végül úgy nyilatkozott, hogy őt már eleget látta a nagynéni, nincs szükség rá, hogy velők menjen Svanskogba és megmutassa magát. De édesanya és Maja Liza még ma elmehetnek. Most éppen alkalmas, mert úgy Longe-Bengt, mint a Holló szabadok.

Így határozták el a reggelinél. Ah, Maja Liza szerette volna a nyelvét ketté harapni. Ugyan miért említette föl Svanskogot? Tessék, most már együtt ülhet és megtehet két mérföldet egy szánkóban az édesanyával!

De a reggeli után édesanya bement édesapával a szobájába és mire kijött, már mindent megváltoztattak. Azt mondta édesanya, hogy elegendő lesz, ha csak Maja Liza megy Svanskogba. Világos, hogy nem nagy kedve van hozzá, de hát az ifjúságnak hasznos olyasmit csinálni, ami ellenére van. És csak menjen gyalog, nem pedig szánkón, mert édesanyának ma szüksége van Longe-Bengtre, hogy segítsen faggyút vágni a konyhában. Másnap majd elmehet érte.

Egy szempillantással sem mutatta a papkisasszony, hogy örül vagy szomorú lett. De azt meg kell adni, ha már nem szabadulhat ettől az úttól, mégis csak jobb, ha egyedül megy és nem az édesanya társaságában szánkázik.

Miután sokáig lesz távol, kérte, hogy Csöppség fölnézhetne egy párszor nagymamához, hogy nincsen-e valamire szüksége.

Az édesanya azonban sohasem akart igent mondani arra, amit ő javasolt. Azért gyorsan úgy intézkedett, hogy Csöppség csak kísérje el Svanskogba. Maja Liza persze azt gondolja, hogy a mostoha nem tudja, mi az illendő, hogy őt egyedül bocsássa ilyen hosszú útra? A nagymamáért pedig ne aggódják. Annyi fehércseléd van az udvarházban, hogy majd utána néznek.

Igen, édesanya keresztülvitte akaratát, úgy hogy egy óra múlva a papkisasszony és Csöppség útban voltak.

Lassan és komolyan mentek a fasorban és az országúton, amíg Lövdalából láthatták. De csakhamar beértek a fenyőerdőbe, itt már nem láthatták őket a papudvarból.

Bármennyire is tudta a papkisasszony, hogy ez az út Svanskogba unalmas és fölösleges, de véletlenül gyönyörű téli nap volt és mikor egy hosszú, meredek lejtő előtt megállt, egyszerre megkönnyebbült és úgy érezte, mintha szűk ketrecéből szabadult volna ki. Ő, aki tizenhétéves volt, megfogta a kis tizenháromévesnek a kezét és szilaj ugrásokban száguldottak lefelé, míg nem a dombaljában a hóban elterültek és úgy kacagtak.

Alig volt egy óra, mire megérkeztek Svanskogba. Szerencsájuk volt, hogy csak a fele úton kellett gyalogolniuk. Brobynél ugyanis egy svanskogi kocsis vette fel őket, aki vitt valakit reggel és most üres szánkóval ügetett hazafelé.

A vendéglő Svanskogban megközelítőleg sem volt oly nagy, mint Brobyben, ahol állandóan jöttek-mentek az idegenek. Svanskogba, mely a kerület északi felén feküdt, legfőljbbe egy utas érkezett napjában, de néha egy hét is elmúlt anélkül, hogy valakinek kocsira lett volna szüksége.

Minden a régi volt. Sem a nagynéni, sem pedig valamelyik szolgáló nem jött, hogy kisegítse a papkisasszonyt és Csöppséget a szánkóból. Ah, ah! Most szorult el csak Maja Liza szíve, úgy érezte, mintha mellkasát összefűzték volna és nincsen elég helye a szívének dobogni. Az úton volt még egy kis reménye, de midőn kiszállt a szánkóból, érezte, hogy a nagynéni nem fog rajta segíteni.

Nagy épület volt a svanskongi lakóház és a közepén volt a bejárat, nem pedig az egyik szögleten, mint a többi parasztházaknál. A bejárat előtt kiugró volt, nem egész olyan nagy, mint Lövdalában, de hasonló tetővel és oszlopokkal.

Mégis csodálatos volt! Hányszor volt már itt ezelőtt a papkisasszony és még sohasem törődött a kiugróval. Bizonyára szükségét érezte, hogy megpihenjen és megnézzen egyet-mást. A lakóház régi volt, de a nagynéni újra javíttatta és átalakíttatta, amihez a gyermekkori otthon szolgált mintául. Éppen annyi táblás volt az ablak, mint ott, a padlásablakokat pedig bátran ki lehetett volna cserélni, anélkül, hogy a különbséget észrevennék.

Lassankint tágulni kezdett a mellkasa. Talán még sem volt olyan nagy bolondság idejönni? Talán az egykori papkisasszony mégsem tűnt el teljesen, mint ahogy feltüntetni akarja?

Az előszoba kisebb volt, mint Lövdalában. De a sarkokban épp olyan félkörű szekrények terpeszkedtek és a falak szürkére voltak festve fehér és fekete pontokkal. A lépcső fala vastag gerendákból állott, mint otthon és a padrajáró veszedelmesen meredek volt. Bizonyára itt is oly jól lehet nekidűlni a lépcsőkorlátnak, mint Lövdalában és lecsúszni anélkül, hogy földet érne a lába.

Az előszobából egy ajtó vezetett a nagyszobába, amely csak a vendégeké volt. Itt soha senki sem tartózkodott a házbeliek közül. A papkisasszony azonban fordított egyet a kulcon és betekintett. Olyan volt, amilyennek várta: sárga nyírfaszékek, nagy fehér asztal, éppen mint Lövdalában. Még csak a nagyvirágú «kalla» sem hiányzott az egyik ablak mellől. De mégis valami máskép volt. Itt is kék futószőnyegek voltak, de más mintával. Midőn Maja Liza ezen

elgondolkozott, hamarosan megértette, hogy ez nem a nagynéni hibája. Ő a régi szőnyegek után szőtt, melyeket az ő fiatalkorában használtak. Otthon változtatták meg a mintát.

A papkisasszony becsukta az ajtót és csendesen megállott az előszobában. Könnyek tolultak a szemébe. De nem hitte, hogy a nagynéni meg tudja az érzékenykedés. Nyugodt és vidám akart lenni, ha majd bemegy hozzá.

Ez volt Maja Liza rendes útja! Midőn benyitott a szobába, látta, hogy a nagynéni éppen nagymosást tart. Hatalmas üst forrt a tűzön és a szoba közepén állott a mosódézsza tele ruhával, úgy hogy a lúgos-víz csak úgy csurgott felülről. Most a nagynéni még inkább haragos, mint barátságos lesz a jövevényekkel szemben. A padló egészen vízzel leöntve és egy hosszú padon voltak a kimosott ruhák kitergetve. Maja Liza belátta, hogy nem nagy öröm ilyen rendetlenségben vendégeket fogadni.

Itt már semmi sem volt, ami Lövdalára emlékeztetne, hanem az egész egy egyszerű parasztszoba. Maja Lizának mindig úgy tetszett azelőtt, hogy ez egy igen szép és tekintélyes szoba, azokkal a mennyezetig érő szekrényekkel, a hatalmas függönyös ágygal és a falhoz erősített lócákkal. Most azonban a ruhamosás minden szépséget kiűzött belőle.

A nagynéni a teknő előtt állott háttal az ajtónak és teljes erejéből csűrte-csavarta a ruhát. Maja Liza sokszor hallotta az anyjától és néneitől, hogy olyan magas és karcsú növésű volt, mint ő, pedig most a nagynéni ugyancsak erős és természetes volt és egy csöppet sem látszott gyöngének. Fekete posztószoknya volt rajta és vörös pruszlik, fehér újjassal. A fehér bárányszőrűjjast, ami szintén a viselethez tartozott, munkaközben ledobta magáról.

Nem is fordult az ajtó felé, mikor kinyílt és nem szólt egy szót sem. Maja Liza pedig azt kívánta, vajha néhány mérföldnyire lenne innen. De hát mit volt mást mit tenni; odament hozzá és a kezét nyújtotta, hogy köszöntse.

A nagynéninek mindkét keze bent volt a vízben. Az egyiket kihúzta, de nem gondolt azzal, hogy talán meg kellene törölni, hanem csak úgy nyújtotta a húga felé.

- Úgy, hát csak te jöttél - mondta. - Az új tiszteletesné nagyon is finom ahhoz, hogy minket parasztokat meglátogasson.

Bár alig mondott mást és barátságatlanabban, mint ahogy szokta, de Maja Liza most nem volt olyan türelmes, mint máskor és keserves sírásba tört ki. Lehet, hogy keservesen érezte magát, mert koldulni indult és most nem mer előhozakodni.

Mikor a könnyek előtörtek, akkor igen nyomorultul érezte magát. Haj, haj, most majd kigúnyolja ezért a nagynéni, aki nincsen jó szívvvel iránta! Ha legalább csak néhány könnycsepp volna, azt hamar felszáríthatná. De nem, valósággal patakként ömlött végig az arcán és torka úgy összeszorult, hogy egy szót sem tudott kinyögni.

Nagyon restelkedett maga miatt. Azért sírt, mert sírni kezdett és tudja az ember, hogy ha már itt tart, akkor alig akar vége lenni a sírásnak.

Először ki akart rohanni és haza menni. Az ajtóhoz is indult, de mire odaért, annyira megerőtlenedett, hogy térdai megcsuklottak. Az ajtó mellett volt egy alacsony pad, ide ült le.

Világosan elképzelte magában, hogy mit gondolhat most felőle a nagynéni, hogy idejön, sír és zavarja őt a mosásban. De ő nem is látszott olyan nyugtalan. Abba hagyta ugyan a mosást, de azért néhány kanál forró vizet öntött a dézsába, rakott a tűzre és úgy jött aztán hozzá.

- Na, csak ne ijedj meg annyira - mondotta. Talán még sem vagyok olyan veszedelmes, amilyennek látszom.

De ha azt gondolta, hogy ezzel majd csillapítja a papkisasszony sírását, úgy csalódott. Annak oly mély és bő volt a bánatforrása, amelyből eredt, hogy ha egyszer megindult, úgy órákig nem fog megállni.

A papkisasszony nem bírt felelni, bár tudta, hogy a nagynéni türelmetlen lesz, mert utána kell néznie a mosásnak. De a nagynéni odafordult egyszerűen Csöppséghez, aki egész idő alatt ott állott és most nagyon megijedt és az egyik kezét símogatta.

- Te talán megmondhatod, hogy miért sír? Csak nem vette annyira a lelkére, hogy nem volt időm tisztességesen üdvözölni?

Valami olyan volt a hangjában, mintha föl akarna kacagni és ezt Csöppség is észrevette, mert nem tudott tovább uralkodni magán.

- Hogyne sírna, mikor így bánik vele? Ide jön az édesanyja testvérjéhez, hogy segítséget kérjen és még egy barátságos szót sem szólnak hozzá!

Hiába igyekezett a papkisasszony befogni a Csöppség száját, nem segített, mert Csöppség nem tudta túrni, hogy Maja Liza kisasszony sír, hanem teljesen átengedte magát ennek a reménytelen viharhangulatnak.

Úgy látszott, a nagynéni nem haragudott meg Csöppségre és elkezdett tájnyelven szólni, mert, amit eddig mondott, azt oly lassan és meggondolva mondta.

Ugyan, mi az, amiben megsegíthetné Maja Lizát? Hiszen olyan jó dolga van Lövdalában, hogy nem szorul egy szegény parasztasszony segítségére.

Alig mondhatott volna mást, ami jobban fölingerelhette Csöppséget. «Na, kend is olyan szövésű, mint a mostohaanyja, - mondta. - De hát mást akarok mondani, azért jött ő ide, hogy megkérje...»

Erre már oly erővel rántotta meg a papkisasszony a karját, hogy elhallgatott. De a nagynéni nem sokat törődött a félbeszakítással.

- Hát olyan nehéz most Maja Lizának, mióta mostohát kapott? Mondják ugyan, hogy aki mostohaanyát kap, annak az apja is mostoha lesz, de ez még sem történt meg vele. Az lehetetlen, hogy meg ne kapná azt, amit kíván?

Hiába integetett a papkisasszony Csöppség felé, nem használt semmit, mikor maga a nagynéni bízta.

- Hiszen a néni is megláthatná rajta, - mondta Csöppség, - ha szeme lenne hozzá. A ruhája nem jobb az enyimnél és már csak csont és bőr. Azt mondják, a vér sűrűbb a víznél, de bizonyára nem nála. Persze, senki sem törődik azzal, ha majd a mostoha halálra kínozza.

Rettentő kínos volt ez a papkisasszonyra nézve. Baj volt, hogy nem tudott sírásán uralkodni és még nagyobb baj, hogy a nagynéni mindent kicsalogatott Csöppségből. Ki tudja, hogyan fogja ezt föl a nagynéni? Talán igazán haragszik a húgára és örül, hogy ezeket hallja.

Nem tudta tovább kiállani. Fölállt és az ajtóhoz támoalgott. De amikor meg akarta nyomni a kilincset, egyszerre megbénult. Nem tudta, kinyitni, nekidőlt és egyszerre összeesett és elterült a földön...

Midőn magához tért, ott feküdt az ágyban, abban a kékstráfos szőnyegű szobában. Olyan puha párnán pihent és oly finom takaró alatt, amilyent aligha lehet Lövdalában találni. Az ágy előtt asztalka állott, az asztalon kendővel letakart tál.

Tényleg éhes volt, föltakarta hát a tálat. De íme, nem volt benne semmi ennivaló, csak egy nagy, fényes ezüsttallér.

Először nem értette az összefüggést, de aztán kitalálta. Nagynéni kicsalogatta Csöppségből az igazságot. Annyira örült és annyira meghatotta a dolog, hogy ismét sírni kezdett és sírás közben elszunnyadt.

Egyhuzamban aludt, míg a falióra a nagyszobában hármat ütött. Midőn fölnézett, a tallér már eltűnt, de helyében rakva volt az asztal minden jóval. Először megijedt, hogy nincs meg a tallér, de aztán meggondolta, hogy biztosan jó kezekben van, megnyugodott és hozzálátott a falatozáshoz.

Midőn jóllakott, ismét elérzékenyült ennyi jóságtól és még egyszer elkezdett sírni. Amint sírdogált, úgy aludt el ismét.

Mikor fölébredt, sötét este volt. Tűz lobogott a kandallóban és a nagynéni ott üldögélt az ágya előtt és ránézett.

Az első, amit mondott, az volt, hogy Maja Liza kisasszony bocsássa meg, hogy elvette az ezüsttallért, de elküldte annak a legénynek, aki kölcsönözte. Éppen délután ment egy kocszi Henriksbergbe és majd a kocsis megtudja, hogy melyik kovács járt karácsonykor szénáért Lobyban. Majd átadja neki a pénzt és a papkisasszony üdvözlét. A nagynéni úgy gondolta, ez lesz a legjobb. Lent Svartsjöből már bajosan küldhetett volna valakit Maja Liza Henriksbergbe.

Újból annyira elérzékenyült a papkisasszony, hogy válaszolni sem tudott. De a nagynéni nem hagyta, hogy ismét sírásba fogjon, hanem ehelyett kérdezősködni kezdett Lövdaláról. Nem említette a mostohát, vagy más szomorú dolgot, hanem csak olyasmit, ami el nem keseríti. Hogy van a nagymama? Most is olyan rendes a szobácskája, mint azelőtt? Mi van Gammal-Bengtával a béresházban? Olyan piszkos most is, mint azelőtt? Hát a fülesbaglyok ott fészkelnek még a padláson? Nem hagyták el a rigók a fenyveket Vilarstennél és füttyülnek még esténként? Lesz-e gyöngyvirág az idén a kis nyírfaerdőben a kert háta mögött? És az új épület, amit már Maja Liza apja csináltatott, hasonlít a régihez? Vannak még juhok az ócska akolban?

A papkisasszony csak csodálkozott, mikor ezeket hallotta. Semmi sem volt, amiről a nagynéni nem kérdezősködött volna.

Végül magáról beszélt egy kicsit.

- Mondom neked, hogy az első időben annyiszor mentem haza Lövdalába, ahányszor csak tehettem. Láttam ugyan, hogy a svanskogiaknak ez nem nagyon tetszik, de mégis mentem, mert vágyódtam haza. Olyan nehéz volt kezdetben. Mint tudhatod, nem volt könnyű dolgom. Az anyósom épp olyan volt, mint a mostohád veled szemben. De azután még más is nehezen ment. Nem voltunk olyan jó barátok, mint később lettünk és ez volt a legsúlyosabb.

- Így észrevettem egyszer, midőn Lövdalában voltam, hogy nehezemre esett ide visszajönni. Végre is megfogadtam, hogy tisztába kell jönnöm magammal, hogy mit is akarok. Ezt a helyet választottam otthonomnak, itt kell tehát élnem és bolondság, hogy amiatt emésszem magam, amit elhagytam. Elhatároztam tehát: soha többé nem megyek Lövdalába és nem is törődöm a lövdalaiakkal. Szakítani akartam a multtal. És ez volt a helyes. Magam lassankint megnyugodtam és itten is megváltoztak irányomban, midőn látták, hogy komolyan velők akarok tartani.

- Gondolhatod, hogy mennyire szemmel tartottak, midőn ti jöttetek látogatóba. De látták és megértették, hogy mindent elkövetek, hogy számotokra idegen legyek.

- Bizony, így egy erős falat építettem föl köztem és köztetek és azt hittem, hogy semmi a világon nem képes azt ledönteni. Nem számítottam ugyanis arra, hogy majd jön hozzám Lövdalából egy papkisasszony, sápadt és gyöngéd, amilyen én voltam az ő korában és segítséget kér tőlem. Látod, ez megtörte minden erőfeszitésemet.

- De ne gondold, hogy emiatt valami kellemetlenségem lesz itthon. Tudod mit csináltam, míg aludtál? Megfogtam az öregemet az újjasánál és odahúztam az ajtóhoz, hogy nézzen csak meg. És aztán elbeszéltem neki, hogy mi történt és megkérdeztem, hogy nincs-e ellenére, ha segíték rajtad. És tudod, hogy mit felelt! «Ő, aki most ott fekszik, úgy hasonlít rád, olyan, mint te voltál, mikor először jöttél hozzám, így hát, aki nem segít rajta és nem áll melléje, annak velem gyűlik meg a baja!»

A FINN LELKÉSZ.

Mintha az egész varázslat volna. Maja Liza kénytelen volt édesanyára gondolni. Az egész reggel csak ő járt az esziben, pedig tudta, hogy most serényen mártogatja a gyertyát Lövdalában, mégis valahányszor csak nyílt az ajtó, összerezszent, mert félt, hátha édesanya jön be megnézni, hogy mily rosszul viselkedik.

Istenem, ha édesanya megtudná, hogy reggel nyolcig aludt! Hát még aztán: hogy a nagynéni oly jó volt hozzá és kávét adott neki az ágyban, pedig a király öfelsége megtiltotta a kávéivást! Édesanya ugyancsak örködött, hogy betartsák ezt a rendeletet! Annyira fölizgatná ez, hogy most piros foltok égnének az arcán.

Vagy pedig, ha édesanya látta volna, hogy a nagynéni otthagya a munkát és odaült a padra és beszélgetett Maja Lizával! Vagy ha hallotta volna, hogyan kacagott a nagynéni, mikor a húga az édesanyáról és különféle tetteiről beszélt! Most, hogy Maja Liza kipihente magát, már nem volt síró kedve, hanem tréfát űzött minden bajából. Édesanya azt remélte, hogy a nagynéni épp úgy fog majd Maja Lizával bánni, mint ő. Nagy lesz a bosszúsága, ha megtudja, mennyire csalódott.

De nem nagy baj lett volna, ha most lepi meg édesanya Maja Lizát, midőn egyedül van a nagynénivel. Ha később jött volna, akkor rosszabbul végződhetett volna.

Délelőtt egy utas fordult be a vendéglőbe. Maja Liza az ablakhoz sietett és látta, hogy egy szép, magas férfi szállt ki a kicsiny, zöld szánkóból. Háziszövésű ruha volt rajta, egész világos, majdnem fehér és bundája sem volt, de abból a könnyedségből, mellyel a fogadósnak kezet nyújtott, látszott, hogy úrféle.

A nagynéni annyira megszokta az utasokat, hogy nem volt kíváncsi és ki sem nézett. Maja Lizának kellett kérnie, hogy forduljon csak az ablak felé és mondja meg, hogy ki az a szép férfi.

Olyan boldog volt, hogy a nagynéni fölvilágosítást adhatott. Az, aki ott kint áll, az bizony a pap Finnerudból, Liljecrona lelkész.

Csak az édesanya látta volna, hogy rezzent össze Maja Liza, midőn meghallotta az idegen nevét. A nagynéni is észrevette és kíváncsi lett, de nem baj, mert ő az volt, akinek Maja Liza szívesen elbeszélte, mi volt az álmokkal és az álommal. Bizony, ezt a históriát bajosan beszélhette volna el édesanyának. Csak megvetőleg rándította volna meg a vállát.

A nagynéni azonban komolyan fogta föl a dolgot. «Bizony, az nem is volna olyan rossz, ha megkaphatnád, - mondotta. - Nemcsak azért, mert szép, hanem mert talpig becsületes fickó.»

Maja Liza nagyot nézett. Csak nem gondolja a nagynéni, hogy férjhez menjen a finnerudi paphoz? hiszen az oly messze van fent északra, messzebb, mint Västmarken. És ott csak finnek laknak, akik néhány száz éve költöztek oda és nem tudnak svédül. Maja Lizának épp oly idegen Finnerud, mintha csak Lappországon feküdne.

A nagynéni azonban megnyugtatta. Ne gondolja, hogy Finnerudban kéne laknia. Liljecrona tizenegy évig volt ott lelkész, most azonban valószínűleg elmegy és Sjöskogában lesz a pap.

Most már megértette Maja Liza, miért lett a nagynéni egyszerre olyan fürge. Mint papnak a leánya, jól tudta, hogy Sjöskoga volt a legjobb parochia az egész kerületben.

Maja Liza azonban nem sokat törődött sem Finneruddal, sem pedig Sjöskogával. Az ő férje már csak svartsjöi pap lesz és ott fog lakni Lövdalában.

- Igen, most így beszélsz, de ha majd eljön az igazi, nem fogsz te se a község, se a kerület után kérdezősködni.

A nagynéni olyan komolyan beszélt, hogy erre Maja Liza ismét az ablakhoz fordult és kinézett. Igazán szép volt a lelkész magas termetével és villogó kék szemével. Erős, tiszta hangja volt, hogy egészen behallatszott. A vendéglős mosolygós képpel hallgatta, míg az istállóból és csúrból előjöttek a legények, hogy kifogják a lovat.

- Látod, hogy szaladnak minden oldalról. Látszik, hogy a finnerudi lelkész érkezett meg. Mindenki szereti. Reméljük, hogy nem utazik tovább azonnal, hanem itt marad egy darabig, hogy szólhass egy pár szót vele.

Alig fejezte be a nagynéni, máris fölnyílt az ajtó és belépett maga a lelkész.

Megállt a küszöbön és azt mondta, hogy bár a vendéglős kérte, hogy menjen be az úri szobába, de ő nem akart ott egyedül üldögélni. Kérde Margreta nénit, hogy nincs-e ellenére, ha bejön hozzá a nagyszobába? Talán nagyon is soká kell majd várakoznia a vendéglőben. Ugyanis az öccse, aki fölügyelő Henriksbergben, úgy üzent meg, hogy itt találkoznak, de még nem jött el. Nem tudja, mi történhetett, mert későn éjjel kapta meg az üzenetet és reggel azonnal útra kelt. A fölügyelőnek tulajdonképpen előbb kellett volna megérkeznie.

A szavak csak úgy ömlöttek egymás után. A nagynéni elébe ment, hogy köszöntse, Maja Liza pedig érezte, hogy ő épp úgy el van tőle ragadtatva, mint a többiek. Végre a nagynéni is szóhoz jutott és azt mondta, hogy ameddig tetszik, addig maradhat náluk. Most már úgysem olyan gyakran fog erre vinni az útja. Szerencsét kíván neki a nagy parochiához, amit ha elfoglal, alig láthatja őt többé.

Ő azonban csak türelmetlenül legyintett. «Igazán nem tudom, mit csináljak, Margreta néni. Azt hiszem, lemondok. De ezer... Nem, nem esküszöm, hiszen pap volnék!»

Egyszerre csak fölkiáltott, midőn meglátta a papkisasszonyt. Az egész idő alatt ott ült az ablaknál és így nem vehette előbb észre.

Maja Liza ugyancsak zavarba jött, mikor feléje ment és hangosan ezt kérdezte: «Ugyan, micsoda rubintos virág került a házába, Margreta néni?»

A nagynéni elmondta, hogy kicsoda, de ő azért nem változtatta meg a viselkedését.

Igen, rögtön gondolhatta, hogy egy a szép lövdalai papkisasszonyok közül. Milyen jó, hogy végre megismerhette. Hányszor kérte már Margreta nénit, hogy ismertesse meg a húgával, mert szeretne volna megtudni, hogy igaz-e az, amit a nép beszél!

Maja Liza most már igazán megijedt. De most már nem volt mást tenni, mint ülni és hallgatni. Édesanya... Az igaz! Édesanya nem jöhet, mert gyertyát márt Lövdalában.

A nagynéni észrevette, hogy mennyire megrettent. Megpróbálta, hogy elterelje tekintetét Maja Lizáról.

- Csak nem akar lemondani Sjöskogáról? - kérdezte. - Hiszen örüljön, hogy ilyen fiatalon ilyen nagy parochiát kapott. Jól tudhatná, hogy csak az öreg papok kapnak ilyen zsíros falatot.

Rántott egyet a vállán. Sohasem gondolt ő erre, hogy idejön. A sors nagyon is kegyes volt hozzá. Jó volt neki ott, ahol eddig.

De hát akkor miért kérte?

Hja, a rokonok rábeszélétek.

Erre aztán úgy elfelejtette Maja Lizát, mintha sohasem látta volna. Most csak magára gondolt, miközben összeráncolt homlokkal és nyugtalan léptekkel járt föl-alá. A homlokára csüngő hosszú hajfürtöt megfogta az egyik kezével és a magasba simította, hogy aztán ismét lehulljon.

Úgy látszik, nem sokat törődött a külsejével, mégis el kellett ismernie, hogy szép volt, akár-hogyan is viselkedett. Végre megállt a nagynéni előtt és kérte, hogy adna neki tanácsot. Ő már annyit gondolt jobbra-balra, hogy igazán nem tudta, mihez fogjon.

Erre fölállott Maja Liza. Úgy gondolta, hogy nem maradhat itt, hogy kihallgassa az ő titkait. De úgy látszik, neki még hátul is van szeme. Azonnal észrevette, hogy megmozdult és kérte, hogy csak maradjon. Olyan öröme van, ha valami szépre tekinthet.

Lám, most már annyira megszokta, hogy még csak el sem pirult! De hát nem is volt érdemes azért zavarba jönni. Látta, hogy ő úgy néz rá, mint valami szép bábura. Talán eszébe sem jutott, hogy ez a bábú tud ám érezni és gondolkodni.

Midőn beszédbe kezdett a nagynénivel, leült a nagy asztal mellé, háttal a papkisasszonynak. Most már azt hitte, hogy végkép kiröppent a fejéből. De egyszerre csak megfordult a széken és ránézett.

Na, legelőbb is meg akarja kérdezni Margreta nénit, hogy tudja-e mennyi gondja volt a finnek között, mikor odakerült. Tudja meg, hogy mikor legelőször prédikált a finnerudi kápolnában, a finn asszonyok és vének azt kérdezték egymás között, hogy ugyan mit követhetett el, hogy ide küldték?

A nagynéni felelni akart, de nem volt rá ideje. Bizony nagyon csodálkoztak ezen és talán okuk is volt rá. Tudták, hogy amilyen lakást ők a papnak adnak és amennyi fizetést az tőlük kap, azért nem kaphatnak más lelkeszt, csak olyant, akinek már nincs más választása. És amidőn látták...

Itt félben hagyta a derék legény, mert nem tudta hirtelen, hogyan folytassa, de a nagynéni közbevágtott:

- Mert látták, hogy ez a pap nagyon is fiatal és derék ahhoz, hogy hozzájuk kerüljön.

Erre aztán gyorsan folytatta. «Na, mert látták, hogy nem vagyok tehetetlen öreg és bár nem értették, amit mondtam, mert svédül beszéltem, de hallották, hogy tudok beszélni és énekelni. Erre megegyeztek úgy az asszonyok, mint a férfiak, hogy én azok közül való vagyok, akik azelőtt nagy ablakú és magasszobájú papházban laktak és sohasem kerültem volna közéjük, ha valami hibát el nem követek.»

- Bajos is volt valami mást gondolniok.

- Hát az meglehet. És egyik sem mehetett le a svédekhez medve- és báránybőrt eladni, a nélkül, hogy meg ne bízták volna, kérdezősködjék csak utána, mi hibát követett el a papjuk.

Felugrott a székről és ismét föl-le járkált. Még most is annyira fölingerelte a dolog. A nagynéni azonban csak nevetett és kérdezte, hogy megtudtak-e valamit a kiküldöttek.

- Ah! Mit tudtak volna meg? Mikor visszajöttek, egyik sem hallott mást, minthogy a saját kérésemre küldtek ki Finnerudba.

A finn asszonyok és öregek tehát épp oly okosak voltak, mint azelőtt. Sehogysem tudták megérteni, hogy ő önként jött hozzájuk, akik el vannak hanyagolva és elhagyatva, elszakadva élnek saját népüktől. Valami más okának kellett ennek lenni.

- Látja, hogy milyen okosak ott fent azok a finnek. Nem lehet azokkal csak úgy elbánni.

- Midőn egészen megbizonyosodtak, hogy semmi rosszat el nem követtem, akkor végre elhitték. De előbb nem nyugodtak, míg a saját fejükből magyarázatot nem találtak rá. Azért mentem csak hozzájuk, hogy gyakorlatot szerezzek hivatásomban. Bizonynal itt hagy majd, ha már egészen otthonosan érzi magát a szószéken!

- És ebben is csalódniok kellett!

- Bizony, csalódtak, mert tizenegy évig maradtam ott. - Erre bosszúsan nevetett. - De még ma sem hagyták abba a találgatást. Nem akadt ott az egész vidéken egy úriember és ha panaszkodtam volna az elhagyatottságom miatt, akkor megértettek volna. Ha bezárkóztam volna a házamba a könyveimmel, azt értették volna. De egy olyan pap, aki mindig kint járt és aki megelégedett, ha csak finn paraszttal érintkezett! Aki tudni akarta, hogy mint kaszálják a fűvet, mint égetik a mohost és aki velök ment vadászni, ezt a papot sehogysem tudták megérteni.

Most megint fordult egyet a széken, úgy, hogy szeme összetalálkozott a Maja Lizáéval. Azután megint folytatta a beszédet a nagynénivel.

Midőn már néhány éve volt a Finnerudban, egy vasárnapon elkezdett finnül prédikálni. Valamennyien sírtak a templomban, annyira meg voltak hatva. Eszökbe sem jutott ezen gondolkodni, míg az istentiszteletnek vége nem volt. De alig jöttek ki a templomból, megkezdődött a régi nóta. Ugyan mit akarhatott a lelkész, hogy finnül beszélt? Elmentek hát Péterhez, aki szolga volt a paplakban és megkérdezték. Nem tudja, hogy tán új lakást akar a lelkész? Péter nem vett észre mást, mint hogy a lelkész meg van elégedve a lakásával, a közönséges finn kunyhóval, melyben csak egy helyiség van és a tűzhelynek nincsen kéménye, hanem ki kell nyitni olykor a tetőablakot, hogy kiszálljon a füst. Fejcsóválva elmentek tehát. Az ember belefáradhat az ilyesmibe, vagy nem?

- Tudja meg, lelkem, hogy mi sem voltunk itten mindig olyan barátságosak az idegenekkel szemben.

Nem tudták fölfogni azt az egyszerű dolgot, hogy az ember jót akart velük! Akkor lettek volna megelégedve, ha szomorú képet vágott volna, mert szép ifjúságát itt kell elfecsérelnie a finn parasztok között. De nyugtalanok voltak, mert megelégedettnek és vidámnak látták.

Egyszer megbeszélte néhány finn gyerekkel, hogy majd eljönnek hozzá és megtanulnak svédül olvasni, hogy ne legyenek olyan járatlanok, mint a szüleik, mikor gyűlésre és vásárra mennek le a svéddekhez. De midőn a finn öregek és asszonyok meghallották, hogy a gyerekek svédül kezdenek beszélni, a régi nyugtalanság újra föllobbant. Ismét elmentek Péterhez. Talán nagyobb fizetést akar a lelkész? Péter azonban azt mondta, hogy a lelkész meg van elégedve a fizetésével, ami pedig nem volt nagyobb, mint amennyit egy szolga kap akármelyik svéd parasztnál. Péter volt az egyedüli köztük, akinek volt egy kis esze.

Ugyanaz történt, mikor lentermesztésre tanította meg a finn asszonyokat. Velök ment, megmutatott mindent, maga vetett, gerebenezett és tilolt. De mikor már annyira ment, hogy a saját lenjüket szóhatték a kunyhókban, újra fölédelt a régi nyugtalanság. Miért tanította meg őket a lelkész lent termesztetni? Sehogysem tudták megérteni. Megint csak Péterhez kellett tanácsért menekülniök. Talán csak nem akar a lelkész új utat a lakásához? Péter azt felelte, hogy a lelkész meg van elégedve az úttal, amilyen most, pedig annyira dombos és kátyus volt, hogy kocsival alig lehetett rajta menni, csak tél idején.

- Persze, persze, ez bosszantó volt, - jegyezte meg a nagynéni. - Ezért keresett hát másutt állást?

Ez is hozzájárult. Nagyon elkeserítette, hogy nem tudta megnyerni a bizalmukat. De leginkább az volt, hogy az anyja és a rokonok elárasztották könyörgéseikkel. Ők is ép oly makacsok

voltak, mint a finn parasztok. Örökösen írtak neki, hogy ne játssza el életét. Csalogatták, hogy keressen délen egy állást, mihelyt valami tisztességes parochia megürült. Bármennyire is megunta ezt már, még sem sokat törődött vele, mert munkáját be akarta fejezni. Midőn azonban Sjöskoga...

Hirtelen elhallgatott és odament a papkisasszony elé és ránézett.

- De olyant, mint ő, - mondta gondolkodva, sohasem kaphatna feleségül, ha Finnerudban marad.

Világos, hogy arra gondolt, hogy milyen szép. De többre semmire. Úgy nézett rá, mint valami élettelen képre. Még édesanya sem fedezhetne fel ezen pillantásban némi gyöngédséget.

Azután hirtelen folytatá gondjainak elbeszélését.

Midőn az öreg esperes, Cameen, Sjöskogában meghalt ezen a nyáron és üresen maradt a parochiája, akkor eszébe jutott, hogy kérni fogja. Úgy gondolta, hogy már a kérelemmel is örömet szerez anyjának, mert attól úgy sem kell tartania, hogy valami sikere lesz. Sjöskogát mindig valami öreg professzornak szokták adni, aki egyenesen a királytól kérte. Azután meg kíváncsi volt, hogy mit szólnak majd ehhez Finnerudban. Az egész inkább csak tréfa volt, midőn papírjaival leutazott Karlstadba.

Az egész úton tépelődött. Háttha majd gúnyt űznek belőle. Merész dolog volt egy finn lelkész-től egy ilyen nagy eklézsiát kérni. De azért azt gondolta, mégis csak elmegy Karlstadba, ha már úton van. Addig nem adja be az iratait, míg meg nem tudja, hogy kik kérvényezték.

Az út tovább tartott, mint gondolta és éppen egy órával a határidő letelte előtt érkezett be a városba. Csak annyi ideje volt, hogy lovát az istállóba köthette, azonnal sietnie kellett föl a konzisztoriumba.

Midőn a lépcsőhöz ért, megbánta az egész dolgot és vissza akart fordulni.

De a konzisztorium jegyzője jóbarátja volt és ha már itt van, bemegy hozzá és köszönti. Sjöskogát meg sem említi. Azt mondja, hogy anyjával akar találkozni Karlstadban.

Alig dugta be a fejét az ajtón, máris odakiáltotta a konzisztorium jegyzője: «Itt jön végre valaki, aki Sjöskogát kérelmezi! Az egész idő alatt vártam rád, testvér.»

Először azt gondolta, hogy csak tréfálkozik és megmondta neki, hogy az anyja elibe jött a városba. Hogyan jut eszébe, hogy ő Sjöskogát kéri? Csak nem olyan bolond, hogy ne tudná, hogy Sjöskogát a király öfelsége szokta odaadományozni valami öreg upsalai vagy lundí tudósnek.

- Úgy látszik, mindannyian ezt képzelitek, mondta a jegyző. - Olyan bátortalanok vagytok, hogy senki sem meri kérelmezni. De most más idők járnak, nem úgy, mint mikor az előbbi király élt. Örülök, hogy eljöttél, testvér, mert eddig még csak két kérvényt kaptam. Egyre még föltétlenül szükségünk van. Elő csak a papírokkal!

Így csalogatta ki a kérvényét. Midőn hazament, még egy pár napig tépelődött, hogy lesz-e valami eredménye. De azután ismét belejött a rendes kerékvágásba és elfelejtett mindent, midőn egy szép napon írást kapott a konzisztoriumtól. Harmadiknak jelölték és néhány hét múlva le kell mennie Sjöskogába próbaprédikációt tartani.

Egy pillanatig sem örült ennek. Szívesen visszavette volna a kérelmet, de nem tette, nehogy azt mondják, hogy nem mer prédikálni olyan egyházban, ahol sok a gazdag paraszt és az úrinép. Margreta néni jól tudta, hogy régi papnemzetségből való. Nem akarta, hogy azt higgyék, hitványabb az apjánál, meg a nagyapjánál. Így hát megtartotta a próbaprédikációt és a hallgatóság meglehetősen meghatottsággal ült a templomban. De nem tudta, hogyan véleked-

tek. Boldog volt, mikor hazaért. Most hát vége az egész históriának. Karácsony előtt azonban értesítést kapott, hogy megválasztották és hogy valamennyi szavazatot ő kapta.

Mindezt olyan gondterhes arccal mondta, hogy Margreta néni fölkacagott.

Ha nem akarta, lemondhatott volna? Hiszen meg is próbálta először, de akkor maga a püspök írt és figyelmeztette, hogy maradjon meg, mert nagy reménye van, hogy ki is nevezik. És midőn az anya értesült a dologról, azonnal írt, könyörgött, hogy ne dobja el magától a szerencséjét. De nemcsak az anyja, hanem a bátyjai, nővérei és unokahugai. Nem is tudta, hogy ilyen nagy rokonsága van.

- Igazuk is volt! Csak nem maradhat... De félbeszakította. Fel-le szaladgált a szobában és szinte tragikomikus mozdulattal szorította öklét homlokához. Oh azok az áldott finn parasztok! Tudja Margreta néni, mit csináltak? Midőn meghallották, hogy elköltözik, fatörzseket vágtak az erdőben és odavitték a paplakhoz, hogy új lakást építsenek. A fizetést ugyan nem emelték, hanem másképp csinálták. Egy napon iramszarvasbőrt talált a szánkójában, másnap egy bődön zsírt az ajtaja előtt. Egyik sem szólt egy szót sem, ha találkozott velük, de midőn a szószéken állt és úgy a nagyok, mint a kicsinyek részegezték tekintetüket, akkor megértette, hogy ezt gondolják magukban: «Csak nem akarsz elhagyni bennünket? Akkor jobb lett volna, ha sohasem jöttél volna hozzánk.»

Most tudta meg végtére, hogy meg akarják tartani. Odament a nagynénihez, leült mellé és megfogta kemény, munkás kezét. «Gondolja csak, Margreta néni - szólt lágyan és bensőségesen, hogy úgy a nagynéninek, mint Maja Lizának, könny szökött szemébe, - ha most jönne valaki és azt mondaná, hogy egy nagy udvarházba költözhetik oly föltétel alatt, hogy ezt az udvart és mindent, amit egész életében dolgozott, elhagyja! Mit csinálna akkor?»

Hogy mit akart felelni a nagynéni, azt nem tudjuk, mert Maja Liza nem tudta tovább visszatartani magát. Az izgatottságtól kigyúlt arccal odarohant a lelkészhez és remegő hangon mondta, természetesen ott kell maradnia Finnerudban. Miért menne Sjöskogába? Ott már meglesznek nélküle is. Ha már ennyit tett a finn parasztokért, hogy gondolhat arra, most otthagyni őket!

Még tovább is szólt volna, ha valaki ki nem nyitja az ajtót. Hirtelen abbahagyta, bár nem volt édesanya, hanem csak az egyik szolgáló, mégis annyira megzavarodott, hogy nem tudta tovább folytatni.

Az ifjú lelkész megértette a gondolkozását. Fölugrott és elébe ment. Kitérte karját. Úgy látszott, mintha meg akarná ölelni, de csak a kezét ragadta meg és megszorította. «Maja Liza kisasszony, legkedvesebb Maja Liza kisasszony! - mondta nagy melegséggel - Maja Liza kisasszony az első, aki igazán azt hiszi, hogy hasznosat műveltem odafent. Szívből köszönöm. Persze, persze, hogy...»

De éppen akkor hagyta abba, mikor ígéretet akart tenni. A szó a torkán akadt, keze megrezzent és a papkisasszony csodálkozva nézett az arcába, melyet erős indulat szántott végig. Elfordult, végig ment a szobán és midőn visszajött, meghajtotta magát előtte és az izgatottságtól bizonytalan hangon mondta: «Le fogok mondani, ha tudok. De ha nem tudok, ennek Maja Liza kisasszony lesz az oka.»

A HENRIKSBERGI KOVÁCS.

Egész nap csak egyetlen egyszer nem gondolt Maja Liza édesanyára, mikor este ő, Liljecrone lelkész és az egész háznép körülülték a nagy szobában a lobogó tüzet és hallgatták a magas, sötét henriksbergi kovácsot, amint neki dőlve az egyik szekrénynek hegedült.

Oly szép volt mindez, hogy Maja Liza megértette, miért érzi magát jól a nagynéni, mint egyszerű parasztasszony. Micsoda boldogság ez itt ülni esténként a hasábtűz mellett a férjével és a cselédséggel, kiki a maga munkájával, mindnyájan kedélyesek és szívesen beszélgetnek. Itten a szolga szóba áll a házigazdával és a háziasszony a szolgálóval, nincs különbség köztük. Ej, talán olyan nagy szerencse uraságnak lenni és megpróbálni felülemelkedni a tömegen? Ugyan mit nyer az ember vele, mint elhagyatottságot és szomorúságot?

Lesz-e ily biztonsága és nyugalma, mint ebben a régi paraszt udvarházban? Maja Liza biztonnal azt akarta mondani, hogy az ember itt közelebb van a földhöz, mint bárhol, hogy itt biztosabb talajon nyugszik és nincs kitéve annyi változásnak.

Istenem, kint a nagyvilágban, mennyi változás, mennyi veszély! Most, hogy a sötét kovács játszott, eszébe jutott, amit ma hallott a henriksbergi hámor felügyelőjéről, aki szintén nagy muzsikus volt.

Liljecrone lelkész beszélte ezt el az öccséről. Egész nap várta őt Svanskogba és bizonyára azért emlegették annyit.

Maja Lizának megvolt az az elégtétele, hogy a szép lelkész, aki kezdetben csak úgy nézett rá, mint valami bábura, attól a perctől kezdve, mikor bátran a szemébe mondta, hogy maradjon csak Finnerudban és ne gondoljon Sjöskogára - alig beszélt mással, csak vele.

Bizonyára észrevette, hogy ő már nem valami apróság. Bár nem nézett úgy rá, de ahelyett egész délután vele beszélgetett és ez nagyon kellemes volt, mert a finnerudi lelkész kedves, természetes és nyílt szívű ember volt. Éppen olyan könnyen ment, mint mikor édesapával beszélget.

Ebéd után magával vitte sétálni, mert ő nem tud egyfolytában annyit ülni és fel-le sétáltak az országúton, míg beesteledett és az öccséről beszélgettek.

Liljecrona éppen olyan régi papfamiából származott, mint ő. Amint ő eldicsekedhet vele, hogy az anyja, a nagyanyja és a szépanyja ugyanabban a házban voltak tiszteletes asszonyok, úgy ő azzal dicsekedhetett, hogy az apja, a nagyapja és a szépapja egymásután voltak esperek ugyanabban az eklézsiában.

Ha az apjuk tovább élt volna, akkor Sven is, aki a legfiatalabb volt, tovább tanult volna, mint a többiek. De midőn az anyjuk özvegyen maradt egy csomó gyermekkel, bizony nem járathatta tovább az iskolába. Erre Liljecrona esperes egyik régi barátja Altringer, hámortulajdonos Ekebyben, ajánlkozott, hogy fölneveli a fiút azon föltétellel, ha hámosor lesz. Ezt az ajánlatot a legnagyobb hálával fogadta az anyjuk és midőn Sven tizennégyéves lett, elküldte Henriksbergbe, amelyet legújában vett meg Altringer. Azt akarta ugyanis, hogy mindent sajátítson el a hámorban, a legegyszerűbben kezdve; így kellett neki az irodát seperni, szemet hordani a műhelybe és mindenkinek a parancsát teljesíteni.

Így tartott ez, míg Sven tizenhétéves lett. Ekkor egy napon az egyik hámor-kovács nagyon beteg lett. Hírül hozták ezt a felügyelőnek. Ez lesietett a hámorba, megállt a műhely ajtajában, ránézett egy kicsit, azután egyenesen bement az irodába, ahol az irodatiszt dolgozott. «Egy pár napig vezesse csak helyettem a hámort - mondotta a felügyelő. - El kell utaznom a finnekhez szemet vásárolni.» Elment és az irodatiszt kényelmesen leheveredett a diványra és

elgondolta, milyen szép dolog, hogy most ő lesz az úr. De nem sokáig tartott, mert hamarosan lehívták a hámorba. Az egyik lakatos betegegett meg, épp olyanformán, mint a kovács. Az irodatiszt lesietett a hámorba, hogy megnézzé a beteget, megállt az ajtóban, ránézett és gyorsan nekiindult egyenesen a vízesés felé, ahol a hámortanonc többnyire üldögélni szokott és apró halakat fogdos.

Csakugyan ott találta Sven és kérte, hogy jöjjön be vele az irodába. «Hallod, Liljecrona - mondotta a felügyelő elment, nekem is el kell utaznom vendégségre Björnidébe. Egy pár napig vezesd csak a hámort. Itt vannak a kulcsok, itt van a pénztár. Nem lesz más dolgod, csak utána nézni, hogy a népség rendesen dolgozzék.» Ezzel elutazott, a hámortanonc pedig beleült a karosszékbe és azt gondolta, nagyszerű dolog, hogy most ő lesz úr Henriksbergben. De nem sokáig ülhetett, mert üzenet jött a hámorból, hogy a betegek rosszabbul lettek. Leszaladt a hámorba és bement a kovács lakásába, de nem állt meg az ajtóban, mint a többiek, hanem odament a beteghez, aki vörösen és rettenetesen megdagadva feküdt ágyában. «Nem tudja milyen betegsége van?» - kérdezte a kovácsot. - «Biz ez himlő - felelte és most tegye meg Sven, menjen föl az irodába és a szekrényből, ahol a felügyelő az orvosságokat tartja, hozzon nekem kámfort és cseppeket, ha ugyan itt mer maradni és nem utazik el, mint a többiek.»

Sven azonban ott maradt, bár a munkásság nagy része betegágyba került. Sem a felügyelőről, sem az irodatisztról nem hallatszott semmi hír, orvos pedig tíz mérföldnyire sem akadt. Ő meg az öreg házvezetőnő jártak jobbra-balra és tömték a betegeket olyan orvossággal, amilyent éppen találtak. Egy páran meghaltak, a többiek fölgyógyultak, s minthogy egy járvány sem tart örökké, így ennek is vége lett. Azután minden a rendes kerékvágásba jött. Az irodatiszt öt hónapig vendégeskedett, azután visszatért. A felügyelő félévig vásárolta a szenet, de ő is bevonult. Most hát ismét a hámortanonc sepet az irodában és fogdosott apró halakat a vízesésnél, mint azelőtt.

Bár Henriksberg félre esik a nagyvilágtól, mégis híre ment a történetnek és széltében beszéltek. Egy napon odaérkezett Altringer, a hámortulajdonos. Nem szólt egy szót sem a felügyelőhöz, sem az irodatiszthez, hanem csak azt kérdezte, hogyan viseli magát az ifjú Liljecrona. A felügyelő meglehetősen jó értesítést adott. Úgy gondolja, hogy majd derék hámoros lehet belőle idővel, csak jobban érdeklődnék a dolog iránt. Nem haszontalan, csak olyan egykedvűen viselkedik, mintha semmi köze sem lenne az egész hámorhoz. Altringer megkérte, hogy hívják fel Liljecronát az irodába és midőn bejött, elibe állott, mélyen a szemébe nézett és megkérdezte, miért nem utazott el, mint a többiek, mikor a himlőjárvány kiütött?

Sven nem felelt. Elpirult, mintha valami nagyon rosszat kérdeztek volna tőle. «Nem félt?» - «Bizony félttem.» - «Talán azt hitte, hogy felelős a hámorért?» - «Nem én.» Végül Altringer mégis kivette belőle az igazat. Sven azért maradt, mert a felügyelő hegedűje ott függött az iroda falán. Ha egyedül volt, mindennap játszhatott rajta. «Úgy, hát annyira szeret hegedülni?» - mondta Altringer. - Megkérjük a felügyelőt, hogy adja ide a hegedűjét és majd játszik valamit nekünk.»

Ez már tetszett Svennek. Ráhúzott valami egyszerű dalra, amit a kovácsoktól tanult. Altringer először mosolygott, de azután elkomolyodott. Észrevette, hogy a fiú valamit belevisz a dallamba és a régi nóta újnak hangzik. «Nézze csak - mondta Altringer, - holnap velem utazik. Elmegy Stockholmba, hogy megtanuljon hegedülni.»

Maja Lizának nagyon tetszett ez a szép történet. Csak egyet nem tudott megérteni. Nem jól ment a sora Stockholmban? Miért van hát megint Henriksbergben?

Dehogy, jól ment minden. Öt évig tanult Stockholmban és már olyan tökéletes mester lett, hogy ebben az országban már alig akadt valaki, akitől többet tanulhatott volna. Altringer nagyon meg volt elégedve vele és már arra gondolt, hogy kiküldi külföldre, hogy semmiben se maradjon hátra.

Három éve mult, hogy egy szép napon Sven váratlanul Ekebybe érkezett és azt kérdezte, hogy nincs-e valamelyik hámnál felügyelő állás üresedésben. «Bizony az meg lehet - mondotta Altringer. - Valamelyik jó barátjának van rá szüksége?» Nem, Sven a maga számára kérte. Több évet töltött a hámnál és így azt hiszi, hogy el tudná végezni a felügyelői teendőket. «Na és mi lesz a zenével?» Annak már vége van. Azt hiszi sohasem nyúl többé a vonóhoz.

Altringer közelebbről megnézte. Sven tekintetében mindig volt valami szomorúság, de most az egész legény a megtettesült bánat volt. «Látom, hogy valami komoly dolog történt magával, - mondta Altringer. - Beszélje csak el, mi az. Látja, éppen mikor az irodába lépett, akkor számítottam, hogy vajon kiküldhetem-e külföldre.»

Sven alig tudott válaszolni. Az ajkába harapott és küzdött, hogy hangját megerősítse. «Nem tetszett hallani, mi történt, mikor utoljára játszottam?» Nem. Altringer semmiről sem hallott és Svennek el kellett mondania az egészet. Nagy bált tartottak lent az egyik năsi udvarházban és Sven is a vendégek között volt. Egy őska, lehangolt zongora szolgáltatva a tánczenét és így nem volt semmi élénkség a táncban. Sven erre elővette a hegedűjét, mindjárt megváltozott a hangulat. Fiatalok és öregek táncra perdültek és midőn abba akarta hagyni, tapsoltak és dobogtak a padlón és azt kiáltozták, hogy ujrăzza meg. De szomorú vége lett ennek. Az egyik házikisasszony nagyon hevesen táncolt. A leggyorsabb táncban egyszerre csak a táncosa karjára hanyatlott és azután a földre esett. Sohasem kelt fel többé. Meghalt.

Altringer megértette, hogy ez súlyos eset, de azért úgy gondolta, hogy e miatt még nem szabad összetörni egy ifjú embernek a jövőjét. «Küzdje le magát - mondta. - Szerencsétlenség volt, ami mindenkivel megeshetik. Én úgy gondolom, hogy az a hibás, akivel táncolt.» - «Nem - mondta Sven, - én kényszerítettem, hogy táncoljon. Egész este csak neki játszottam. Olyan szép volt, mikor táncolt. Oly könnyű és fürge volt, mint a lobogó láng. Nekem táncolt, mint ahogy én neki játszottam.»

Altringer csak a vállát vonogatta. «Ez csak képzelődés, látja. Talán természetes, hogy most rögtön utána így érzi, de a jövő héten külföldre küldöm, akkor majd elmúlik.»

«Nem, uram, ez nem múlik el. Bárhova is küldjön, nem tudom elfelejteni, hogy egy embert a halálba muzsikáltam.»

Altringer még egyszer ránézett. «Szerelmes volt bele?» - «Igen, - felelte Sven - épp azon az estén kértem meg.»

Altringer most már egy szóval sem említette, hogy Svennek külföldre kell utaznia. «Úgy hát legyen addig felügyelő Henriksbergben, míg el nem felejt - határozta el. - Bár nem hiszem, hogy mindent tud, ami szükséges ehhez az álláshoz, de megtanulhatja és tudom, hogy megbízhatok magában.»

Igen, így történt, hogy Liljecrona Sven föl hagyott a hegedűjével és helyette hámnál felügyelő lett.

Maja Liza figyelmesen, félbeszakítás nélkül hallgatta végig. Ah, gondolta, az érdekes lesz, hogy nemsokára megláthatja azt, aki oly nagy bánaton esett át és kinek szívében oly mély szerelem lakik.

Egy darabig nem szólt semmit, hanem azután hirtelen oda fordult Liljecrona lelkészhez és megkérdezte, hogy sötéthajú-e az öccse.

- Igen, olyan sötét, mint az éjszaka.

Hirtelen eszébe jutott, hogy ez haszontalan kérdés volt. Mert míg Liljecrona lelkész az öccséről beszélt, egész idő alatt azon gondolkodott, hogy nem hasonlít-e a magas sötét henriksbergi kovácshoz? Nincsen-e neki is olyan szomorú mély szeme? Nem tudta megmondani miért, de a két férfi egy képpé olvadt össze lelkében.

És éppen most, midőn a kovács ott állt a szekrénynél és vidám táncdalt játszott, könnyű volt azt gondolni, hogy ő volt az, akivel mindaz történt, amit az előbb hallott.

Midőn megérkezett, éppen az országúton sétáltak és már annyira sötétedni kezdett, hogy be akartak menni, a szánkó pedig oly gyorsan siklott tova, hogy nem láthatták, ki ül benne. Liljecrona lelkész azt gondolta, hogy az öccse jött meg végre Henriksbergből. Maja Liza azonban úgy látta, mintha a sötét kovács ült volna a szánkóban, de nem szólt semmit.

És tényleg! Midőn visszatértek a tanyához, a vendéglős a lépcsőn állott és elmondta, hogy egy legény érkezett Henriksbergből azzal az üzenettel, hogy a felügyelő nem jöhet ma Svanskogba. Levelet küldött helyette. A legény most köti be lovát az istállóba, ha a tiszteletes úr beszélni akarna vele.

Liljecrona lelkész lement az istállóba, Maja Liza pedig fölkereste a nagynénit a házban. Ott ült a szolgálókkal a hasábtűz körül és font. Maja Liza leült a nagynéni mellé és adogatta a gyaratoló fésűt. Rögtön azután jött a házigazda és a legények famunkáikkal és megnagyobbították a kört a tűz előtt. Legvégül lépett be Liljecrona lelkész a kováccsal. Estére mind a ketten Henriksbergbe mennek, de a lónak még pihenni kell egy kicsit. A szép lelkész lehetőleg közel Maja Lizához keresett ki magának egy helyet, míg a kovács messze tőle a leghomályosabb szögletben. Csupa szó és tréfa volt az egész társaság, midőn a nagynéni a kovácshoz fordult és megkérte, hogy játszana el egy-két darabot. Hallotta ugyanis, hogy ért hozzá.

Nem sokáig kérette magát. Előkerestek valami ócska rossz hegedűt és ő eljátszott néhány régi táncnótát, jól-rosszul, mint a többi parasztmuzsikus.

Maja Liza csalódást érzett a szívében. Teljesen fogva volt egy álmotól és nem tudta megkülönböztetni az ábrándot a valóságtól. Az egész este arra gondolt, aki haláltáncot játszott kedvesének és maga előtt látta a kovács alakjában. Azt várta, hogy az ő játékában is oly nagy és veszedelmes erő legyen, hogy a halálba vigye az embert.

Nem tudott megszabadulni az álomtól, és midőn a kovácsra nézett, úgy vette észre, mintha az semmi másra nem gondolna, csak amit elvesztett.

A kovács levetette rövid, prêmes kabátját, hogy karja szabadabban mozoghasson, és amint többször lopva rátekintett, észrevette, hogy az óraláncára egy nagy fényes ezüsttallér van erősítve.

Maja Liza egy kissé összerezzent. Az az ezüsttallér volt, amit ő küldött neki? A kovácsok többnyire igen szegények. Hogyan lehet neki zsebórája? Talán a felügyelő ajándékozta meg? És ha így is volna, hogyan akaszthat egy ezüsttallért az óraláncára? Talán ő nem...

Szinte csodálkozott, hogy csendesén ülve maradt és nem ugrott föl és nem kiáltotta hangosan, midőn világosan megértette az egészet.

Ez ő maga! Ez Liljecrona Sven, aki halálba muzsikálta kedvesét! Annyira biztos volt benne, hogy odament volna hozzá és megkérte volna, hogy ne alakoskodjék tovább. Most már tudta, hogy ki volt.

Miért jött ő mint egyszerű fuvaros néhány héttel ezelőtt Lobyba, ezt sehogysem tudta megérteni. Talán azért öltözött így, mert kényelmesebb, ha parasztok közé megy. És senki sem ismerte föl, hanem mindenki kovácsnak nézte és ő megerősítette hiedelmüket. Meg talán kényelmetlen lett volna elbeszélni, hogy kicsoda, mikor éppen lakodalmat ültek.

Már nem adogatta tovább a gyaratoló fésűket a nagynéninek, hanem befogta kezével a szemét. Miért jött ma is álruhában?

Nem sokáig kellett tépelődni. Egyszerre világos lett előtte minden. Mostan egy bizonyos célja volt. Azt akarta, hogy ő és a bátyja...

Oly szép, oly csodálatos volt ez. Megértette, hogy az volt a szándéka, hogy ők ketten meg-lássák egymást, hogy beszéljenek egymással. Bizonyosan mikor tegnap este megkapta az ezüstitallért, azonnal küldöncöt menesztett a bátyjához, hogy Svanskogba csalogassa. És azután itt várakoztatta egész nap. Mikor késő este lett, akkor megérkezett mint kovács. Nem akar előtérbe lépni. Hogy senki másra ne gondoljon, csak a bátyjára.

Most ott áll és táncdalokat játszik parasztmódra, hogy a parasztokat mulattassa! Azt mondotta egyszer, hogy nem tudna többé vonót venni a kezébe, ezt azonban nem számítja hegedű-játéknak.

Nem az eszével gondolta ki mindezt. Hanem érezte, hogy eltalálta minden gondolatát. Nem tudta, hogy sírjon-e, vagy nevéssen-e rajta?

Az biztos, hogy tetszik neki, mert akkor nem rendezte volna a közte és bátyja közötti talál-kozást. Vagy talán csak, mert megsajnálta, hogy olyan rossz dolga van otthon? Egy okos és jó barátot akart neki szerezni, aki megszabadíthatná ebből az elnyomásból.

Lám, neki nagy bánata van. Ettől nem tud megszabadulni. A kedvese meghalt és ezt nem tudja soha többé elfelejteni. Maja Liza az ő szemében csak egy szegény leányka, aki ott ült és sírt a kemencénél, mikor megismerte és szeretné megsegíteni tisztességhez és boldogsághoz.

Fölemelte a fejét és ránézett a többiekre. Közel volt hozzá, hogy sírásba kezdjen, mikor elgondolta, hogy ő semmit sem kér a maga számára az élettől.

De éppen akkor, mikor fölnyitotta szemét és a gondolatok a leggyorsabban cikkáztak fejében, midőn tele volt búval és örömmel, midőn elfelejtette mindazt, ami nap-nap mellett kínoztta, ekkor nyílt ki az ajtó és dugta be fejét valaki.

Mint valami ismeretlenre, nézett rá az érkezőre és nem ment elébe. A nagynéni félretolta a rokkát és fölemelkedett, Maja Liza azonban mozdulatlanul ülve maradt és nem tudott fölocsudni. Mintha nem tudná, ki jött, csak midőn meghallotta az érkezőnek érdes hangját, hogy eljött Longe-Bengttel Maja Lizáért és midőn a nagynéni azt válaszolta, hogy a tiszteletes asszonykának nem kellene annyira sietni, hanem vesse le a bundát és vacsorázzon meg velük, mielőtt haza menne.

A HADNAGY.

Az új tiszteletes asszonynak Lövdalában az a szokása volt, hogy minden emberfiát apró megbízatásokkal terhelt meg. Akár paraszt, akár úr hajtott el a paplak előtt, ő ott állott a konyhalépcsőn és intett, kiáltott, hogy álljon csak meg. Azután Maja Lizának vagy Csöppségnek kellett leszaladni az útra és megkérni az utast, hogy lenne szíves magával vinni ezt a font vaját, amit Raklitz asszony Bergába a kapitánynak küld, vagy pedig hozná vissza a gyaratoló fésűt, amit az öreg Moreus néninek kölcsönzött.

Sokszor olyasmit kért, ami terhes és kényelmetlen volt, úgy hogy az emberek lassankint féltek Lövdala mellett elhajtani. Nem-et mondani kellemetlen dolog és észrevétlenül elsurranni lehetetlen volt, mert mindig meglátta, ha jött valaki.

Valóban bámulatos, hogyan tudott mindenkit a maga apró dolgainak megnyerni. Sőt még olyan naplopót is, mint Örneclou hadnagy, rávett, hogy szolgálatot tegyen.

Pedig nem látszott úgy, hogy jó barátság keletkezik a hadnagy és a tiszteletes asszony között, midőn az január utolsó hetében Lövdalába érkezett. Mindig ilyen tájon szokott betérni és aztán ott marad egy-két hétig. De a tiszteletes asszony rögtön mondta, mikor megérkezett, gondoskodik róla, hogy ez a naplopó itt a tanyán nagyon föl ne melegedjék. Éppen most jött bele igazán a dologba a karácsonyi ünnepek után és nem akar idegent a házban, akit minduntalan kiszolgálni kell.

De nemcsak Örneclouval kellett törődni, hanem a lovával is, mert bármely szegény volt, mégis a saját lovával jött. A lovat is épp úgy kell gondozni, abrakolni, akár a gazdáját.

A tiszteletesné megtett mindent, hogy a vendég rosszul érezze magát. Legelőször is megparancsolta a szolgálónak, hogy a nehéz táskát, amelyikbe hajsütővasait és parókáit csomagolta, a kisebb vendégszobába vigye föl. Örneclou hozzá volt szokva, hogy a szebbik szobát kapja, ahol kályha volt és függönyös ágy puha tollpárnákkal, de azért egy csöppet sem látszott elégedetlennek, hanem midőn belépett, úgy tett, mintha nagyon is ínyére volna.

Lám, itt akart ő mindig aludni, mondta. Ez aztán az igazi hálószoza és akárki jött a pap-tanyára, mindenki azt kérte, hogy itt aludhassék. Biztos benne, hogy minden éjszaka lesz társasága és ha rosszul alszik, lesz kivel beszélgetnie. És micsoda melege volt mindig ott a másik szobában a nagy függönyös ágyban. Szívesebben alszik itt a szalmán a keskeny priccsen.

De a legjobb, hogy nincsen se kályha, se kemence, hanem a nagy kéménytől kapja a szoba a melegét, amely a konyhából vezet fölfelé és majdnem a fél szobát elfoglalja. Milyen jó, soha semmi szénzag, semmi füst, hanem egyenletes és kellemes melegség éjjel-nappal!

A bútorzat is szolid és tartós, nagy festetlen asztal és párnázatlan székek. Semmiben sem csinálhat kárt, midőn a parókáját göndöríti, vagy a bajuszát festi.

Így fecsegett, míg a szolgáló bent volt a szobában. De, hogy milyen arcot vágott, mikor az kiment, nem tudjuk. Kemény téli nap volt és a fűtetlen szobában nem a legmelegebb volt, mikor ruhát váltott és csinosítgatta magát. De oly szép rózsás volt az arca és oly ügyesen kipingálva a szemöldöke, hogy nem lehetett észrevenni, hogy ezt az egész művészetet hidegtől fagyos ujjakkal végezte el.

A tiszteletesné tudta jól, hogy alig van nagyobb ínyenc Örneclounál és nemcsak a jó ételeket szereti, hanem sokat ad arra is, hogy szép szobában, finom damasztkendővel és fényes ezüsttel legyen fölterítve. Tudta, hogy nem egy fényes teremben ebédelt már és a legválogatottabb nyalánságokat kapta, most azonban, mivel hamarosan véget akart vetni látogatásának, csak a

konyha melletti szobácskába tálaltatott, mint rendesen és nem adott mást, mint káposztalevest és véreshurkát.

Örneclou a legjobb hangulatban volt az egész ebéd alatt és gratulált a lelkésznek, hogy olyan okos volt és másodszor is megnősült. Csak el kell gondolni, mily rossz dolga volt az öreg esperesnek Sjöskogában, hogy annyi éven át egyedül éldegélt! Midőn a hadnagy legutoljára meglátogatta, az ebédlő nem volt fölsúrolva, hanem a hálósobában ebédeltek. Az egész házban nem volt tiszta asztalterítő, valamennyi tele folttal és a szolgálok oly lusták voltak és nem akartak friss ételt főzni, hanem nap-nap után káposztalevest adtak, amit még vasárnap főztek és örültek, hogy annyi ideig tart.

Bezzeg, itt Lövdalában a hadnagy régi jóbarátja másképp rendezte be a dolgát. Ilyen ügyes háziasszony, mint a felesége, messze földön kell keresni. A hadnagy már annyi dicséretet hallott felőle, kíváncsi volt tehát, hogy micsoda nyalánkságokat fog kapni, midőn most idejött látogatóba. És micsoda hasznos dolog Maja Lizára nézve, olyantól megtanulni, hogy mint kell teríteni és az ételeket föltálalni, aki ismeri az úriházak szokásait!

A derék Örneclou ugyan értett hozzá, hogyan kell találó, gonosz célzásokat tenni, de Raklitz Anna Mária asszony nem azok közé tartozott, akik megadják magukat ilyen apró csípdelésekre, hanem durva hangján egyszerűen azt mondta:

«Ha a hadnagynak nem tetszett az özvegy esperesnél, úgy azonnal a faképnél hagyhatta volna.»

Most már belátta Örneclou, hogy aligha ebédel a nagyszobában, vagy alszik a szép vendégágyban, ha taktikát nem változtat.

A legszívesebben ott hagyta volna az egész házat, csak egy dolog bántotta. Mégis csak szegyen, hogy egy asszonyszemély üzze el. Ilyesmit még soha azelőtt nem ért meg és ebbe sehogysem tudott belenyugodni.

Igaz, hogy már negyven és egynéhány éves, de azért szép legény és eddig egy asszony sem tudott neki ellentállni.

A hadnagy tehát ott maradt. Egy pár óráig ostáblázott a lelkésszel, szürkületkor azonban kiment, hogy néhány dolgot megbeszéljen Longe-Bengttel, akkor a hadnagy bement a szobába és beszélgetni kezdett a tiszteletesnével. Ott ült az ablak mellett, mint a gyertya és hogy fölhasználja az utolsó maradék napvilágot, harisnyákat stoppolt.

Örneclou azzal kezdte, hogy érzi, mint öregszik. És az évekkel együtt, megjött a józanabb belátása is. A fiatal leányok mind könnyelműek és csélcsapok. Már föl akar hagyni ezzel a pillangó-életmóddal és kérdi a hugomasszonyt - reméli, hogy ilyen régi barát szólíthatja «hugomasszony»-nak? - hogy nem ismer egy kicsit idősebb nőszemélyt, na, nem olyan nagyon időset, úgy húsz éven fölülit, aki komoly és házias és szívesen nőül menne ilyen szegényhez, mint ő.

A tiszteletesné egy szót sem szólt. A szürkületben nem láthatta jól, hogy milyen arcot vág. Örneclounak mégis úgy tetszett, mintha egy kissé gúnyosan mosolyogna. Nem lehetetlen, hogy most magában kineveti őt.

Örneclou soha életében nem beszélt másról egy asszonnyal, mint szerelemről és házasságról. Nem is talált volna szavakat más tárgyhoz. Azért kezdte el most is ezzel. Csakhogy most megint az ellenkezőjét mondta, amit az előbb megpendített.

«Látom már, - folytatta, - hogy a hugomasszony annyi mindenfélét hallott már felőlem és nem hiszi, hogy én beérném olyan feleséggel, aki nem nagyon szép és már nem is fiatal többé. De már azt csak elhiszi, hogy igen szeretném, ha okos és komoly volna, de ugyanakkor a többi

tulajdonságai is meglegyenek. És úgy gondolom, miután Maja Liza a hugomasszony keze alá került...»

Örneclou itt megállott, mintha keresné a folytatást, vagy hogy kémlelje a hatást. Mindinkább besötétedett és annál nehezebb volt annak a makacs személynek az arcából valamit kiolvasni, aki ott ült előtte. De úgy látszott, mintha nevetését fojtaná vissza.

«Természetes, az a szándékuk, hogy Maja Liza paphoz menjen nőül és itt lakják Lövdalában, mondta Örneclou, - és hát erre okuk is van. Lyselius majd kiválaszt számára valami munkás, derék fickót, aki nemcsak a szószéken állja meg a helyét, hanem a gazdaságot is éppen olyan jól tudja vezetni, mint ő. Egy olyanfajtanak, mint én magam vagyok, minden percben az anyósomat kellene segítségül hívni és ez csak kellemetlen volna. Hugomasszony is úgy rendezkedik be, majd ha özvegy lesz - és bizony szomorú, ahogyan Lyselius évről-évre hanyatlik, köztünk legyen mondva, - kap majd egy szobácskát, mint Beáta asszony és nem kell semmivel sem törődnie.»

A tiszteletesné azonban épp úgy mozgatta a tűt, mint az előbb. De most egy kissé az ablakhoz fordult, hogy jobban lásson és most csakugyan észrevette, hogy nevet.

Örneclou már azt hitte, hogy semmi a világon nem hatja meg. Fölállott, hogy a szobájába menjen és kisüsse a parókáját és megigazgassa a fodros nyakkendőjét, amit akkor szokott csinálni, mikor rosszkedvű.

De ekkor felé fordult a tiszteletesné és egy kérdést intézett hozzá: «Hadmagy, maga annyit járt össze-vissza, ismeri talán Liljecronát, a finnerudi papot?»

A hadnagy összerezzent. Úgy látszik, mégis volt valami hatása az ő leánykérésének. Bizonyára Liljecronát szemelte ki vőül és most az ő szavai talán más gondolatot ébresztettek benne.

«Liljecrona Ollof! - mondotta. - Hogyne ismerném. Meglátogattam egy párszor Finnerudban. Minden tekintetben derék egy fickó, hogyan tanítgatta a finn férfiakat és asszonyokat mindenféle munkára.»

«Szeretném tudni, hogy milyen szívvel van Maja Liza iránt, - mondta a tiszteletesné egész őszintén. - Az ember csak dicséretet hall felőle.»

Az egész anyai érdeklődésnek látszott, de Örneclou úgy érezte a hangjából, hogy nem lesz ellenére, ha egy kis rosszat is hall a kérő felől.

«Hugomasszony bizonyára olyan okos, hogy tekintettel van az ifjúkorra? - mondta Örneclou. - Azután meg kell gondolni, mily egyedül van az ember ott fönt a finnek között. Én magam lennék az utolsó, aki követ dobnék ilyen esetben. Azonban még sem szabad eltagadni, hogy Liljecronának már több éves viszonya van. Természetesen ezt el lehet rendezni, a nélkül, hogy Maja Liza megtudná a dolgot.»

A sötétség végre kényszerítette a tiszteletesnét, hogy fölhagyjon a harisnyastoppolással, de azért nem gyújtott világot, hanem kötést vett elő, mert azt csinálhatta a nélkül, hogy örökösen szemmel kísérje a munkát. A kötőtűk egyenletesen és csöndben mozogtak, de midőn Örneclou azt mondta, hogy a fiatal papnak viszonya van, egyszerre összecsörrentek. A tiszteletesné is egész fölizgatva kérdezte: «Ugyan, mit mond, hadnagy? Lehetséges-e, hogy egy pap?... De hát a püspök?...»

«Hugomasszony nem tudja, milyen messze van ide Finnerud. Én biztosítom, hogy senki sem tud a dologról, még a legközelebbi rokonok sem. Pusztán véletlen, hogy én is rájöttem. Természetes, hallgatást fogadtam, de most kötelességemnek tartom, hogy egy gyöngéd és nyugtalankodó anyának elmondjam aggodalmaimat.»

A kötőtűk ismét erősen összezsörttek.

«Talán nem is igaz az egész? Minden emberről beszélnek valami rosszat.»

Örneclou köhintett. - Hugomasszony kényszerít, hogy többet áruljak el, mint amennyit szeretnék. De, amint mondtam, kötelességemnek tekintem, hogy hugomasszony egész világosan lássa az esetet. Esküszöm, hogy sejtelmem sem volt a dologról, addig, míg karácsony előtt Liljecronát meg nem látogattam. Nem volt otthon, mikor megérkeztem és a gazdasszonya fogadott és kért, hogy várjam meg a gazdát. Na, a várakozás sokáig tartott és így beszédbe elegyedtem a gazdasszonnyal. Derék egy fehérszemély, mondhatom. Nem a finnek közül való, hanem svéd és olyan szorgalmas, hogy az csoda. Mindig csodálkoztam, hogy minő fáradhatatlan buzgósággal igyekszik a szegény Liljecrona számára az életet abban a finn faluban elviselhetővé tenni. Na, üldögéltünk és beszélgettünk. Tudja, hugomasszony, nem volt valami úricsaládból való, hanem egyszerű parasztleány, de igen értelmes mindenben. Nem sokáig beszélgettünk, midőn észrevettem, hogy valami bántja. Barátságosan szóltam hozzá, - hugomasszony tudja, jól ismerem az asszonynépet, - hogy legyen hozzám bizalommal. Erre azután őszintén megkérdezte, mit gondolok, mint lesz az, hogy most Liljecrona oly nagy parochiát kapott. Nyolc évvel ezelőtt, midőn idejött, megígérte neki, hogy feleségül veszi, ha majd jobb eklézsiát kap. De most aggódik, hogy Sjöskona nagyon is nagy. Liljecrona majd azt gondolja, hogy esperesnének még sem elég finom.

Hugomasszony megérti kétségbeesését. Én megnyugtattam, hogy majd kitudom Liljecrona szándékát. Másnap aztán nyíltan megmondtam Liljecronának, hogy észrevettem a viszonyukat és kérdeztem, miért nem akarja törvényesíteni. Erre ő is őszintén azt felelte, hogy szegény volt ahhoz. Ha feleségül veszi a gazdasszonyát, - mondotta, akkor papné lesz és egy szolgát kell fogadni, hogy kiszolgálja. «Tudod, pajtás, - így szólt, akkor nem fogja fejni a teheneket és nem segít majd Péternek kint a földeken. De majd megnősülök, csak elég pénzem legyen.» Erre azt mondtam, hiszen Sjöskogába költözik... «Ah, Sjöskoga, felelte, - nem is akarok tudni róla! Le fogok mondani.»

Örneclou elhallgatott. A sötétben sem a tiszteletesné nem láthatta, sem pedig e kötőtűk mozgását nem hallotta. Nagyon kellemetlenül érezte magát. Ha talán nem is valami rosszat, mégis nagy vigyázatlanságot követett el.

- Nos, hát elmondtam, hugomasszony, mindent, amit tudok. És kérem, ne helyezzen erre olyan nagy súlyt. Az egész kerületben nincsen derekabb fiatal pap Liljecronánál. Gondoljuk csak el: ilyen tehetséggel, ennyire förládozni magát a finn parasztokért! Tizenegy évig olyan nyomorúságban élni! Azt mondom, hogy van olyan hős, mint az a korzikai, akinek hírével most úgy tele van az egész világ.

Ismét csönd. A hadnagy még kényelmetlenebbül érezte magát. Újra elkezdte dicsérni Liljecronát, mire a tiszteletesné fölkelt a helyéről és így szólt, de egészen más hangon, mint az előbb:

- Úgy hallom, Lyselius jön. Menjen csak be Örneclou kuzin hozzá és ne üljön itt mellettem a sötétben. Nagyon fog örülni, hogy ilyen régi, jóbarátjával egyedül elbeszélgethet.

És ezentúl egészen megváltozott a tiszteletesné. Örneclou a nagyszobában ebédelt, a kényelmes vendégszobában aludhatott és olyan finom ételekkel kínálták, amilyent még a lelkes sem evett.

Örneclou egy csöppet sem csodálkozott. Már régóta tudta, hogy asszony nem tud neki ellentállni, ha annyi fáradságot vesz magának, mint az öreg Raklitzával szemben. Csak azt találta különösnek, hogy az komolyan vette a kérését és vejévé szándékszik fogadni.

Na, Örneclou nem ezt akarta a leánykéréssel. De miért ne? Nem is olyan rossz, ha megkapja Maja Lizát. És hogy megkaphatja, ez már világos, mint a nap. A leendő anyós annyira megkedvelte és azt se tudja, hogy járjon a kedvében.

De akkor igazán elkomolyodott, ha arra gondolt, hogy fogja majd körüljárni egész Värmlandban azokat a régi jó helyeket, ahol annyi vendégséget élt át. Ha megházasodik és lesz felesége, meg tanyája, természetes, hogy otthon kell maradni. Így most nem maradhat Lövdalában annyi ideig, mint máskor, hanem minél hamarabb útnak indul. Persze, minél gyorsabban fog majd visszatérni.

Midőn másnap reggel kijelentette, hogy elutazik, észrevehette, hogy úgy a tiszteletesné, mint a papkisasszony elszomorodtak. Rá akarták venni, hogy maradjon még, de ő hajthatatlan volt. Föltétlenül ma estére Karlstadban kell lennie.

Persze, nem mondta ki nyíltan, hogy most azért megy el, hogy majd mint házigazda térjen vissza, de ez magától értetődött. A tiszteletesné, aki nem akármilyen asszonyszemély, megértette a szándékát.

Úgy érezte, hogy máris vágyódik vissza, mielőtt elment volna. De nemsokára itt lesz az ő otthona.

Már éppen a bundáját vette föl, midőn hozzámert a tiszteletesné és megkérdezte, hogy nem lenne-e neki egy kis szolgálatot. Tudniillik, a méltóságos asszony Lökenében megkérte, hogy vásároljon neki egy kakast és most, ha nem esnék nagyon terhére, magával vihetné. Mivel Karlstadba igyekszik, Lökenét úgyis útba ejti.

A hadnagy örömmel elvállalta a megbízást. Először, mert szívességet tehet leendő anyósának, másodszer mert így alkalma nyílik Lökenében látogatást tenni és egy jó ebédet végig enni.

Midőn a hadnagy igent mondott, még nem tudta, hogy a kakas, amit magával kell vinni, eleven.

A hadnagynak csak olyan nyomorúságos kis szánkója volt. Így hát kénytelen volt a kakasos ládát az ülésre tenni, maga pedig hátul a bakra ült.

De azért mindvégig megtartotta a jókedvét. Hadd lássa az öreg Raklitz, hogy sehol nem kaphatna még egy ilyen vőt, aki ilyen udvarias és engedelmes.

Pompás, derült januáriusi idő volt. A nap úgy ragyogott, mint március végén és alig volt hideg.

Egészen más embernek érezte magát, mint tegnap. Lövdala és Maja Liza! Ezer ördög! Lesz majd saját otthona, fogadhatja a barátait, amikor akarja, ez már egészen más, mint egész éven át egyik udvarházból a másikba menni és sohasem lehet egész biztos, hogy fogadják-e, mikor a lépcsőn fölfelé indul.

Nagyszerű szánút volt és Örneclou hamarosan Lobybe érkezett. Egy parasztgazda jött szembe, nagy szénásszekérrel. Hindriksson Björn volt az maga.

«Derék, gazdag ember ez a Hindriksson Björn.» A hadnagy megrántotta a kantárszárát, hogy egy-két szót válthasson vele. Lövdalának szomszédja és minthogy ott nemsokára Örneclou lesz az úr, illő egy kis barátságot mutatni.

De mi az? Mi kukorékolt oly kegyetlenül, mikor megállott? Majd leesett ijedtében a keskeny bakról. Egészen megfeledkezett a kakasról.

Örneclou «Fingal»-ja meg se moccan. Már annyira elnyűtt paripa volt, hogy a világon semmi meg nem ijeszthette. De Hindriksson Björn «Bruning»-ja már nem volt ilyen keményszívű. Elragadta a kocsit és a széna bedült az árokba.

Hát ez nem volt a legalkalmasabb pillanat megkezdeni a szomszéd-barátságot. A hadnagy bosszúságában rávágott az ostorral Fingalra. Alig indult el a szán, azonnal elhallgatott a kakas.

Gyorsan siklott tova az úton és Örneclou ismét Maja Lizára gondolt. Olyan szép, alig tizen-hétéves és övé a fél Lövdala. Csak olyan fickót, mint ő, érhetett ilyen nagy szerencse, midőn már túl van az első ifjúságán.

Messze az úton ismét jön valaki. Egy úr és egy hölgy lovon. És pedig nem más, mint Dohna grófnő, aki kijött az útra lovagolni.

Hej, finom egy asszonyszemély ez a brogi grófnő! Nagyszerű ilyen lovaglónővel találkozni, aki így tartja magát a nyeregben. Csak az a kár, hogy mindig vele van ez a kis barna emigráns, akit most védelmébe fogadott.

Örneclou megállt, leszállt a bakról és sipkával a kezében hódoló állásba vágta magát. Erre egyet kukorékolt a kakas. A grófnő megrántotta a kantárt és csodálkozva körülnézett. Honnét jöhet a kukorékolás? Hogy kerül ide az országútra olyan messze a tanyáktól egy kakas?

Sehogysen találta volna el, ha csak egyszer kukorékolt volna a kakas. De aztán megértette. És amilyen intrikus volt, beszédbe elegyedett Örneclouval és kényszerítette, hogy három percig csöndben álljon az országúton.

A kakas folyvást kukorékolt, minden szó után, amit mondtak, rikkantott egyet.

És a derék Örneclounak mindezt túrníe kellett! Värmland legelőkelőbb gavallérjának el kellett viselnie, hogy így bolondot üztek belőle.

A grófnő csöndben ült a lován és csak beszélgetett. Nem is vett tudomást a kakasról. Mintha nem is venné észre, hogy minden szót érthetlenné tett a kakaskukorékolás.

Örneclou azonban tükön állt és hideg veríték gyöngyözött ki a homlokán. Végül nem bírta ki tovább. Fölugrott a bakra és tova hajtott.

Erre rögtön elcsitult a kakas, de helyébe hallotta Örneclou a grófnő jóízű csengő kacagását. Ez a kacagás üldözte egész a határig, az egész útjában, ez üldözte egész életében. Sohasem tudta többé elfelejteni.

Olyan csábító volt kinyitni a ládát és kibocsátani a kakast. De azután eszébe jutott Örneclounak Maja Liza és Lövdala, erre mégis elhatározta, hogy kitarthatja. Nem akart kegyvesztett lenni az anyós előtt. Csak elhagyja a svartsjöi templomot, onnan az út pusztá erdőn visz keresztül és ott már nem igen találkozik valakivel.

De az idő szerencsétlenségére nagyon is szép volt. Mindenkinek kedve támadt éppen ezen a napon hosszabb kirándulást tenni. Alig mult el egy kis idő, máris az ezredparancsnok jött szembe a hadnaggal. Örneclou már rég otthagya a szolgálatot, de azért még mindig olyan előkelőséggel és komolysággal lépett föl, olyan férfiúhoz méltóan, aki ott volt a dicsőség mezején.

Abban a pillanatban, midőn Örneclou merev üdvözlő állásba húzta ki magát, a kakas természetesen kukorékolt.

Igazán kétségbeejtő volt. Egyik szerencsétlen találkozás, a másik után. Semmi más, mint szerencsétlenség.

Legvégül Sundgordsbergennél találkozott az új björnei hámorossal, Sinclair Menyhérttel.

Na, még csak ez hiányzott. Ez a leggonoszabb valamennyi között. A nép «kakas»-nak csúfolta Sinclairt, mert büszke és lármás, folyton beszél, veszekszik és verekszik.

Sinclair tudta a gúnynevét és nem éppen örült neki. Annyira, hogy az ember alig beszélhetett tyúkokról és tojásokról, ha ő is jelen volt.

Ezen szorultságában elhatározta Örneclou, hogy meg sem áll és nem is köszönti Sinclairt. Gyorsan elsiklik mellette, ahogy csak Fingal futni képes.

De balul ütött ki a dolog. A hámosos éppen Karlstadban volt és új csengőket vásárolt, melyek oly nagyszerűen csilingeltek, hogy a kakas fölriadt és a találkozásnál elkezdett hangosan kukorékolni.

Örneclou fölállott és ahol csak érte Fingalt, csapkodta erősen ostorával. A fődolog, hogy hamarosan elvágasson innen.

De ez nem sikerült olyan könnyedén. Sinclair Menyhért földühödött. Nem volt ideje észrevenni a ládát, de Örneclout jól ismerte és azt hitte, hogy a hadnagy utánozta a kakaskukorékolást, csakhogy őt megbosszantsa.

Megfordította a lovát és Örneclou után iramodott.

A hadnagy hallotta, amint közeledik és azt gondolta, hogy legjobb lesz, ha megáll és elmagyarázza a dolgot. Erre a kakas olyan nagyot kukorékol, hogy az egész erdő visszhangzott bele. A hatalmas hámostulajdonos megint azt hitte, hogy a hadnagy volt, még dühösebb lett és úgy ordított, mint egy vadállat. Örneclou erre nem merte megvárni, hanem tova iramlott.

Valósággal örült hajsza keletkezett néhány percre a Sundgord-hegyen. De míg a hámososnak jó futója volt, addig Örneclou Fingal-ja öreg és gyöngé paripa volt, így a hadnagyot biztos, hogy hamarosan beéri. Mikor hátrafordult, látta, amint a hámosos magasra emelte az ostor-nyelet, hogy a fejéhez vágja.

Erre elbúcsúzott Örneclou a szép reményektől. Maja Lizától és Lövdalától. Előrehajolt, föl-emelte a kakasos ládát és Sinclair Menyhért útjába dobta. Ilymódon megmenekült. Különben az erős hámosos agyonütötte volna, mert nem azok közé tartozott, aki meghallgatná a magyarázatot, ha már egyszer fölbőszítették.

Midőn a hadnagy megérkezett Ilbergbe a vendéglőhöz, teljesen ki volt merülve. Azt hitte, hogy sohasem jön helyre ezen út után.

Sokáig élt még, de még öreg korában is nagyokat káromkodott, mikor erről beszélt.

Lövdalában többé nem mutatkozott. Ez volt a leggonoszabb kalandja, ami egész életében érte. Ezer ördög! Még emlékezni sem akart rá többé.

HÉTKÖZNAPON.

Megindult Lövdalában teljes erővel a munka, reggel és este kihallatszott a konyhából a kilenc rokka karatolása, olyan erősen, mint a malom zúgása. De napközben sem lehetett lustálkodni, hanem föl kellett használni a napvilágot a varráshoz és a szövéshez.

Egy darabig úgy látszott, mintha a tiszteletesné teljesen megfélelkezett volna Csöppségről. Nem adott neki más munkát, mint takarítani és fűteni a kis szobában. De azon a napon, mikor a hadnagy eltávozott, bejött a konyhába és intett neki, hogy jöjjön egy kicsit a nagyszobába.

Csöppség fölugrott, de annyira megijedt, hogy egyedül kell majd ülnie a tiszteletesnével, alig lehet azt elbeszélni. Nemcsak, hogy félt tőle, hanem még a háta is borsódzott, valahányszor meglátta.

Soha egy emberfiától sem irtózott annyira Csöppség; sokat gondolkozott magában, hogy mi is lehet ennek az oka. Mert, hogy valami különös személyiségnek kell ennek a papnénak lennie, ezt a gondolatot nem tudta a fejéből kiverni. Mert senkinek sem volt fiatal arcához olyan fehér haja és az sem volt természetes, hogy egy asszonynak olyan öblös hangja legyen, mint valami vízesésnek. És egy közönséges ember nem is lenne képes annyi bosszúságot és keserűséget okozni.

Mindig arra gondolt, amit egyszer az anyja mesélt neki Svartsjöről és arról a három lényről, akik megmaradtak, miután a víz kiszáradt. Maja Liza kisasszony sohasem akart erről hallani, de Csöppség tudta jól, ki az a harmadik, és a lövdalaiaknak is volt már vele egy párszor dolguk.

Ha a papkisasszony nem akart ilyesmiről beszélgetni, volt elég a tanyán, aki szívesen tette. Csöppségnek csak egy estére kellett leszöknie a béresházba, hol Longe-Bengt, Gammal-Bengt, az anyja és Munter-Maja, a felesége, üldögéltek a tűz körül és mesélgettek.

Ekkor mesélte el Gammal-Bengt, hogy a «tószellem», miután a víz kiszáradt, hontalanná lett és azt csak nem lehet kívánni, hogy ilyen finom asszonyság a nyomorúságos kis patakban jól érezze magát - tehát szeretett volna bejutni valami szép udvarházba. Belopódzott ide-oda, de mindenütt észrevették, hogy kicsoda és elűzték, mielőtt valami gonoszságot elkövethetett volna.

Munter-Maja tudott egy történetet az első svartsjöi papnak, Olavusnak a fiáról, aki egy tavaszi estén lement a patakhoz és belefűlt. Világos, hogy a «tószellem» csábította el, különben nem fűlhatott volna bele egy olyan kis patakba.

Longe-Bengt elbeszélte azt a reggelt, midőn kiment a két béressel fűvet kaszálni a déli rétre. Mind a hárman azonnal megismerték, hogy ki az, aki előmászik a fűből. Olyan vízes volt, hogy csak úgy csurgott ruhájából. Ez már eléggé megmutatta, hogy mifajta. És a szeme olyan zavaros volt, mint egy boszorkányé.

Hármójuk közül egyik sem kételkedett, hogy ki legyen az új svartsjöi papné és biztosra vették, hogy addig el nem megy innét, míg tönkre nem teszi az egész házat.

Csöppség épp úgy hitte ezt, mint ők, különösen esténként a sötétben. De nappal már sehogy sem fért a fejébe, hogy mikép rendezheti a hontalanná lett víziszellem Lövdalában a fonást és a szövést. De azért a gyanújából mindig megmaradt annyi, hogy összeborzongott, ha meglátta.

Természetesen nem segíthetett azon, mikor bejött a tiszteletesné a konyhába, hogy ne kövesse őt a kis szobán át, ahol a Maja Liza varrogatott egy ágyterítőt, a nagy szobába, abba a szép

tágas helyiségbe a sárga nyírfabútorokkal és kékkockás szőnyegekkel. Két ablaka volt a nagyszobának. Az egyik előtt magas zöld «kalla» állott, a másik előtt pedig egy kis varróasztal. A födele ki volt nyitva és látni lehetett az egyes apró szakaszokat, melyek tele voltak cérnával, selyemmel, viasszal, tűvel, mintakönyvecskével, szalagokkal, kapsokkal és sok más minden-
nel, ami jó, ha a varrásnál rögtön kéznél van.

A tiszteletesné mindent megmutogatott Csöppségnek és neki ki kellett találnia, hogy mit mire használnak. Annyira barátságos volt, hogy nevetett is olykor, mikor a leányka nem talált el valamit, pedig ez olyan szokatlan volt nála, hogy a szájszöglete merevnek látszott.

Minél barátságosabb lett, annál jobban összeszorította Csöppség az ajkát és annál jobban figyelt ragyogó két szemével. Csak megint ki ne csaljon belőle a tiszteletesné olyasmit, ami bajt hoz a papkisasszonyra!

De most úgy látszik, nem volt semmi ravasz szándéka. A tiszteletesné leült a varróasztalhoz és Csöppséget maga mellé ültette. Most majd megtanítja varrni, mert az anyjának megígérte, hogy jó nevelésben részesíti.

Először megmutatta, hogyan kell a cérnát a tűbe fűzni.

Ez többnyire nehéz próba egy gyermeknek, de Csöppség egyszerre könnyedén befűzte.

A tiszteletesné egészen elcsodálkozott. Azt mondta, hogy ez már derék dolog. Ha minden így fog menni, akkor még nagy varrónő lehet belőle.

Azután elővett a tiszteletesné egy darab vásznat, megmutatta, hogyan kell göböt kötni a cérnára és mint kell a tűt átszúrni a vásznon.

Csöppség türelmesen hallgatta a tanítást. Azután kezébe vette a vászondarabkát, a bal mutató-újjára tekerte és az egyik öltést a másik után tette, mintha az egész semmi sem volna.

Teremtette! De nagyot nézett a tiszteletesné! Ilyesmit még sohasem látott.

Erre már Csöppség sem tudta komolyan tartani magát, hanem fölkacagott.

Végre a tiszteletesné megértette az egészet. Szeretné tudni, hol tanult meg Csöppség varrni, mielőtt Lövdalába jött.

- Nem, - felelte Csöppség - nem tudtam én egy öltést sem tenni, mielőtt idejöttem.

- Úgy, tehát akkor itt tanította meg valaki. Talán Maja Liza kisasszony?

Csöppség azonnal megijedt, midőn a tiszteletesné mostohaleánya nevét említette. Sietett a válasszal, hogy az öreg Beáta néni volt az, aki erre megtanította.

- Ő tud aztán varrni! - tört elő Csöppség. Az egész házban nincs senki, aki úgy tudna varrni, mint Beáta néni.

- Tudod mit csinálunk most? - szólt a tiszteletesné. - Lemegyünk Beáta nénihez és megköszönjük neki, hogy olyan jól megtanított.

Azután kézen fogta Csöppséget, de nem ment egyenesen az üstház felé, hanem nagy kerülőt tett az istállók mögött. Beáta asszony ugyanis egész nap az ablaknál szokott üldögélni, ahonnan jól megláthatta, ha valaki hozzá tartott a lakóházból, de az istállók felé nem volt kilátása.

Midőn a tiszteletesné és Csöppség a nehéz lépcsőhöz értek, mely a fal mentén fölfelé vezetett, a tiszteletesné azt mondta, hogy Csöppség menjen előre. Neki ez már könnyedén megy, mert fiatal, ő pedig majd szép lassan utána lépked. Csöppség hát előre sietett és úgy dobogott a lépcsőn, hogy senki sem sejtette, hogy jön még valaki utána.

Beáta asszony, valahányszor a tiszteletesné meglátogatta, ölbe tett kézzel üldögélt. És mindig mondogatta, milyen szomorú, hogy már semmire sem vehetik hasznát. Bizony a maga idejében dolgos volt, ha nem is olyan szorgalmas, mint Raklitz Anna Mária.

A tiszteletesné is úgy vélekedett, hogy kár érte. Bizony, bizony nagyon hosszúak a napok, ha az ember kénytelen csöndben ülni és semmire sem használhatja a kezét!

Most az egyszer egy ágyterítőn varrogatott Beáta asszony, midőn belépett a tiszteletesné és oly gyorsan járt a keze, mint a kis madárka szárnya.

Midőn Beáta asszony meglátta a tiszteletesnét, hirtelen el akarta dugni a munkáját. De midőn látta, hogy az már úgylis észrevette, tovább dolgozott.

A tiszteletesné hozzá ment és igen örült, hogy a varróasztal mellett találta. Hála Istennek, hogy a köszvény alább hagyott és most már dolgozni is tud. Mutassa csak, mit varrogat, mert a tiszteletesné hallotta, hogy Beáta asszony olyan szépen tud varrni, hogy öltései mint a gyöngyszemek sorakoznak egymás mellé.

- De hát ez csodálatos! - szólt a tiszteletesné és lehajolt Beáta asszony varrásához. - Ezt a terítőt, azt hiszem, ismerem már. A párja, amit Maja Lizának ma reggel kivarni adtam. Talán nagyanya olyan jó és segít neki az egyik terítő kivarrásában? Na, én nem szólok semmit, igazán semmit, de úgy gondolom, megmondhatná nekem, hogy elegendő munkát adhassak Maja Lizának. Mert ha a két terítőből csak az egyiket kell kivarnia, úgy igazán csak lustálkodik.

Beáta asszony ülve maradt a munkájánál. Nem tudott semmit válaszolni és alsó állkapcsa és feje reszketett, mintha valaki hátulról megrázta volna.

A tiszteletesné az ajtó felé indult. Látja, hogy nagyanya nagyon el van foglalva, nem akarja hát zavarni. Beáta asszonynak most már igazán nincs szüksége társaságra, miután olyan jól tud dolgozni.

Beáta asszony hebegett valamit az embertelen munkáról, amely egy fiatal leánynak az életébe és egészségébe kerülhet.

- Jól tudja, hogy Maja Lizának most sem megy rosszabbul, mint mikor fél éjszaka fönnmaradt és olvasott. Én nem hiszem, hogy a fiatalságnak ártalmára van a munka. De igenis az árt, midőn alakoskodnak és nem járnak az egyenes úton.

Ezzel kiment és Beáta asszony nem volt képes egyetlen egy értelmes szót sem a védelmére fölhozni, mielőtt az ajtót becsukta volna maga után. De a lépcső csúszós és meredek volt és csak lassan tudott a tiszteletesné lefelé menni. Ezalatt Beáta asszony is összeszedte magát és midőn a tiszteletesné a legutolsó lépcsőfokon állott, fölrántotta az öreg az ajtót.

- Mostoha! - kiáltotta le olyan hangosan, hogy az egész udvar meghallotta. Feleletet nem is várva, rögtön bement és bereteszte maga után az ajtót, hogy újabb meglepetés ne érhesse.

De a tiszteletesné nem sokat törődött azzal, amit Beáta asszony lekiáltott. Különösen jókedvében volt és midőn a dombon mentek a lakóház felé, egész nyugodtan azt mondta Csöppségnek, hogy menjen csak be a nagy szobába varrni. Majd rögtön utána megy, de előbb Maja Lizának akar valamit mondani.

Csöppség összeszorította az ajkát és nem szólt semmit, de olyan tekintete volt, mint mikor karácsony másodnapján a viharral küzködött.

Midőn az előszobába értek, nem ment a nagy szobába, amint parancsolta, hanem a konyha felé indult.

A tiszteletesné azonnal megkérdezte, hogy hová igyekszik. Nem hallotta, hogy be kell mennie varrni?

Csöppség elkeseredett hangon azt felelte, hogy erre, úgy gondolja, nincs már szüksége.

- Miért nincs szükséged rá? Azt gondolod tán, olyan jól tudsz már varrni, hogy nem kell már többet tanulnod?

Nem ez volt, amire Csöppség gondolt. Nem mintha nem kellene többet tanulnia, mert olyan jól tud, hanem mert visszamegy Koltörpba.

Odament a tiszteletesnéhez és kezét nyújtott neki. Egyúttal köszönetet, meg Isten hozzád-ot akar most mindjárt mondani.

- De kedves gyermekem! - mondta a tiszteletesné. - Én igazán nem értelek. Miért akarsz elmenni!

Csöppség egy pár lépéssel hátrább ment, mintha lőtávolságban akart volna maradni, azután megadta a magyarázatot.

- Anya szolgáló volt Lövdalában és anya szereti a papkisasszonyt. És midőn karácsonykor itt volt, azt mondta nekem, hogy ha Maja Lizának miattam még több baja lesz, akkor nem szabad tovább itt maradnom, hanem haza kell mennem.

Mialatt Csöppség ezt elmondta, a falhoz lapulva egészen a konyhaajtóig hátrált. Midőn odaért, megvárta, ami jönni fog.

A piros foltok kigyulladtak Raklitza arcán és felemelt kézzel indult Csöppség felé. Csöppség összehúzódott és csak szeme pislogott. Tudta, hogy most megveri, de annyira tele volt gyűlölettel, hogy nem félt, hanem inkább örült, hogy nyílt harccá fajult a dolog.

De most olyasmi történt, amiről Csöppség álmodni sem mert. A tiszteletesné még csak egy pofont sem adott, hanem az utolsó percben erőt vett magán és mosolyogni próbált.

- Kedves gyermekem, te olyan vagy most, mint egy macska, amelyik a kutyára akar rohanni. Csillapulj csak! Nem ütlek meg azért, mert hű vagy ahhoz, akit szolgálsz. Megígérem hát neked, hogy egy szóval sem említem Maja Liza előtt, amit ma megtudtam. Most pedig menjünk be mind a ketten a nagy szobába és ne gondoljunk többet az egész dologgal.

Csöppség csak szédült. Ez már több volt, mint amennyit megérthetett volna. De annyira örült, hogy megmaradhat a paptanyán, hogy nem törte a fejét ezen a rejtélyen.

Midőn ismét a varróasztalnál ültek, nem fogtak a varráshoz, hanem a tiszteletesné kinyitotta a legalsó fiókot és kivett egy abc-és könyvet, aztán papirost, lúdtollat és egy üveg tintát.

Csöppség azt gondolta, hogy meg akarja őt vizsgálni az írás-olvasásban, de nem ez volt a szándéka. Hanem a tiszteletesné elbeszélte, hogy mikor kisebb volt, akkor nagyon sokat kellett segíteni az anyjának és a kis testvérekének és így nem volt ideje megtanulni írni és olvasni. Most, miután papné lett, úgy gondolta, hogy nem szép dolog ilyesmit nem tudni. Tehát azt szeretné, hogy Csöppség legyen most az ő tanítómestere. Már akkor is erre gondolt, mikor karácsonykor Lövdalába hozta, de csak most jutott rá ideje.

Csöppségnek tetszett a dolog. Azonnal azt felelte, hogy szívesen segít a tiszteletes asszonynak, amit csak tud.

Így hát a dolog rendben volt, de a tiszteletesné kérte, ne szóljon senkinek arról, hogy ő most tanul olvasni. Attól tartott, hogy a nép majd kineveti. Úgy tesznek, mintha a tiszteletesné tanítaná őt varrni és ezért minden délelőtt egy órára be kell majd neki mennie a nagy szobába.

Na, így aztán nem lesz semmi baj.

A tiszteletesné azt mondta, hogy ennek igazán örül. Csöppség beláthatja, hogy milyen nehéz egy olyan papnénak, aki nem tud írni. Egy levelet kellene most a napokban elküldenie, de nem tudja, hogy csinálja. De hát hogyan is lehetne?... Talán Csöppség lesz olyan ügyes és leírja a szavakat, melyeket majd ő diktál?

Csőppség azonnal vállalkozott erre. Kihúzta az asztalt, leterítette a papirost, kivette a dugót a tintás üvegből és hozzá látott leírni, amit a tiszteletesné diktált.

EGY TAVASZI ESTE.

A papkisasszony egy tavaszi estén kint sétálgatott Csöppséggel. Régi szokása volt ez az esti séta és a mostoha sem szólt semmit ellene, csak úgy kívánta, hogy Csöppséget is magával vigye, mert nem tartotta illő dolognak, hogy egy tizenhétéves leány egyedül bolyongjon az országúton.

Dél felé ment, mint mindig, mert arra volt legjobb az út. Lassan ballagott, úgy hogy Csöppség nem tudott vele ilyen lassú menetben lépést tartani. Majd előre futott, majd hátra maradt, csak hogy azután futva utolérhesse a papkisasszonyt.

Az út az erdő mentén haladt, mely Lövdalával határos. A papkisasszony nagyon csodálatosnak találta, hogy Csöppség annyi minden szórakozást talál azon a rövid úton, amit pedig minden este megjárnak.

Ott volt mindjárt az echo. Csöppség előre szaladt a fasorban, hogy ideje legyen beszélni vele. Tudta, hogy egy kicsit oldalt az úttól, a lövdalai csűrökkel szemben lakik, és mikor ott megállt, a magtár felé fordulva elkezdett kiáltozni:

- Echo, echo, jósolj nekem!
- Jósolj nekem! - felelt az echo.
- Mondd, férjhez megyek egy évre?
- Egy évre! - felelt az echo.
- Hát a vőlegényem, nagyon szép?
- Nagyon szép! - felelt az echo.
- Van-e aztán pénze sok?
- Pénze sok! - felelt az echo.
- Igazat mondsz, nem hazudsz te?
- Hazudsz te! - felelt az echo.

Maga a papkisasszony tanította erre Csöppséget néhány hónappal ezelőtt, de ma egészen másképp érezte magát. Most nem volt kedve az echóval tréfálkozni.

Csőppség vele tartott, míg elérték a kis homokbányát, amely balra az úttól a hegyoldalban feküdt. Ekkor otthagyták a papkisasszonyt és leugrott a bánya aljára, hogy csillámkő után keresgéljen a kövek között. Midőn már majdnem elvesztette a szem elől a papkisasszonyt, akkor rohant utána.

Azután lementek a patakhoz. Csöppség sehogysem tudta megérteni, hogy a papkisasszony elmegy a patak mellett, a nélkül, hogy megállna és beletekintene. Pedig olyan merészen és gyorsan csörgedezik ki az erdőből és annyi vízesést csinál, egyik szebb a másiknál, míg leér az úthoz. Miután zúgva-búgva elrohant az útátjáró alatt, nem akart régi medrében megmaradni, hanem kiáradt és elöntötte a mezőt.

Ezt már nem nézhette Csöppség nyugodtan. Leszaladt az útról, hogy gátat építsen és a patakot régi medrébe visszakényszerítse.

Hálás lett volna, ha a papkisasszony is megáll és segít neki. De a papkisasszony alig tudott a csúszós úton menni. Úgy tetszett, mintha nem is menne, hanem csak vonszolná magát előre. Azelőtt ő maga is épített gátat a patak mentén, de akkor még gyermek volt.

Hirtelen megállt és egyszeriben megértette, mi történt vele. Megöregedett: az ifjúság és az ifjú kedély elhagyta.

A papkisasszony csak ment, mendegélt és Csöppségnek ott kellett a patakot hagyni, hogy követhesse, de nem sokáig maradt az úton.

Eljutottak egy lécajtóhoz, mely a ligetbe vezetett, ahol - amint Csöppség hallotta - nagyon szép kökőrcsint lehet szedni. Persze még nem volt itt az ideje, de a tavasz már annyira előrehaladt, hogy mindennap várni lehetett. Csöppség kinyitotta az ajtót, hogy belépjenek. Fejébe vette, hogy ez évben ő lesz az, aki az első kökőrcsinnel tér haza.

A papkisasszony úgy ment, mint egy öreg, öreg ember és a legkevésbé sem buzgólkodott a kökőrcsin keresésében.

Egy kicsit beljebb Csöppség barátja lakott, akit soha el nem mulasztott köszönteni. Ez volt a fülesbagoly, mely ott székelt a nagy magas nyírfában, a legmagasabb fában egész Lövdalában. Csöppség elővett egy gallyat és bedugta a bagoly fészkébe és az kinyújtotta az egyik lábát, hogy eltolja a gallyacskát. Csöppség nem láthatott meg többet a bagolyból, csak a nagy karmait. A papkisasszony jól emlékezett rá, hogy annak idején ő is ingerkedett a fülesbagollyal. Most nem tudta megérteni, hogy telhet valakinek ilyesmiben gyönyörűsége.

Alig hogy elhagyták a baglyos nyírfát, Csöppség odaszaladt hozzá és most már tudta a papkisasszony, hogy a leányka egy percre sem fogja elhagyni. Most majd a régi, mohos kőkerítés mellett haladnak el és itt lehet, hogy kísérletet látnak. Ah, a papkisasszony visszavágyott abba az időbe, amikor még ő is félt a rémes, lefejezett paptól, akivel itt a kőfal tájékán lehetett találkozni.

Az út fölfelé vitt és a papkisasszony úgy érezte, hogy alig megy gyorsabban egy csigánál. Már azt hitte, sohasem éri el a tetőt.

A hegy tetejénél sohasem szokott tovább menni. Fent az útszélén egy sziklatömb volt, amit Pihenőkőnek neveztek el és ide ült le egy kis időre. Elöl egy kis padka volt a sziklába kivájva, épp oly nagy, hogy ő és Csöppség elfértek rajta. A papkisasszony behúnyta szemét és olyan fáradt volt, hogy egy szót sem tudott szólani. Csöppség is hallgatott. Egyszer csak föltekintett a papkisasszony, mert azt hitte, hogy a leányka elszökött mellőle. Pedig ott ült és kezével gyöngéden simogatta a papkisasszony ruhájának egyik fodrát, amelyik az ölében hevert.

Minden olyan szomorú volt a papkisasszony előtt, aki pedig majd az egész Lövdalát és a fél területet kapja örökségbe. Úgy érezte, hogy az a szegény gyermek az egyedüli, aki nem hagyta el.

Öregnek és fáradtnak érezte magát, mert mindenki elhagyta. Olyan egyedül volt: mint az, akinek minden barátja már a sírba szállt.

Mióta Svanskogban volt, senkivel sem találkozott, aki jót akart volna vele, aki megsegítette volna. Midőn eljött onnan, mindennap várta, hogy majd jön valaki és megszabadítja a sok szomorúságtól. Nem tudta, hogy kinek kell jönni, nem tudta, hogyan fogja megsegíteni, de úgy gondolta, hogy akkor annyi minden csodálatos történt, hogy ha már így megkezdődött, akkor folytatása sem lehet más.

De egyik nap a másik után mult el, a nélkül, hogy történt volna valami. Hetek multak, és valamennyi olyan egyforma volt, hogy meg sem tudta különböztetni emlékezetében.

Csodálatos és megfoghatatlan volt ez a csend körülötte. Néha úgy képzelte, hogy történik valami tőle messze, ami ő vele összefügg. Mintha valakinek hangja csendülne meg a fülében, aki róla beszél, néha aggodalom szállta meg, mintha valaki vágyódnék, hogy vele találkozzék.

De egész február, egész március és egész április elmúlt, a nélkül, hogy valakitől üzenetet vagy levelet kapott volna, aki meg akarná őt szabadítani ebből a vasketrecből.

Most már átlátta, hogy senki sem fog jönni. Egyedül kell a harcot megküzdeni, minden segítség nélkül. De mégis olyan nehéz fölthagyni minden reménnyel. Azt hitte, hogy derék és hű barátokat nyert meg; és sehogysem tudta megérteni, hogy nem törődnek vele.

Ez az öreg kő, amelyen ül, azt mondják, még abból az időből való, midőn Lövdala helyén csak egy pásztorkunyhó állott úttalan erdő közepében, ide jöttek a pásztorleányok minden nyáron teheneikkel és kecskéikkel. Ekkor egy fiatal legény padot vágott a sziklába, hogy kedvese azon megpihenhessen. Innen a hegytetőről ellátni egészen Lövenig és a templomig, és itt vártak esténként azok, akiknek pásztorkunyhójuk volt, vártak azokra, akik majd visszavezetik a vadonból az emberek közé. Ő is úgy érezte, ahogy most ott ült, hogy ez a hely tele van vágyódással.

A papkisasszony tenyerébe temette arcát és sóhajtott. Sietniök kell, ha segíteni akarnak rajta. Már nem sokáig bírja ki. Már ez nem valami betegség, hanem haldoklás szomorúságban és elhagyatottságban. Már ide nem sokáig fog fölvánsszorogni.

De nemcsak az volt, hogy neki van szüksége segítségre és megmentésre, hanem Lövdalának is. Ez volt az otthona, melynek minden egyes követ szerette, amely talán most el fog veszni számára.

Még csak április utolján voltak s így hideg volt egy helyben ülni. Lassan hát hazafelé indult, de most nem gondolt magára, csak egyedül Lövdalára.

Egy vasárnap, március végén édesapa azzal az újsággal tért haza a templomból, hogy Liljecrona lelkész a király előtt lemondott a sjöskogai papságról. Édesapa ezt az ebédnél beszélte el és Maja Liza nagyon elpirult. Azonnal megkérdezte édesapát, hogy tudja-e, miért nem fogadta el a nagy eklézsiát. De erre nem tudott édesapa válaszolni. Annyit hallott csak, hogy Liljecrona lelkész igen sok jót tett a híveivel és úgy véli, hogy különösen nagylelkű férfiú lehet, midőn le tudott mondani a jólétről és a magas állásról, csakhogy azoknál maradjon, akiknek szükségük van rá.

Édesanyát is különösen érdekelte ez a hír. Még egyszer megkérdezte, hogy tényleg lemondott Liljecrona Sjöskogáról. És midőn édesapa megerősítette, hogy tényleg úgy van, akkor édesanya egyenesen mondta, hogy most már édesapa kérelmezhetné.

Édesapa bizonyára nem sokszor maradt a felelettel adós, de most elnémult és csak édesanyára bámult. Valósággal megijedt, mintha szerencsétlenségnek tartaná, hogy ezt az eszmét fölvetette. És nem volt benne biztos, képes lesz-e majd nemet mondani édesanyának.

Maja Liza is egészen megrendült. Először azt hitte, hogy csak tréfál édesanya, de ilyesmit nem szokott tenni. Azután ez nem is volt olyan bolondság - Maja Liza is sokszor elgondolta, hogy édes apa legalább is püspök lehetne - de mióta szélütés érte, igazán veszedelmes volna arra ösztönözni, hogy ilyen nagy és terhes állást keressen. Igaz ugyan, hogy édesapa az utóbbi időben megerősödött és majdnem olyan erős, mint azelőtt, de édesanya is jól tudja, hogy még nem tért vissza a régi egészsége.

Maja Liza azonban csak hallgatott. Nem merte megtenni ellenvetéseit, mert akkor édesanya még jobban neki lelkesül.

Midőn édesanya sem az egyiktől, sem a másiktól nem kapott feleletet, ismét elkezdett a dolog érdekében beszélni.

- Ha az ember sokáig ül egy állásban, idejekorán megvénül. Nincs hasznosabb, mint fölrázni magát a kényelemből és új dologhoz látni.

Maja Liza úgy gondolta, hogy már édesapának egy kicsit későn van új munkához fogni, de azért megőrizte hallgatását.

Édesanya azután már úgy folytatta, mintha édesapa egész határozottan belement volna a dologba. Bár most majd új választást csinálnak, mégis jó lesz, ha édesapa holnap reggel elutazik Karlstadba és utána kérdezősködik, de a legjobb volna, ha egyenest Stockholmba menne és személyesen adná át kérvényét a királynak. Tudja, hogy szép bizonyítványai vannak és jó pártfogókra is tehet szert, mert több főúrnál volt nevelő, akik most a hatalmon vannak.

Maja Liza eddig csak édesapáért aggódott, de most eszébe jutott egy másik dolog, erre már nem tudott uralkodni magán, hanem kitört.

- Ha édesapa Sjöskogába költözik, akkor nem tudja megtartani Lövdalát.

Édesanya feléje fordult és újjai valóságos karmokká görbültek össze. Az a nagy gyűlölet és utálat, amit édesanya iránta érzett, bizonytalanná, valósággal értelmetlenné tette hangját, mikor neki válaszolt.

- Édesapa nem kénytelen itt ülni és őrizni Lövdalát! Könnyen túl adhat rajta és szabad lesz, s olyan állást foglалhat el, ami őt megilleti.

Édesapa befejezte az ebédet és sietve fölállt az asztaltól. Örült, hogy végét szakíthatta a beszélgetésnek.

Most már tudta Maja Liza, hogy mit értett édesanya akkor, mikor azt mondta, hogy majd megtanítja őt még egyszer sírni. Édesapának csak azért kellett kérelmeznie Sjöskogát, mert édesanya jól tudta, hogy Maja Liza mindennél jobban szereti Lövdalát és semmi sem okozhatna neki nagyobb bánatot, mint gyermekotthonának elvesztése.

Egy hétig kellett édesanyának dolgozni, míg édesapát rábírhatta az útra. Édesanya mindennap kért és könyörgött, hogy legalább Karlstadba menne el édesapa, hogy meglássa, mint áll a dolog. De az utolsó percig úgy látszott, hogy nem sikerül rávennie. Bizonyára föl kellett volna hagynia a kísérlettel, ha más valami nem jön a segítségére.

Édesapa már húsz éve volt Svartsjö papja és ezalatt az idő alatt sok gondja, baja akadt. Legelőször is a nagy templomépítés, ugyanis a régibe belecsapott a villám és leégett, így hát új templomnak az építéséről kellett gondoskodni. Édesapának nemcsak a királyhoz kellett pénzért fordulnia, hanem segítséget kellett kérni az előkelő uraktól is és egyik kerületből a másikba utazni adományokért. Mikor a templom elkészült, meg kellett adni, hogy legnagyobb részben édesapa érdeme volt és így természetesen nagy tisztelettel és hálával viseltettek iránta.

De az utolsó időben észrevette, hogy a hívek kerülni kezdik. Most nem jönnek hozzá, mint azelőtt, minden ügyes-bajos dologban tanácsot kérni. Persze, mert most a nép azt hitte, hogy édesanya diktálja a jó tanácsokat. Édesapa azonban nem tudta ezt és kerülésnek vette.

És mint a hívekkel, épp úgy volt a háznépkel is. A lakóház épp úgy, mint a templom, leégett és édesapának sok fáradságába és költségébe került az újraépítése. A háznép, mely nagyobb részt még édesapa előtt is Lövdalában szolgált, örült édesapa gazdálkodásának, mert ő mindenkihez barátságos volt. Most azonban mogorva arcokat lát, úgy a béresházban, mint a konyhában és nem akarja azt vádolni, aki annak az okozója, hanem csodálkozik, hogy miért lettek az ő régi derék szolgálói hálátlanok és barátságtalanok.

Ez mind édesanya segítségére jött, midőn rá akarta beszélni édesapát, hogy kérelmezze Sjöskogát. De még sem igen sikerült volna, ha az a Vetterrel való kellemetlen eset meg nem történik.

A papkisasszony olyan fáradt és egykedvű volt, hogy nem tudta biztosan a napot, de úgy tetszett, mintha március közepe lett volna, mikor édesanya annyira megijedt, hogy Vetter hazajött a fogságból.

Vetter egy kis házikóban lakott Lövdala északi részén és tulajdonképpen valamennyien megriadtak, midőn meghallották, hogy hazatért, mert Vetter hírhedt tolvaj volt. Minthogy Vetter annyi év óta szomszédjuk volt, nem sokat törődtek azzal, hogy itthon van-e, vagy nem, különösen mert tudták, hogy van annyi esze és nem lopja meg a legközelebbi szomszédjait.

Valahányszor Vetter fogságból visszatért, mindig megfogadta, hogy most már itthon marad, de sohasem tartotta meg a fogadását. Vetter szerette a foglalkozását és épp olyan büszke volt valamelyik ügyes lopására, mint édesanya a süteményeire. De az is volt a vége, hogy Vetter élete legnagyobb részét fogságban töltötte. Midőn édesanya és édesapa megházasodtak, éppen lakat alatt volt és édesanyának sejtelve sem volt arról, hogy ilyen hírhedt tolvaj lesz a szomszédja.

Most aztán annyira megijedt édesanya, mintha eszét vesztette volna. Édesanyának szilárd meggyőződése volt, hogy mindenki lop, éppen hogy édesapát kivéve és így örökös félelemben élt, hogy mint lopják a hozzátartozói. Abban az időben, mikor édesanya előkelő házaknál gazdasszony volt, sok ezüstöt kapott ajándékba, amit egy ládában őrzött és ezt minden este az ágya alá tette. És az ezüst volt a legdrágább kincse, de most, mikor ilyen tolvaj van közelben, ezt is elveszítettnek hitte.

Édesanya összes szekrényei és ládái oly jól el voltak zárva, hogy jobban igazán nem lehettek. De mióta Vetter hazajött, alig volt ideje másra, mint a lakatokat és a kulcsokat megvizsgálni. Esténként egy hatalmas baltát hozott elő a fákamrából és az ágya mellé tette s addig nem nyugodott, míg édesapa töltött puskát nem akasztott a feje fölé.

Édesapa sehogysem tudta meggyőzni arról, hogy Vetter sohasem lopja meg a szomszédokat és így lehetetlen volt édesanya aggodalmát eloszlatni.

Midőn Vetter hazatért, néhány nap múlva látogatóba jött Lövdalába, amint mindig szokta. Édesanya a konyhában volt és midőn meglátta az ablak előtt elmenni, megkérdezte, hogy kicsoda.

- Ez a Vetter, - mondta a gazdasszony és csöppet sem csodálkozott. - Eljött, hogy megjelentse a tiszteletesnek hazaérkezését.

Ezt nem várta volna édesanya, mert az ember, aki most bement édesapához, tisztességes és jámbor parasztnak látszott. A térdei összecsuklottak és majdnem összeesett.

Azonnal beszaladt édesanya, ahogy tudott a szobába. Elővette az ezüstös ládát és leülve a nagyszobában a diványra, mindaddig a kezében tartotta, míg Vetter ott volt.

Sokáig kellett édesanyának így ülni a ládikóval ölében, mert édesapának nagyon tetszett Vetter és addig el nem bocsátotta, míg el nem mondta utolsó tetteit. Azután meg is kellett egy kicsit inteni, nehogy úgy lássék, mintha csak időtöltésből beszélgetett volna Vetterrel.

Ezután édesanya is nyugodtabb lett azért, ami a lakóházban volt. De annál jobban aggódott a csűrökért, de legeslegjobban az éléskamráért. Olyan régi és rossz lakatja volt, hogy mindenki kinyithatta. Ha nem volt a kulcs a kéznél, elegendő volt egy darab gallyal megfordítani.

Éppen azon a héten, mikor Sjöskogáról a legtöbb szó folyt, elküldött édesanya Olaus kovácsmesterért Smedsbybe, hogy új lakatot csináljon és pedig olyan jót, hogy egy tolvaj se tudjon megbirkózni vele. Négy egész nap dolgozott Olaus a műhelyében, míg elkészítette a lakatot, olyan nagyot és erőset, hogy édesanya is alig tudta megfordítani benne a kulcsot.

Mikor rátették az ajtóra, édesanya egész boldog volt. Maga csukta be és este a kulcsot magával vitte a hálósobába. Azt mondta, hogy ma éjszaka nyugodtabban fog aludni, mint már régóta nem.

Következő reggelen, midőn édesanya fölébredt, a nagy kulcs ott volt érintetlenül a párnája alatt, de azért ez meg nem akadályozta, hogy valami csodálatos dolog ne történjék az éléskamarában az éjjel.

Az ajtó épp oly jól be volt csukva, mint tegnap este, mégis minden elmozdítható dolog, ami benne volt, így a húsos-teknők, kenyerek, sonkák és kolbászok, a mérleg-súlyok, fabödönök, mind ki voltak hordva és szépen elrendezve a padrajárón.

Minden kint volt, de semmihez sem nyúltak és semmit sem vittek el és midőn az ember a zárt ajtó előtt állott, nem győzött csodálkozni, hogyan történhetett mindez.

Édesanya azonnal azt mondta, hogy Vetter keze van a dologban. De midőn mindent átnézett és úgy találta, hogy semmiből egy morzsányi sem hiányzik, akkor igazán nem tudta megérteni a tolvajt.

Édesapa azután a reggeli sétája közben találkozott Vetterrel és akkor megkapta a magyarázatot.

- Vetter, Vetter! - mondta édesapa. - Mi van veled? Nem te voltál ma éjszaka a padlásomon?

Vetter egészen megsértődve válaszolt édesapának:

- Tiszteltes úr, köszöntse a feleségét és mondja meg néki, hogy én sohasem lopok a szomszédaimtól. De nem azért, amint ő gondolja, mert jó lakatai vannak, hanem azért, mert én nem akarok.

Haj, haj! Ha édesapa a régi lett volna, akkor jót nevetett volna rajta, de most csak bosszantotta. Tudta, hogy ennek az esetnek híre megy az egész kerületben és mindnyájan nevetnek majd édesanyán, meg talán rajta is.

Édesapa egy szót sem szólt Vetternek. Úgy érezte, mintha mindenki csalatkozott volna és már nincsen egy jó embere sem a hívei között. Édesapa azt gondolta, igazán jó lesz, ha itthagya Svartsjöt.

Midőn visszatért a házba, azt mondta édesanyának, hogy holnap Karlstadba utazik, megtudja, mi is van Sjöskogával.

Édesapa csakugyan elutazott és midőn visszaérkezett, úgy látszott, hogy édesanyának igaza lesz, mert egészen föl volt frissülve. Volt Karlstadban és Stockholmban is és biztató ígéretet kapott. Most már valószínű, hogy itt hagyja Svartsjöt.

Egy érdekes újságot hallott édesapa utazása közben, tudniillik, hogy Liljecrona Finnerudban a tavasszal megnősült. Valami jelentéktelen asszonnyal, nem jó parti volt. Édesapa azt is hallotta, hogy ez volt tulajdonképpen az oka, hogy föntmaradt a finneknél.

Maja Liza nem mert valami közelebbit kérdezni a dolog felől édesapától, mert édesanya szeme most erősen őt figyelte. De legalább megértette, hogy miért nem hallott semmit az ő jó barátjáról. És különösen ez ért lett oly bátortalan és hagyott föl minden reménnyel. Liljecrona lelkészben a merész és szilárd férfit látta és olyan bizalommal volt hozzá, mint a bátyjához. Mostanáig várta, hogy majd eljön ide férfiassága erejében és majd mindent rendbe fog hozni.

A VÁD.

Lövdala egész háznépe annyira kíváncsi volt, hogy alig bírtak magukkal. Gondolhatni, mikor a henriksbergi hámorfelügyelő jött oda egy asszonysággal, akit senki sem ismert és nem mentek be a nagyszobába, mint más vendégek, hanem egyenest a lelkészt keresték föl szobájában és már néhány órája, hogy vele egyedül tárgyaltak!

Sem a tiszteletesné, sem a papkisasszony, sem a gazdasszony, de sem a szolgálok közül valamelyik nem tudta kitalálni, hogy miért jöttek. A szobaleány, aki segített nekik a kocsinál, észrevette, hogy mindketten komolyak és bosszúsak voltak, de többet ő sem tudott mondani.

A tiszteletesné megpróbálta, hogy beül munkájával a szalónba. Ez a szoba szomszédos volt a lelkészével és ha itt marad, úgy hamarosan megtudhatja, hogy milyen ügyben jöttek az idegenek. De alig ült itt vagy két percig, midőn a lelkész kinyitotta egy kicsit az ajtót és kérte, hogy menne csak át a másik szobába. Azt, amit most ott bent tárgyalnak, majd megtudja később tőle magától.

Az idegenek oly kora délután jöttek meg, hogy a tiszteletesné nyugtalan volt, vajjon megbédelték-e már. Beküldte hát a szobaleányt édesapához és azt kérdezte, hogy készítsen-e ebédet, de a leány azzal a válasszal jött vissza, hogy semmit sem akarnak.

Míg a szobaleány a szobában volt, addig egy szót sem szóltak. Csak annyit tudott mondani mikor visszajött, hogy az idegen asszonyság a szemét törölgette, mintha sírt volna.

A kocsist, aki hozta őket, meghívták a konyhába egy kis ételre. Ez szívesen elmondott mindent, amit tudott, de az igazán nem sok volt. Az asszonyt soha azelőtt nem látta. Tegnap este érkezett Henriksbergbe és azonnal a felügyelővel akart beszélni.

Korán reggel a felügyelő maga jött le az istállóba és kocsit rendelt Lövdalába. A felügyelőt úgy ismerik, hogy néha heteken át hallgat és ma sem szólt az egész út alatt egy szót sem.

A tiszteletesné sehogysem tudott nyugton maradni munkájánál, mióta az idegenek megérkeztek, hanem egyik szobából a másikba járkált. Egyszer csak bevitte Csöppséget a nagyszobába és megkérdezte, hogy nem mondta-e el valakinek, hogy őt most írni és olvasni tanítja.

Az nem volna olyan nagy baj, ha el is mondogatta, tette hozzá a tiszteletesné. De lám, milyen szép lesz majd, ha a tiszteletesnek elbeszéli, hogy most már ő is tud olvasni a könyveiből, azért kell még egy darabig hallgatni Csöppségnek.

Csőppség megnyugtatta, hogy ő senkinek sem szólt. Magában pedig azt gondolta, hogy erről az irkálásról igazán semmi kedve sem volt beszélni úgy a lelkész, mint valaki más előtt. Sokkal nehezebb volt egy másik dolgot elhallgatni. Sehogysem tudta megérteni, hogy miért tiltotta meg oly szigorúan, hogy elbeszélje a lelkésznek, mint bánik Maja Lizával a mostohája. Ugyan mi baj lenne, ha a lelkész megtudná, hogy micsoda boszorkány a felesége?

Maja Liza volt a legkevésbé kíváncsi. Az utóbbi időben annyira elfásult a lelke. Nem volt sem vidám, sem szomorú és nem sokat törődött, hogy mi történik vele. Most már azt hitte, hogy a mostohája nem hagy föl addig a kínzással, míg betegágyba nem kergeti. De ezt se nagyon bánta. Egy csöppet sem félt a haláltól. Hiszen az csak egy édes, szép pihenés lesz.

A szövőszék előtt ült, midőn bejött Csöppség és elbeszélte, hogy a felügyelő érkezett Henriksbergből Lövdalába, csak egy pillanatra hagyta abba a szövést. «A felügyelő Henriksbergből», egészen idegenül hangzott. Jelenthet-e az számára valamit, hogy ő eljött? Télen, akkor sok mindent vár az eljövetelétől, de most...

Öt órákor a lelkész csöngetett és kérte, hogy tegyenek a szalónban egy tálcára vaját, kenyeret és három pohár tejet.

Miután csak három poharat mondott, megértette a tiszteletesné, hogy nem kívánják a társaságát, ott maradt hát a nagy szobában és varrt, míg meghallotta, hogy a lelkész és a vendégek bementek a szalónba. Akkor otthagyta a varrást és kiment a konyhába.

- Gyere csak velem! - mondta Csöppségnek. - Ki akartam venni a tiszteletes vasárnapi ruháját és megkeféltetni, mert holnap vasárnap lesz, de nem tudtam bemenni a szobájába. Most talán megpróbálhatnánk, míg uzsonnáznak.

Lábújjhegyen mentek keresztül az előszobán és a tiszteletesné oly halkán nyitotta ki a lelkész szobája ajtaját, hogy lehetetlen volt a szalónból meghallani. Épp oly óvatosan nyitotta ki a ruhásszekrény ajtaját.

- Menj csak be! - suttogta Csöppségnek, de csak csöndesen!

Csőppség bement a szekrénybe, de ekkor behajtotta az ajtót a tiszteletesné.

- Most jönnek! Most ott kell addig maradnod! - szólt az ajtóból. És Csöppség hallotta, amint kilopódzott.

Csőppség annyira zavarba jött, hogy nem is vette észre, hogy a többiek jóval később jöttek be.

De ha a tiszteletesné azért csukta be Csöppséget a szekrénybe, hogy megtudja, amit az idegenek tárgyalnak, úgy hasztalanul fáradozott. Mert a lelkész őt is, meg a papkisasszonyt is behívatta a szobába, sőt az öreg Beáta asszony után is leküldött.

Midőn bejöttek, a henriksbergi felügyelő összefont karral állt ottan és a lelkész nagy könyvszekrényének támaszkodott, az idegen asszonyság pedig, aki vele volt, a diványon ült. Úriasan volt öltözve, de kezei nagyok és durvák voltak, úgy, hogy aligha lehetett jobb családból való. Fiatal volt és talán szép is lett volna, ha az arcát egész vörösre ki nem sírta volna.

Mindenkinek, aki bejött, bemutatta az idegeneket. «Ez, - mondotta, - Liljecrona papné, a finnerudi lelkész felesége. És ez a sógora, Liljecrona, hámorfelügyelő Henriksbergben.»

Addig nem mondott mást, míg a tiszteletesné és Beáta asszony el nem helyezkedtek a lelkész két nagy karosszékeiben, a papkisasszony pedig leült az íróasztal melletti zsámolyra, a melyen régente üldögelni szokott, mikor még mindig bent volt édesapánál.

Mindnyájan várták a vihar kitörését, de nem tudták, kit fog érni, mígnem a lelkész egyenesen Maja Lizához fordult.

- Te jól tudsz mindent Liljecrona papnéről, aki itt ül? - mondotta.

Maja Liza lesütötte szemét. Nem mert édesapára nézni. Alig, hogy a szobába lépett, azonnal észrevette, hogy valami rettenetes történt vele. «Most aztán eljött, ami elpusztítja édesapát» gondolta. Az arca szürke volt és minden kimondott szó után lihegett. Annyira megijedt, hogy egyszeriben vége lett fásultságának és egykedvűségének. Kezei reszketni kezdtek és ugyan-csak össze kellett szorítani fogait, hogy ne vacogjanak. Nem várt mást, minthogy szélütés éri édesapát és szemeláttára fog holtan összeesni.

Édesapa azonban várta a feleletét és nagy nehezen legyőzte félelmét, úgy, hogy elég nyugodt hangon felelte:

- Édesapa, én eddig sohasem láttam a tiszteletesnét. Nem értem, mit gondol édesapa?

Édesapa vállat vont. Talán jobban megérti, ha megmondja, hogy ez az a tiszteletesné, aki több évig volt gazdasszony Liljecrona lelkésznel?

Valami csodálatos volt édesapa hangjában, valami megvető és haragos. Maja Liza kénytelen volt fölnézni. Édesapa szemöldökét összevonta és egyik piros hullám a másik után viharzott át arcán. Megértette, hogy az, amit most el kellett szenvednie, azonkívül, hogy boldogtalanná tette, még meg is haragította. És különösen azt nem tudta megérteni, mint lehetséges az, hogy édesapa éppen ő reá haragszik.

Akaratlanul fölemelkedett a kis zsámolyról és megállt egyenesen édesapa előtt, hogy jobban tudja magát megvédelmezni.

- Láthatja, édesapa, hogy most sem értek többet, mint előbb.

Édesapán meglátszott, hogy nem várt ilyen nyakasságot. Jól tudja, hogy tisztában van az egész történettel, de ha még egyszer akarja hallani, az sincs ellenére, majd elmondja a maga módja szerint. Úgy látszik, hogy a nagynéni Svanskogban nem adott teljes fölvilágosítást.

Maja Liza merészen visszafelelt édesapának. A nagynéni Svanskogban ugyan sokat beszélt Liljecrona lelkészről, de egy szóval sem említette a gazdasszonyát.

Édesapa legyintett egyet a kezével. Az mindegy, hogy a nagynéni, vagy valaki más pletykázta el neki. Biztos, hogy valami fehérchseléd volt, mert azok sohasem mondanak jót egymásról. Ha egy férfi beszélt el a dolgot, úgy bizonynal hozzátette, hogy először bele kell gondolni magunkat azon ember helyzetébe, mielőtt elítélnők. Hányan azok közül, akik dicsérettel említették föl, hogy Liljecrona lelkész annyi ideig maradt a finnek közt és fáradozott azok jóvoltáért, gondolták meg, hogyan ment neki ott a sora? Csak ma tudta meg édesapa, hogy ő egy egyszobás finnkunyhóban lakott és az egész fizetése alig volt több száz tallérnál. Micsoda munka volt ez annak az asszonynak, aki az ő háztartását vezette, hogy nagy szükségét ne szenvedjenek. Nemcsak maga szötte az ő ruháját, hanem maga varrta is meg! Azután az erdőben őrizte a teheneit és juhait éveken át, míg szolgálatában volt és sokkal több hasznosat végzett, amiről egy úri kisasszonyka még álmodni sem képes. Az ő fáradozásának lehet köszönni, hogy Liljecrona lelkész oly áldásos munkát végzett odafent.

A papkisasszony lassankint bosszankodni kezdett. Miért dühös édesapa? Csak nem gondolja, hogy ő csalogatta Liljecrona lelkészt Svanskogba, hogy találkozzanak? Hiszen nem volt megtiltva, hogy vele beszélgessen! De uralkodott magán és kérte édesapát, higgye el, hogy eddig egy szót sem hallott erről.

Édesapa izgatottan forgatott újjai között egy összehajtott levelet, mely előtte hevert az íróasztalon.

Csodálatos, mondotta, hogyan tudhatta meg azt a viszonyt, amiben Liljecrona lelkész a gazdasszonyával élt, midőn olyan titokban tartották, hogy még az öccse is csak az esküvő után értesült arról. De ha már kitudta, miért ítélkezett olyan hamarosan? Nem gondolta meg, hogy másoknak is lehetnek szent jogaik? Éppen az, aki nem volt törvényes felesége, aki alacsony sorsból származott s mégis oly nagy önfeláldozást tanúsított, az méltán számíthatott még a köszívűek irgalmára is.

A papkisasszony még egyszer bocsánatot kér édesapától, de igazán még mindig nem tudja, mi haragította meg annyira.

A legjobban az haragította édesapát, hogy oly hosszasan kell mindent elmagyaráznia. Kövér izzadtságcsöppek ültek ki homlokára.

Bizonyára nem újság előtte, ha elmondja, hogy Liljecrona lelkész már évekkal megigérte ezen asszonyságnak, aki most már a felesége, hogy nőül veszi. El is határozták, hogy azonnal egybekelnek, midőn olyan állást kap, amelyben eltarthatja a feleségét és nem kell úgy dolgoznia, mint egy szolgálonak. Nem is nyugtalankodott addig, hogy megtartja-e ígéretét, csak

kevéssel karácsony után. Liljecrona lelkész egy kis utat tett, - amint mondta, hogy az öccsével találkozzék. Nem ment tovább a svanskogi vendéglőnél és mire visszatért, egészen megváltozott. Komor, nyugtalan volt és nem említette többé a házasságot. Utána néztek, hogy kivel is találkozott Svanskogban.

Édesapa most egyenesen Maja Liza felé fordult.

- Talán azt sem tudod, hogy kivel találkozott?

- Édesapa, jól tudom, hogy velem találkozott. Liljecrona lelkész egész nap olyan kedvesen és egyszerűen beszélgetett velem, mint egy jó bátya.

Édesapa ismét olyan mozdulatot tett, mintha teljesen kétségbeesnék nyakassága miatt.

- Meglehet, hogy nem kérte meg Liljecrona lelkész aznap a kezedet, de te alig maradtál kétségben az ő érzelmei felől. Különben nem igen merted volna elküldeni ezt a levelet...

Most már fölháborodott Maja Liza édesapa ellen.

- Édesapa, én nem írtam semmit Liljecrona lelkésznek! Ha tiszteletesné ilyesmit mond...

- Szó sincs itt Liljecrona lelkészhez írt levélről, hanem a gazdasszonyához.

- Úgy, a gazdasszonyához! - A papkisasszony erre még jobban megharagudott, mint édesapa és tele lett megvetéssel. Úgy, édesapa azt hallotta, hogy én írtam neki! Bizonyára azt írtam, úgy-e, hogy mondjon le miattam Liljecrona lelkészről?

Édesapa hidegen ránézett.

- Tehát tudod, mit írtál, - mondotta.

De most már igazán fölháborodott a papkisasszony. Nem gondolt arra, hogy megkímélje édesapát, hanem csak, hogy önmagát igazolja és most már tisztán akarta látni a dolgot.

- Édesapa, ott van a nevem a levél alatt?

- Nem, a neved nincs a levél alatt, hanem a svanskogi nagynéni üdvözetével lett Finnerudba küldve Liljecrona gazdasszonya részére és hogy Lövdalából jött.

Édesapa csodálkozott, hogy ennyi bizonyság hallatára sem adja meg magát, hanem csak tovább kérdezősködik.

- Édesapa, mondja csak el, mit csináltam hát. Érdekes lesz meghallgatni. Eddig még nem tudtam kitalálni egészen.

- Hogy mit csináltál? - Öklével ráütött édesapa az asztalra. - Nem elég, hogy ezt a levelet megírtad, hogy magadhoz akartál édesgetni egy férfit, aki másé volt, hogy megsértettél egy asszonyt, aki csak szeretetből vétkezett? Hogy mit csináltál? Egy másik asszonyt a kétségbeesésbe kergettél, úgy, hogy magánkívül a legnagyobb esztelenséget követte el. Elment Karlstadba a püspökhöz és segítségét kérte. Mire a püspök beleavatkozott a dologba és azt írta Liljecronának, hogy miután nemsokára egy nagy egyház élére lép, magát is többre kell tartania. Értse meg, hogy addig ki nem nevezik esperessé, míg magánügyeit illő módon el nem rendezi. Bizonyára a püspök lehető legszelídebben és legokosabban írt, de Liljecrona lelkész büszke és heves férfiú. Megszégyenítésnek vette és lelke mélyéből meg volt sértve. Remélni lehetett, hogyha senki sem avatkozik a dologba, úgy végre is győzött volna az ő jó szíve. Mert múltó érzelmét önmaga legyőzte volna és követte volna a kötelesség szavát. De midőn kényszeríteni akarták, kétségbeesett és kiolthatatlan gyűlöletre ébredt az iránt, aki szerelmére leginkább jogosult volt. De ezt eleinte nem mutatta, éppen úgy nem mutatta a püspök levelét. Egy napon, körülbelül egy hónap múlva lement az istállóba, befogta a lovát, az ajtó elé hajtott és megkérdezte, nem akar-e vele jönni. Megörült ennek a nagy barátságának,

amiben már rég nem volt része. Hamarosan kendőt vett magára és felült a szánkára, egyszerű, hétköznapi ködmönben és rossz cipőkben, amint munkaközben volt. A szánkó gyorsan iramlott előre. Elhaladtak néhány nagyobb tanya mellett. Ezek csak finnkunyhók voltak, de végre is bántotta a hétköznapi ruha és ki akart szállni, hogy haza menjen. De nem! A férfi nem akart megállni. Türelmesen várt hát, az út puszta erdőn át vezetett, de az utazás mindig gyorsabb lett. Már félni kezdett és újból kérte, hogy hadd szállhasson ki. Mire az durva hangon és dühös pillantással megmagyarázta, hogy most teszi meg a nászútját. A västmarkeni egyház felé mennek, hogy ott egybekeljenek. Azt hitte, hogy ez csak tréfa és nyugton maradt egy darabig, de azután ismét könyörgött, hogy hadd szállhasson ki a szánkóból, hogy haza menjen. Erre egy rántással megállította a lovát és megmagyarázta, hogy szabadságában áll a szánkóból kiszállni, ha akar, de ha ezt teszi, úgy oda lesz a reménye, hogy valaha nőül veszi. Most Västermarkenbe mennek és egybekelnek, ha ezt az alkalmat föl nem használja, úgy soha többé nem jut egy másikhoz. Most közbevetette, hogy addig nem lehet megesküdni, míg nincsenek kihirdetve. Erre megmagyarázta, hogy már tudta nélkül kihirdették a szüleinek az egyházában. Mindezt olyan komor arccal mondta, hogy inkább ki akart szállni. De azután meggondolta, hogy ezáltal életének boldogságát teszi tönkre és inkább maradt. De az egész úton kétség gyötörte, mert látta, hogy mennyire gyűlöli, midőn így, minden menyasszonyi ruha nélkül kényszeríti az esküvőre. Az oltár előtt közel volt hozzá, hogy nem-et mondjon, de még sem tette. Nem akart lemondani kedveséről azért, aki ezt a levelet írta, azokat a csúnya sorokat, amelyek az egész szerencsétlenséget fölidézték. Azután meg azt is remélte, hogy még visszanyeri és megbékíti. De csalódott, annyira meggyűlölte, hogy az rémületes volt. Hamarosan megtudta, hogy férje lemondott a nagy egyházzal. Természetes, csak azért tette, hogy ő ismét szolgátságban és szegénységben éljen. Sajnálta tőle a jólétet és a tekintélyes helyzetet. De még ez nem minden. Csakhamar észrevette, hogy önmagát is tönkre akarja tenni, mert elkezdett minden mérték és önmegtartóztatás nélkül inni. Hiába kérte és könyörgött, nem segített semmit. Belátta, hogy már nincs semmi öröme az életben. Még csak szegény hívei iránt sem érdeklődött. Tönkre akart menni, meg akart semmisülni. Íme, itt van az eredmény, egy derék férfiú, aki vadállattá aljasodott! És mindez egy tapasztalatlan leány szelességének a következménye! Talán nem tudta, hogy mit csinált? Talán most megérti, hogy jobb lesz, ha beismeri, hogy meggondolatlan szerelmes kábultságban írta a levelet? Mert, ha nem így van, akkor azt kell hinni az apának, hogy pokoli szándékkal tette, hogy tönkre tegye Liljecronát és ezáltal Sjöskogát az nyerje el, aki közelebb áll hozzá. Akkor soha többé nem bocsátok meg neki, akkor nem hívom többé leányomnak.

Az egész beszéd alatt Maja Liza csak arra gondolt, mint bizonyítsa be édesapának, hogy nem ő írta a levelet. Ah, ha máskor hallotta volna ezt a történetet ily ékesszólóan előadva, akkor igazán meghatotta volna. De gondolatai most csak azon igazságtalanság körül forogtak, ami vele történt és pedig nemcsak édesapa részéről. A szegény asszonyt nem akarta vádolni, de arra a férfira gondolt, aki vele jött, hogy őt megvádolják. Tehát ő is hitt a vádban. Elhitte, hogy azért írt, hogy elkaparintsa azt a férfiút, aki már a másé.

Elfordult hirtelen édesapától és ránézett Liljecronára.

Bár az ő szeme nem volt rajta, mégis összerezett, mikor tekintetét megérezte. Szomorúnak látszott, de egyszerre jóságos mosoly szállt az arcára, megnyugtató pillantást küldött neki, mint a gyermeknek, aki valami csínyet követett el és most meg akarja nyugtatni, hogy ne féljen, nem lesz olyan nagy baj. Azután hirtelen ismét másfelé nézett.

Nyugtalanul elfordult tőle és minthogy édesapa még mindig beszélt, a nagymama tekintetét kereste.

Nagymama szigorú komolysággal tekintett rá, de majdnem olyan kifejezéssel, mint Liljecrona. Nagymama bizonytalansággal azt gondolta: «Ne félj, légy csak nyugton!» Azután hirtelen ő is más irányba nézett, éppen oda, ahova Liljecrona.

Erre Maja Liza is odapillantott és észrevette, hogy mind a ketten édesanyát figyelik.

Édesanya föltűnően izgatott lett. Fehéresebb volt a bőre és szemei olyan zavartosak, éppen mint azon a reggelen, mikor Maja Liza először találkozott vele. Világos, hogy valami szörnyű félelem fogta el.

Egy pillanatra eszébe jutott, hogy édesanya írta a levelet; de azután elvetette ezt a gondolatot, mert hiszen édesanya nem tudott írni. Nem csoda, ha édesanya megijedt, mikor édesapája annyira fölizzagatta magát. Oka is volt rá, mert ki tudja, hogy fog ez végződni.

Mégis jó volt, hogy ránézett édesanyára, mert így eszébe jutott, hogy nem szabad még jobban fölingerelnie édesapát. Csöndben végighallgatta édesapát és midőn azt kiáltotta, hogy nem akarja többet leányának nevezni, akkor alázatosan azt felelte:

- Édesapám tehet velem, amit tetszik. Minthogy már többé nem élhetek édesapám házában, úgy el kell hát...

Itt félbeszakította Liljecrona lelkész felesége, aki hevesen hozzálépett.

- Most már igazán végét kell vetni, - mondotta és megfogta Maja Liza kezét. - Sohasem volt az ő szándéka, sem pedig a felügyelőé, hogy erről a levélről szó essék. Csak azért mutatták meg a lelkésznek, mert be akarták bizonyítani, hogy igaz, hogy a papkisasszony szereti Liljecronát. Egészen mást akart ő. Azért ment Henriksbergbe, mert nagyon el volt keseredve. Nem akarta, hogy miatta menjen tönkre Liljecrona. Meg akarta kérdezni a felügyelőt, hogy nincs-e valami mód, hogy tőle megszabaduljon. Be akarja nyújtani a válást és sohasem kerül többé a szeme elé, csak megtudja, hogy megkapta-e azt, akit szeretett. És ezért jöttek ide a felügyelővel. Nem akartak ők semmi rosszat Maja Liza kisasszonynak, csak, hogy segítsen megmenteni azt, aki önmagát akarja tönkre tenni.

A papkisasszony feléje fordult. Most értette meg igazán, hogy micsoda kiváló férfi volt az a Liljecrona lelkész és belátta, hogy mily szerencsétlenül érezheti magát a felesége. Ismét visszanyerte szokott szelídségét és gyöngédségét s reszkető hangon felelte:

- Ah, azt nem tehetem! Bizony, szívesen segítenék rajta, ha tudnék, de sohasem lehetek a felesége. Nem ő az, akit én szeretek.

Egészen elvörösödött, mert úgy mondta, mintha volna egy más valaki, akit szeret.

Édesapája ismét nyugtalan kézmozdulatot tett, mintha el akarná tolni magától.

- Te még nem...

De itt félbeszakították. Beáta nagymama szólalt meg karosszékéből.

- Kedves fiam! - mondta. - Kedves fiam, nagyon kíméletlenül bánik Maja Lizával. Hiszen jól tudja, hogy aki még csak tizenhét éves, nem fogja bevallani, kit szeret, de legkevesebbé ennyi ember előtt. Kedves fiam, beszéljen csak egyedül Maja Lizával, akkor bizonytalansággal nem fog vonakodni, hogy mindent elbeszéljen.

A papkisasszony odafordult nagymama felé és ránézett. Valami jelentőségteljes csengés volt a hangjában és úgy vette észre, mintha nagymama lopva integetne.

- Kedves fiam, nagyon izgatott, - folytatta nagymama, - mert azt hiszi, hogy ő is bele van keverve a dologba. Kedves fiam azonban ne gondolja, hogy valaki azzal gyanúsíthatja, hogy az ő keze is benne volt a játékban. Mindenki tudja, hogy kedves fiamnak eszébe sem volt

Liljecrona lelkészt olyan helyzetbe hozni, hogy kénytelen legyen lemondani és aztán kedves fiam nyerje el a nagy ekléziát.

Csönd lett a szobában. Senki sem tudott erre felelni.

- Én azt gondolom, Maja Liza nyugodtan bevallhatja, hogy ő írta a levelet és kedves fiam megbocsájtja neki. Mindenki belátja, hogy fiatalos szelességében tette ezt. Arra nem is gondolhatott, hogy ilyen rosszul üt ki a dolog.

Maja Liza látta, amint nagymama integetett neki, hogy csak vegye magára a dolgot, de azt nem értette, hogy miért. Végül kezével édesanya felé mutatott.

Édesanyát még mindig megszállva tartotta az előbbi ijedtség és most megértette Maja Liza nagymama szándékát. Nagymama azt hitte, hogy édesanya írta a levelet és úgy gondolta, hogy az mégis jobb édesapára nézve, ha Maja Liza magára veszi a hibát, mintha meggondolatlan szerelemben követte volna el, nehogy megtudja, hogy a felesége követte el és pedig szörnyű gonoszásból.

Maja Liza úgy gondolta, hogy ez súlyos követelés. Bizonytalanságában megfordult és arra nézett, aki csöndben állt a könyvszekrény mellett.

Úgy tetszett neki, hogy gyöngédség és részvét van a tekintetében, de ez csak tévedés, hiszen neki gyűlölni kell őt.

- Édesapa! - szólalt meg Maja Liza. - Bocsásson meg, édesapa, hogy tagadtam. De édesapa annyira megijesztett...

Midőn tovább akarta folytatni, eszébe jutott, mennyire rút és megalázó dolog az, amit most magára vesz és mily igazságtalanságot követ el magával szemben. Könnyekbe tört ki és nagymama karjai közé vetette magát.

- Nagyon nehéz! Nem tehetem!

- Persze, - mondta nagymama, - ez nagyon nehéz volt, értem. De most már kimondtad. Gyere le hozzám és sírd ki magad.

Nagymama átölelte és mialatt zokogott és azt mondta, hogy nem teheti, az ajtó felé vezette.

- Nem kell többet mondanod, - vigasztalta. - Édesapa érti az egészet. Hiszen te még csak gyermek vagy.

Midőn a küszöbnél álltak, Liljecrona is fölcusdott végre. Odament és kinyitotta nagymama előtt az ajtót és midőn látta, hogy az előszoba is be van csukva, kikísérte és azt is kinyitotta.

Midőn kinyitotta az előszobaajtót, látta, milyen meredek lépcső vezet le, amin nehéz már öreg embernek járni, éppen, mint a dombon, le az üstházhoz. Velök ment tehát és támogatta nagymamát. Azután ott volt a nehéz lépcső nagymama szobájához. Tehát itt is föl kellett segíteni.

Midőn beértek a kis szobába, a nélkül, hogy szót szólott volna, megölelte nagymamát és megcsókolta az arcát. Ugyanígy tett Maja Lizával is. Megölelte és megcsókolta.

Azután szó nélkül kisietett.

Mindaz, amit tett, olyan gyors és meglepő volt, hogy a legkevésbé sem várták és így nem is volt idejük tiltakozni ellene.

*

Most már csak Csöppség dönthette el a dolgot. Az idegenek búcsút vettek és útra keltek, rögtön, hogy Maja Liza elment a nagymamával. A lelkész nem jól érezte magát, mert ülte maradt és nem ment ki a lépcsőre, hogy szerencsés utat kívánjon. Alig hogy elmentek, bejött a

tiszteletesné és azt mondta, hogy egy kis vacsorát készített a nagyszobában. Azt gondolja, hogy szüksége van egy kis erősítésre, mindazok után, amit elszenvedett. De ő csak arra kérte, hogy hagyja nyugodtan. Ma péntek este van és szeretné befejezni a prédikációját.

Papirost vett elő az íróasztal-fiókból és hamarosan megírt néhány sort. De tovább nem ment, hanem ledobta a tollat.

Hátrátolta a széket és egy darabig föl-alá járkált a szobában. Azután leheveredett a diványra. Midőn csönd lett. Csöppség azt kérdezte magában, vajjon alszik-e? A szekrényajtón volt egy hasadék és azon át láthatta, hogy végigfeküdt a diványon, de azt már nem láthatta, hogy vajjon becsukta-e a szemét.

Csak biztos volna benne Csöppség, hogy alszik, akkor megpróbálna elszökni innen. Leírhatatlan fáradt volt a szűk szekrényben való álldogálásban. Pedig nagy szükség van rá, hogy kiszabadulhasson és beszélhessen a papkisasszonnyal, meg Beáta nénivel! Tudta, hogy megörülnek, ha majd meghallják.

Most már annyi ideje fekszik nyugodtan a lelkész, lehetetlen, hogy ne aludjék. Azt gondolta, talán megpróbálhatja a szekrényajtót egy kicsit kinyitni, hogy megtudja, mint áll a dolog. Az ajtó ki is nyílt csendesen, de a lelkész nem aludt, hanem mereven nézett a szemközti falra. Éppen, mikor Csöppség be akarta húzni az ajtót, odanézett és meglátta őt.

Fölállott és odament a szekrényhez. Most már nem tehetett mást Csöppség, minthogy kinyitotta az ajtót és kilépett.

- Mit jelentsen ez? - szólt a lelkész. - Mit kerestél te az én szekrényemben?

Olyan szigorúan nézett, hogy Csöppség megijedt. A lelkész és ő eddig mindig jó barátok voltak. A legjobban őt szerette az egész házban, természetesen a papkisasszony után. Nem akarta, hogy valami rosszat gondoljon róla, azért sietve elmondta, hogy a tiszteletesné hagyta a szekrényben, mikor ő és az idegenek a szalónban voltak. Csak azért ment be, hogy kivegye a vasárnapi ruháját.

A lelkész megállott és gondolkozott.

- Megmondhatod bátran az igazat, - mondotta erre, - már gonoszabb úgy sem lehet, mint most. Úgy-e, Maja Liza és nem az asszony csukott be ide!

Csöppség annyira fölháborodott, hogy alig jutott szóhoz.

- A papkisasszony! - mondta. - Hogy ő bezárt volna engem egy szekrénybe, hogy hallgatózzam? Na, már ennél sokkal különb a papkisasszony.

A lelkész sóhajtott.

- Ez még nem olyan sok, hogy nagyra tartsa magát, - mondotta. - Ne gondold, hogy megharagszom rád, ha bevallod, hogy Maja Liza csukott be ide. Én senkire sem haragszom meg, ha bevallja az igazat.

Csöppség biztos volt benne, hogy egyetlen egy hazug szót sem szólt, mióta Lövdalába jött és ezt ki is mondta.

De a lelkész úgy tett, mintha nem is hallaná.

- Értem, hogy Maja Lizának oka volt félni, mondta. - És azt is értem, hogy megkért téged, menj be a szekrénybe és hallgasd meg, amiről mi itt bent tárgyalunk. De az asszonynak semmi köze sem volt a dologhoz.

Csöppség csöndben állt és nem szólt egy szót sem. Nem tudta, hogy mit mondhat el. A papkisasszony szigorúan megtiltotta, hogy a tiszteletesnek akármilyen pletykát a tiszteletesnéről elbeszéljen. És anya is ezt mondta. Itt nem úgy volt, mint Svanskogban. Ott szabad volt és mindent elbeszélhetett.

Mivel hallgatott, a lelkész azt gondolta, hogy minden úgy volt, amint hitte és megparancsolta, hogy elmehet. Midőn az ajtóhoz ért, visszahívta. Eszébe jutott, hogy még akar tőle valamit kérdezni.

- Hallgass csak ide! - mondta. - Miután te szoktad Maja Liza megbízásait elvégezni, úgy talán ezt a levelet is te írtad helyette? Nagyon is gyerekkézzel van írva és te már tudsz írni és olvasni.

- Én sohasem írtam semmiféle levelet Maja Liza kisasszonynak, - mondta Csöppség. - De igenis írtam egyet a tiszteletesnének.

- Úgy, te csak a tiszteletesnének írtál, - mondotta a lelkész, - és Maja Lizának sohasem? De kiértett a hangjából, hogy nem hitte el, hogy igazat mondott. Talán emlékszel is, mi van abban a levélben, amit a tiszteletesnének írtál?

Csöppség azt felelte, hogy szóról-szóra fölmondja, ha a tiszteletes úgy akarja, mire az megkérte, próbálja hát meg.

- Igazán zavarban vagyok, hogy soraimmal fölkeresem, - kezdte el Csöppség, - de kérem, hogy tisztelt leányasszony gondolja meg a dolgot. Liljecrona lelkész most megtalálta azt, aki boldoggá tenné, ha ön az útjában nem állna. Ha leányasszony önként félreállna, úgy számíthat hálámra és jövőjéről is gondoskodva lesz. Leányasszonynak meg kell gondolnia, hogy az új kerületben feddhetetlen életű papnét kívánnak...

A lelkész kezével legyintett.

- Ez így van! - mondta. Aztán hosszasan és vizsgálva nézett rá. - És ez az, amit a tiszteletesnének írtál?

Csöppség gyorsan mondta rá az igen-t. A tiszteletesné megtiltotta, hogy elmondja, hogy írni és olvasni tanítja, de ezt a levelet nem említette.

A lelkész vállat vont.

- Látod, hogy hazudsz, - mondta fáradt hangon. - Egész idő alatt bent álltál a szekrényben. Hallottad tehát, hogy Maja Liza magára vette, hogy ő írta a levelet.

Érezte, amint elvörösödött. Ezt már nem tudta elviselni. Ez már sok volt, hogy a lelkész őt hazugnak gondolja.

- Elmehetsz, - mondta a lelkész. - Először nem értettem, hogy miért nem Maja Liza kézírása a levél. De most már világos. Most elmehetsz hozzá és megmondhatod neki.

Csöppség nem mozdult.

- Mégis a *tiszteletesné* az, aki a levelet megíratta velem, - mondotta. - És a *tiszteletesné* az, aki bezárt a szekrénybe.

- Úgy-e, összebeszéltetek, hogy ezt mondjátok, te, meg Maja Liza?

A lelkész nagyon haragosnak látszott. Belátta, hogy hamarosan kiutasítja, ha valamiképpen meg nem győzi. Tanácstalanul tekintett össze-vissza. Ekkor szemébe ötlött a szegény asszony, aki éppen ott ment el az ablak előtt.

- Lám, ott megy, akivel a levelet Svanskogba küldte! - mondta. - Tessék megkérdezni, hogy a papkisasszony volt, vagy pedig a tiszteletes asszony, aki megkérte, hogy vigye el.

A lelkész éppen azt akarta mondani, hogy már nem akar többet hallani az egész dologról, de Csöppség makacsságában volt valami, ami másra bírta. Fölállott és az ajtóhoz ment. Midőn hirtelen fölrántotta az ajtót, valakibe beleütközött, aki szorosan ott állott. A tiszteletesné volt.

Ránézett, megállt és azután még egyszer megnézte, mintha biztos akarna lenni, hogy ő az, azután kiment a lépcsőre és néhány kérdést intézett az öreghez. Midőn visszatért, a tiszteletesné már eltűnt.

Leült az íróasztal mellé és magához hívta Csöppséget.

- No, most már beszéld el, hogy hogyan is írtad a levelet! - mondta.

Csöppség azután részletesen elmondta az egészet úgy, hogy most már a legcsekélyebb kétsége sem maradt a dolog felől.

- Látom, hogy igazságtalanul bántam veled, kis Viharka, - mondta a lelkész, - de most megkapod a jutalmadat, hogy lemehetsz Maja Lizához és mindent elmondhatsz neki.

Ezt már nem kellett kétszer mondani Csöppségnek. A következő pillanatban már ott volt a kis szobában, ahol csak könny és bánat uralkodott és elbeszélte mindent. Eleinte alig hallgatott rá a papkisasszony, de midőn végül megértette, hogy édesapa megtudta az igazat, akkor fölugrott.

- Nagymama, nagymama! Fölmegyek édesapához és megnézem, hogy van!

De ugyanakkor kinyílt az ajtó és belépett édesapa.

És nem a tegnapi, meg a mai édesapa volt, hanem a régi jó édesapa, egy kedves, szerető édesapa állt ott és tárta ki karjait feléje.

A PIHENŐ-KÖNÉL.

Néhány nap múlva a nagy eset után Maja Liza a szokott időben kiment az országútra Csöppséggel.

De ma este már nem ballagott olyan fáradt, erőtlen léptekkel, hanem most mind a ketten kiáltoztak az echónak, ketten kerestek csillámot a homokbányában, ketten hánytak gátat a pataknál és ketten téptek kökőrcsint a ligetben.

De már a fülesbagollyal nem volt kedve ingerkedni, hanem otthagyta Csöppséget a nagy nyírfánál és egyedül ment a Pihenő-kő felé. Úgy látszik, a bagoly ma különösen barátságos kedvében volt, mert Csöppség nem szaladt utána a kísértő kőfalnál, sem pedig azután.

Midőn Maja Liza odáig jutott, hogy láthatta a Pihenő-követ, hirtelen megállott. Egy férfi ült ottan, de nem a kívájt padon, hanem a sziklatömb tetején. Előrehajolva ült, állát tenyerébe támasztva. De nem a földre nézett, hanem egy fatörzsre. Egy rigónak füttyült, amelyik ott ült a nagy fenyőn az út másik oldalán, utánozta és versenyre ingerelte, hogy annak már majd megszakadt a torka.

Annyira benne voltak a játékban, ő, meg a rigó, hogy észre sem vették, amint oda közeledett. Egy darabig csöndben állott és hallgatta és szinte csodálkozva figyelte meg őt. Valahányszor eddig találkozott vele, mindig tele volt gondolddal. Csak ma este vette észre, hogy alig lehet több huszonöt évesnél. Valósággal gyermeknek látszott. Ez annyira meglepte, hogy hangosan föl kacagott.

Fölemelte erre a fejét és hallgatózott, de egy másik fa csúcsára nézett, mert azt hitte, hogy onnan jött a hang.

Erre újból kitört Maja Lizából a nevetés. Most már tudta, hogy mi volt. Leugrott a kőről és feléje ment. Éppen őt várta, mondotta. Meglátogatta Britta barátnőjét Lobyban, hogy megtudja, mint lehetne Maja Liza kisasszonnyal egyedül találkozni. És Britta árulta el, hogy minden este ki szokott sétálni ide, a Pihenő-kőhöz.

Szíve oly gyorsan dobogott, mintha valami nagy örömet várna. Ah, ah, de hogy lehet olyan bohó. Mintha nem tudná, hogy ismét valami kellemetlen üzenettel jött. Bizonyára a bátyjáról akar beszélni. Egy kicsit nyugodtabb viszonyok között akarja bizonynyal sógornője ajánlatát előterjeszteni.

Tényleg úgy volt, amint gondolta. Nagy előzékenységgel kísérte el a Pihenő-kőig, azután fölsegítette a sziklára, ahol ő ült az előbb, míg maga megállott az úton. Azután egész barátságosan megkérdezte, hogy igazán nem érez valami vonzalmat a bátyja iránt?

Úgy volt, mint Svanskogban! Nem tudja, miért haragudott meg egyszeriben, miért lepte el egész lelkét a bosszúság, úgy, hogy haragosan azt felelte, nem érti, miért fárasztja magát ezzel a kérdéssel. Csak nem gondolja, miután néhány óráig együtt volt a bátyjával, hogy azonnal belészeretett.

Észrevehette, hogy megsértette ezzel a bosszús felelettel. Szinte hihetetlen volt, hogy ő volt az, aki az előbb itt ült s füttyülgetett a rigónak. Annyira kimért lett, mintha üzletet akarna kötni és minden szót már jó előre megfontolt. Bizonyára ilyen szokott lenni, midőn vasat vásárol, vagy midőn szerződést köt a szenes kocsisokkal.

Kérte, hogy ne gondolja őt tolakodónak, de meg kellett kérdeznie, hogy megtudja, szabad-e a szíve, mielőtt tovább menne.

Ellenállhatatlan kedve támadt, hogy egy kicsit ingerelje és megingassa nagy biztosságában.

- Az még nem olyan biztos, - jegyezte meg, hogy szabad a szívem azért, mert nem vonzódik Liljecrona lelkészhez. Hiszen van még más is...

Erre egy kicsit gúnyosan meghajolt.

- Ez mind igaz, - mondotta. - És ha a legkisebb kilátás is van arra nézve, hogy az, akihez Maja Liza kisasszony vonzódik, el fog jönni, hogy megkérje Maja Liza kisasszony kezét, akkor nem is beszélek tovább.

Minden vér az arcába szökött, de midőn bánatterhes szemébe nézett, mégis így felelt:

- Nem, arra nincs semmi kilátás.

- Úgy, akkor tanácsot szeretnék Maja Liza kisasszonytól kérni, - szólt és a pénztárcájából kivett egy jól lepecsételt levelet, melyet a kezében tartott, anélkül, hogy a címet megláthatta volna. - Mondja meg Maja Liza kisasszony, föladjam ezt a levelet a postára, vagy pedig összetépjem?

Maja Liza nem válaszolt semmit. Arra a reggelre gondolt, midőn leugrott a farkasverembe. Egy ütés ide, egy ütés oda, mind egy pillanat műve volt. «Miért nem tesz most is egy hirtelen ugrást, gondolta magában, - és miért nem üt egyenesen oda, hogy megtudja, mit akar? Minek ez a nagy körülményesség?»

- Ezt a levelet, Maja Liza kisasszony, - folytatta még sokkal hidegebb és üzletszerűbb hangon, mint az előbb, - egy fiatalember írta néhány évvel azután, hogy a menyasszonya sírjánál állott, ahol megfogadta, hogy egyedül küzdi át az életet, nehogy valaha őt elfelejtse. Azóta a fiatal embernek egy pillanatig sem jutott eszébe, hogy megszegje fogadalmát, sőt még kísértésbe sem jött. A kedvese sírjába temette el szívét és onnan nem támadhat föl többé. De, Maja Liza kisasszony, a fiatalember néhány hónappal ezelőtt egy szegény és elhagyott gyermekkel találkozott. Annak szeméből a gyöngédség és alázatosság legbájosabb keverékét olvasta ki és ami a legjobban meglepte, az a menyasszonyával való csodálatos hasonlósága volt. Egyszerre a legnagyobb vonzódás fogta el. Úgy tetszett neki, mintha a halott azt suttogta volna a fülébe, hogy segítse meg ezt az elhagyott leányt, aki az ő hasonmása. A fiatalember megkísérlette, hogy összehozza őt a legnemesebbel, akit ismert, a saját bátyjával. Láta a találkozást, látta együtt ülni őket a tűz előtt és már a legnagyobb boldogságot álmodta számára, mikor gonosz körülmények jöttek közbe. A fiatalember szándéka, amivel boldogságot akart mind a kettőjüknek, szerencsétlenségbe döntötte őket. A drága testvér a legszörnyűsegebb nyomorba dobta magát és midőn meg akarta menteni, a fiatal leányt is ártatlanul a legsúlyosabb helyzetbe sodorta. A fiatalembernek úgy tetszett, mintha mindennap hallaná jegyese hangját, mely a sírből azt suttogja felé, kérje meg legalább a fiatal leánykát, hogy ossza meg otthonát vele, hol gyöngéd gondoskodással készítse elő boldogságát, hol védve legyen attól a durva kéztől, mely most hatalmában tartja. Ezen gondolatok közben írta meg, drága Maja Liza kisasszony, a fiatalember ezt a levelet. Ma reggel akarta a postára tenni, de ingadozni kezdett. Úgy gondolta, hogy előbb föltétlenül öntől kell kérni tanácsot, Maja Liza kisasszony.

Elhallgatott, de ugyanakkor az ölébe tette a levelet. Elolvasta a címezést. Tiszteletes és Tekintetes Liselyus Erik lelkészhez volt címezve.

Soha, egész életében nem érezte magát Maja Liza ennyire megsértve. Midőn olyasmit tett, amit sohasem várt, midőn megkérte a kezét, de ilyen módon! Csak azért, mert sajnálta! Föl akart ugrani, hogy apró darabokra szakítsa szét a levelet és az arcába dobja. Jobban haragudott rá, mint édesapára, mikor feleségül vette Raklitzát. Azt gondolta: «Már úgy vagyok, látom, hogy csak azokra tudok igazán megharagudni, akik szeretnek.»

De Maja Lizát annyi minden érte már azóta, mióta édesapa és Raklitza ellen támadt, hogy most uralkodni tudott magán. Csak lecsúszott a kőről, a levelet az útra ejtette és azután szó nélkül lefelé indult.

Jó darabig mehetett, egészen a kökerítésig, a nélkül, hogy valaki utána ment volna.

Csak mikor itt volt, vette észre, hogy micsoda szép este van. Madárdal a bokrok között, szúnyogtánc a levegőben, fényes friss lomb, vízcsobogás a pataokban, zizegés-zirrenés a fű között, úgy tetszett, mintha az ember hallaná a növésüket. De lám, ez még jobban növelte haragját! Megérthette volna, hogy éppen egy ilyen estén kellett volna igazán egyenesen kezdeni, ha már meg akarta mondani. Ah, ha ilyen okos lett volna! Ilyen boldogtalan nem volt, amíg csak álmodott felőle.

Annyi belátása lehetett volna, hogy előbb utána néz a helyzetnek, míg ezt a megaláztatást elébe terjeszti. Ha tudta volna, hogy már kibékült édesapával és hogy édesanya még azon este megszökött, mikor ő meg Liljecrona tiszteletesné Lövdalában voltak, megszökött szó nélkül és még nem jött vissza, úgy hogy Maja Lizának nincs szüksége az ő könyörületességére.

De hát az egyre megy. Még ha a legnagyobb szükségben volna is, akkor is haragudnék rá, mert csak száanalomból kérte meg. Másvalakire nem haragudott volna így meg, lám a bátyja nem haragította volna föl, ha ugyanezt cselekszi.

Hirtelen megállt. De miért is haragudott meg rá? Egyszerre, mint valami kinyilatkozás, eszébe jutott a felelet. Azért, mert *szereti* őt!

Igen, igen! Ez volt a szerelem. Olvasta a könyvekből, énekelte a dalokban, de eddig sohasem érezte magában. Pedig ott lappangott, mint gyöngé parázs egész tavasszal a lelkében, de nem tudta minek nevezni. Most föllobbant benne a szerelem, mint lobogó láng. Szinte csodálkozott, hogy nem fénylett és ragyogott.

Megfordult. Minden megváltozott egyszerre. A szerelem égett benne. Mióta ez a nagy csoda megesett, nem volt már ugyanaz. Nem tudott haragudni arra, aki előidézte, hogy megtanulhassa, mi a szerelem.

Liljecrona utána ment és már közel volt hozzá. Midőn hirtelen megfordult, szembe kerültek egymással.

Bizonyára gyujtónak kellett annak a tűznek lennie, ami benne égett! Az ő szemében is fölgyulladt a visszfénye, vagy talán nem is volt csak visszfény? Nagyon is erősen lobogott. Még oly keveset tudott, de az a hevesség, amivel magához ölelte, úgy tetszett, hogy épp olyan, mint az a vágyódás, amely őt hozzá vonzotta.

Nagy volt csodálkozása. Nem akart hinni érzékeinek. De rövidre fogott szavai, kedves kérdése, hogy szereti-e őt, az a boldog vallomása, hogy az első perctől szerette, de szégyelte gyöngegségét, az a fölháborodó megbánás, hogy hízelegni akart magának és elrejtőzött szerelme elől, az a merész beszéd, hogy nem törődik többé sem az élőkkel, sem a holtakkal, jöhetett-e mindez más szívből, mint olyanból, amely érte lobogott ugyanolyan lánggal, mint amilyenel az övé érette perzselődött?

A LÖVDALAI MANÓK.

Fylax a lépcsőn állott és az egész éjszaka ugatott. Csöppség még sohasem hallotta így. A szemét sem tudta lehúyni. Maja Liza kisasszony is bizonytalán ébren volt, pedig rászorult az alvásra, mert olyan gyenge volt. Végre is elhatározta Csöppség, hogy megpróbálja lecsön-desíteni a kutyát.

Hamarosan szoknyát és köpenykét vett föl magára és kisurrant a konyhán át az előszobába. Mialatt kinyitogatta az előszobaajtó minden zárját és reteszét, a kutya elhallgatott, de azért kiment a lépcsőre, hogy becsalogassa.

Csodálatos volt. Semerre sem látta. Pedig biztos volt benne, hogy egész éjszaka ott állt a lépcsőn és most persze, midőn végre valahára fölkel, elsökött. De azért lement a lépcsőn és szólítgatta, hívogatta, de csak nem jött elő.

Gyönyörű éjszaka volt. Az ég tele volt apró fehér felhőkkel. Körbe, koszorúba rendezkedtek, mintha valami szép játékhoz készülődnének, mikor senki sem látja őket. A nap még nem jött föl a hegy mögül, de azért már világos volt. Hideg sem volt, hanem szelíd és langyos, és csöppet sem fázott, pedig csak mezítláb jött ki.

A hat magos berkenyefa, mely egy sorban állott a tehénistálló előtt, annyira kiterjeszkedett, hogy lombozatuk összeért és zöld falat képezett, éppen virágjában volt. Nagy, fehér virág-füzérek villantak meg a zöld lombok között. Éppen olyan szép volt, mint mikor fényes csillagok ragyognak a sötét égbolton.

De ami ellentétben állott a friss tavaszi zölddel - Csöppség szerint - ezek az épületek voltak, melyek a tanyán köröskörül álltak, olyan öregek, mintha össze akarnának dűlni. Ránézett a földött folyosóra az istálló fölött, a tehénistálló kerek ablakai, melyek előpislogtak a fekete szalmatető alól és a ferde üstházra. Mindezek olyan szomorúaknak látszottak a szép tavaszi éjszakában, mintha öregségük miatt sóhajtoznának. Rátéktett a béresházra, amelynek kőből volt a földszintje, és a gerendás padlására. Ránézett a kertajtókra és a hosszú-hosszú kerítésre. Minden régi volt, meghajlott és düledező. A tetőgerincek behorpadva, a falak szürkék és zöld moha vert tanyát a gerendákon.

Most először vette észre Csöppség, hogy a tanya öregedni kezd és szüksége van az újjá-építésre. De ilyenre csak tavasszal gondol az ember, midőn a bokrok, a fák és a mezők felöltik szép új ruházatukat.

Talán a tanyáknak is van telük és tavaszuk, de hosszabb időközökben, mint a fának és bokroknak? Akkor van tavasza egy tanyának, mikor fiatalok költöznek bele, akik megújítják és lebontják, ami elavult. Tele pedig akkor van, ha a fiatalok megöregedtek és mindaz, amit fölépítettek, romlásnak indult és friss erők után vágyódnak, akik ismét megújítsák, fölépítsék.

Nagyon tetszett Csöppségnek, hogy ilyen gondolatai támadtak. De csodálatos éjszaka is volt, olyan meleg, tikkadt és rejtelmes. Félelem fogja el és be akart sietni, de ekkor eszébe jutott a kutya.

Midőn alaposan körülnézett minden irányban, hogy hova is lehetett, akkor úgy tetszett neki, mintha valami mozogná lent a fűvön a berkenyék alatt.

Csöppség messze a sötét erdőben lakott és sokszor küldte el anyja üzenettel, korán és későn, de sohasem látott valami csodálatosat és nem is hitte, hogy fog valaha ilyesmit látni. Anyja mindig mondta, hogy ne féljen semmitől. Már ő nem úgy volt megteremtve, hogy valami boszorkánnyal vagy lidérccel találkozassék.

De most mégis valami csodálatosat látott. Nem igen tévedhetett. Egy kicsit meglepődött, de azért nem ijedt meg. Hiszen nem is volt oka a félelemre. Csak egy pár manó táncolt ottan.

Ketten voltak: egy úr és egy hölgy és alig voltak nagyobbak egy hatéves gyerekénél, de sokkal karcsúbbak. Mint a legelőkelőbb nemesek, úgy voltak felöltözve, csipkés, zsinóros, fekete bársonyba. Az uraságnak háromszögletű kalapja volt és az oldalán kard, ezüst hímzésű kabátja és csattos cipellője. A hölgynek kurta és szétálló szoknyája, piros harisnyája, nagy tollas kalapja és legyező volt a kezében. Csak táncoltak. Az uracska megfogta kezét és föl-emelt karral lépkedtek előre, majd megfordultak és visszalépkedtek. Aztán elváltak és ismét egymásfelé mentek, meghajoltak, végül átkarolták egymást és körbe forogtak.

Csöppség biztos volt benne, hogy soha azelőtt nem látott ilyen szépet. Oly gyönyörűség volt látni, mint mozogtak; valósággal röpültek a fű fölött. Az emberek nem tudnak így táncolni. Ezek bizonyára levegőből voltak. Arcuk, mint a legfinomabb porcellán, és apró kezük-lábuk. Istenem, olyan szépek, olyan édesek voltak.

Nem tudta otthagyni őket, ameddig táncoltak. Ott álldogált és csodálkozott, hogy olyan vidámak és éppen ma éjjel táncolnak. Na, ez ugyan nem volt olyan csodálatos. Ezek bizony a lövdalai derék manók és most örülnek, hogy ismét helyreállt a régi rend, mióta Raklitz elment.

Mialatt Csöppség a táncot nézte, mindjobban megerősödött benne az a hit, hogy igaz, amit Longe-Bengt elbeszért. Ő látta utoljára Raklitzát. Péntek este találkozott vele a svartsjöi legelőn. Éppen olyan zavart volt, mint mikor először látta és azt mondta, meg merne rá a törvény előtt esküdni, hogy látta őt alábukni a Svartsjö-patakba.

Talán annak örülnek a derék manók, hogy a hideg és hamis vízi szellemnek megszűnt már a hatalma Lövdalában?

Micsoda mesterek a táncban! Miért is alszik az ember a világos éjszakákon és miért nem táncol inkább a zöld fűvön? Miért nem olyan vidám és könnyed, mint ezek itten, miért van mindig annyi gondja, miért nem dobja el magától?

Csöppség egyszerre csak tompa zajt, mint valami nehéz zuhanást hallott a házból és beszaladt az előszobába.

Hallgatózott, de semmi nesz. Pedig biztos volt benne, hogy a nyugati szobából jött, ahol a lelkész lakott.

Hamarosan besietett a papkisasszonyhoz és kérte, hogy keljen fel, mert a lelkésznek baja esett.

Maja Liza kisasszony gyorsan ruhát vett magára, azalatt megkérdezte Csöppséget, hogy mi történt. Csöppség sietve elbeszélte, hogy amint kint állott és nézte, hogy az a kettő hogyan táncol, akkor tompa zuhanást hallott.

A papkisasszony elhalványult.

- Azt a kettőt csak akkor látják, ha új urat kap Lövdala - mondotta - de azt hiszem, azelőtt senki sem látta még őket táncolni.

Még ideje sem volt a cipőjét fölhúzni, hanem berohant a nyugati szobába.

Ott feküdt a lelkész elnyúlva a padlón és nem mozdult.

- Mi az édesapa, mi az? - szólt a papkisasszony és lehajolt hozzá.

Azután hirtelen ránézett Csöppségre, aki utána jött.

- Édesapa meghalt - mondta. - Mondjunk mindenért köszönetet neki. Talán még nincsen olyan messze, hogy meg ne halljon minket.

Meleg bensőséggel csókolta meg a kezét és néhány szót suttogott a fülébe. Azután Csöppség is megcsókolta a kezét. Majd fölegyenesedett a papkisasszony, hogy megtudja, mit csinált utoljára. Íróasztalánál ült és írt. Még tinta volt a tollban. Bizonyára úgy volt, hogy írás közben rosszul lett és fölállott, hogy a csengővel segítséget hívjon és ekkor összeesett.

A prédikáció félig megírva ott volt az asztalán. Az utolsó sorok, hegyes, egyenetlen betűkkel futottak a papír oldalán. A papkisasszony halkán fölolvasta: «A munkás, aki munkáját elvégezte, pihenésre vágyik és örül, ha egy derekabb lép a helyébe.»

Könny tolult most a papkisasszony szemébe.

- Most már értem, hogy miért táncoltak éppen édesapáért - mondta. - Tudták, hogy el akar menni. Tudták, hogy pihenni akar.

AZ OTTHON.

A papkisasszony a kis szobában ült, előtte biblia és énekeskönyv és Isten igéjét olvasgatta vigasztalásul nagy szerencsétlenségében.

Kora reggel volt, éppen egy napja, hogy édesapát holtan találták szobájában. Egész nap annyi dolga akadt, hogy nem is volt ideje szomorúságára gondolni. De éjszaka nagy erővel fogta el a bánat és nem aludt egy szemernyi sem. Fölkelt hát valamennyiöknél korábban és leült olvasni.

De csakhamar becsukta a könyveket és összekulcsolt kézzel köszönte meg Istennek, hogy nincsen egyedül, egészen elhagyva, hanem van egy hű barátja, aki majd megsegíti és megvédelmezi. Ha most a mostoha visszajönne és átvenné a tanyát és ha ő nem volna, akkor teljesen a mostoha hatalmába kerülne. És akkor nemcsak édesapát sirathatná meg, hanem önmagát is.

Alig hogy ezt átgondolta, csöndes, szép hegedűszó hangzott föl az ablak alatt, amelyik a kertre nyílt.

Tudta, hogy ki játszik. Hiszen tegnap küldött érte.

Bár azt gondolta, hogy még sem illő halottas ház előtt hegedülni, de azért nem figyelmeztette. Bizonyára nehéz szavakban kifejezni mindazt, amit mondani akar, azért jött hegedűvel. Éppen olyan illő ilyen módon kifejezni, hogy résztvesz bánatában, mint szavakkal.

Háttal ült az ablaknak, így nem láthatta, megmozdulni pedig nem mert. Most először hallotta hegedülni, mert a svanskogi hegedűjátszást nem számíthatta annak. Nem tehetett arról, hogy nagy szomorúságában, bensőséges öröm fogta el afölött, hogy ismét kezébe vette a vonót. Be kellett vallania, hogy ezt csak az iránta való nagy szerelem okozta és az is vezeti most a vonót kezében.

Ah, hogyan is játszik a hegedűn! Valami szomorú szelídség hangzott elő vonója alól a húrok-ból.

Olyan bánatosan játszott, olyan bánatosan. Nehéz könnyecsek futottak végig az arcán. De egyszerre csak megváltoztatta a játékát. Most már nem volt többé szelíd és vigasztaló. Nem tudta, hogy mit jelentsen, de egyszerre, úgy érezte, vad és kétségbeejtő komorsággá változott.

Mindjobban elcsodálkozott. Ez a játszás már még sem illett édesapához! Hiszen ő mindig boldog volt és másokat is boldoggá akart tenni. Édesapa sohasem akart bánatról, vagy szomorúságról tudni. Midőn már úgy találta, hogy élete megnehezedett és súlyos lett, akkor elhagyta azt. Persze, hogy vágyódik az ember édesapa után és hogy neki nagyon is hiányzik. De azért mégis édes apa fölött mindig derű lebegett.

Nem, most már igazán nem hitte, hogy az ő vigasztalására játszik. Most már más az oka, hogy hegedül. Amit most játszik, az másnak a bánata és kétségbeesése.

Igazuk volt, akik azt mondták, hogy mester a hegedülésben. Bár csak nagyon kevéssé volt járatos a zenében, mégis megértette, hogy vele beszélt.

Olyan keservesen panaszkodott. Olyan volt, mint zuhanás a legsötétebb mélybe, mint a láncok csörgetése, mint az elkárhozott jajgatása az emésztő tűzben. És nem volt senki, aki a napfényre fölhozza, aki visszaadja szabadságát, aki lehűtse a tüzet, amely emészt.

Elszorult a szíve. Mintha össze akarná zúzni, apró darabokra tépni. A nagy bűnös, a pokol mélységes fenekén, ha hegedűt kaphatna kezébe, akkor ily módon jajgatná el fájdalmát.

De ő odakint ugyan kinek a fájdalmát játszotta? Valaki másé volt, vagy pedig az övé?

Várta, hogy majd elmúlik, vagy másba csap át. De hiába! Még nagyobb fájdalommal játszott. Ezt már nem kellemes hallgatni, ez már sikoltás-rikoltás volt.

Nem tudott többé nyugodtan ülni és hallgatni. Bizonyára valami rettenetes szerencsétlenség érte. Fölállt és kinyitotta az ablakot.

Midőn meglátta, az előbbieknél is szilajabb futammal fejezte be játékát. Kalapja leesett a vad játszás közben és haja homlokára lógott. Sápadt volt, mint a beteg, arcvonásai eltorzultak a fájdalomtól.

- Azt mondtad, hogy szeretnéd meghallgatni játékomat, - szólalt meg. - Most teljesítettem kívánságodat, de látod, hogyan sikerült.

Ah, éles volt a hangja, heves a beszéde, úgy hogy nem gondolhatott mást, mint hogy haragszik rá. Erre nagyon megijedt és meg sem merte kérdezni, hogy mi történt vele.

Ő pedig épp oly izgatottan folytatta:

- Sohasem hallottál azelőtt. Talán nem is tudtad, hogy ki játszik?

De már erre azt felelte:

- Azt hittem, hogy a «näck»^{*} volt.

- Hallottad talán már?

- Azt mondják, hogy úgy játszik, mint aki az üdvösség után vágyódik, de tudja, hogy sohasem nyerheti el.

E szavaknál közelebb lépett hozzá. Már csak annyira volt, hogy fölsímíthatta volna haját a homlokáról, de nem merte.

- Úgy van, - mondta, - úgy van. Én is azok közé tartozom, akik előtt zárva van a mennyország.

Ugyanakkor tenyerébe temette arcát és fölzokogott.

Ez már szívettpő volt. Életét odaadta volna, hogy megenyhítse kínzó gyötrelmeit.

- Mi az? Mi az? - kérdezte. - Valami bünt követél el? Agyonütöttél valakit tévedésből?

Hirtelen abbahagyta. Tudta, hogy ez volt a legrosszabb, amit csak mondhatott.

Levette a kezét szeméről és összeszorított ököllel a levegőbe csapott.

- Gyilkos vagyok, tudom. Minden éjszaka átszenvedtem egyszer. A haláltánc-dalt húztam és ő táncolt, míg össze nem esett és meghalt. Íme ebből látni, milyen vagyok.

Erre már nehéz volt felelni. Legjobb, ha tovább mondja, ha már benne van.

- Ezen a télen már nem játszottam neki. Azért, mert téged akartalak megkérni. Azt hittem, hogy ő akarja. De most látom, hogy nem ő akarja, hanem csak én magam.

Nem akart szólni, hanem kinyújtotta kezét, hogy rátegye homlokára és megnyugtassa. Ő azonban visszalépett, úgy hogy nem tudta elérni.

- Bár ne kértél volna meg soha, hogy játsszam, soha, soha! Vágtad volna el a húrokat, mikor hallottad, hogy játszom. A hegedűszó mindent új életre ébresztett bennem.

---

^{*} Näck = vízi szellem. A svéd népmesék egyik leggyakoribb alakja. A muzsikusról azt mondják, hogy a «näck» tanította meg olyan szépen játszani. *Ford.*

Fölkacagott kegyetlenül és vadul.

- Ide jöttem azonnal, amint üzenetedet megkaptam és magammal hoztam a hegedűmet, mert azt hittem, hogy jobban megvigasztal, mint én magam. De midőn belejöttem, akkor minden újra fölélédt. Láttam a nagy termet, hol lihegve, dobogva, forogtak a párok és azok között megláttam azt az egyet, aki oly bájosan és könnyedén libegett tova, mintha nem is tartoznék a többiekhez. És azután neki játszottam, csak egyedül neki. És a halálba kergettem!

Kezét tördelte, hogy csak úgy ropogott.

- És én azt hittem, hogy mindezt el tudom felejteni! Megszabadulni a lelkiismeret mardosásától és ismét boldog lenni! Kikerülni az esküt, amit a sírjánál tettem! Varázs tartott fogva, hogy elfeledtem mindent, de a hegedűm újra fölébresztett.

Maja Liza azt hitte, hogy ő már nem is létezik számára. Mégis megpróbálta, hogy megvédelmezze magát és a magáét.

- Nem gondolsz rám többé? Én is bírom az ígéretedet.

- Azt azért tettem, mert azt hittem, hogy ő akarja. Most már jobban tudod. Csak egyedül akar bírni engem, tudod. Engedj hát szabadon!

- Kedvesem, - mondta - hogy engedhetnék szabadon? Hiszen nekem nincsen senkim rajtad kívül. És ha talán egy élőnek lenne joga hozzád, úgy engednék. De miért mondjak le rólad egy halott miatt?

Volt valami a hangjában, ami meghatotta. Fölnézett reá és a komorság, az ijedelem eltűnt arcáról. Még kezében volt a hegedű és a vonó. De úgy érezte, hogy nehezebbé esik tartani, nem akarta azonban a földre tenni, hanem odanyújtotta Maja Lizának. Az szó nélkül átvette és félretette az asztalra.

Midőn visszatért az ablakhoz, Liljecrona megragadta mind a két kezét. Odaszorította a homlokához és ott tartotta egy darabig, hogy megérezze, minő forró és zavaros gondolatok forrongtak benne. Azután elkezdett beszélni bánatteli hangon és annyi félbeszakítással, de mégsem úgy, hogy föl nem ismerhette.

- Nem, ne higgyed, Maja Liza, hogy én úgy gondolom, amint az előbb mondtam. Az nem magamért volt, midőn kértelek, hogy bocsáss szabadon. De nem lehetek olyan lelkiismeretlen, hogy téged is lerántsalak magammal a szerencsétlenségbe. Most már tudod, hogy milyen vagyok, ha elragad a bánat. Csak nem kívánod, hogy egybekeljek veled?

Megállt, hogy a feleletet hallja, de ő annyira megijedt, és annyira elszomorodott, hogy nem tudott egy szót sem szólni, mire az folytatta:

- Jól tudom, hogy minő helyzetben vagy és én sem akartam mást, mint hogy oldaladnál lehessenek, miután édesapád meghalt. De most jól meg kell fontolnod a dolgot, mert mindazt a keménységet, amit mostohádtól el kellett szenvedned, nem lehet összehasonlítani azzal a nyomorúsággal, ami reád vár, ha velem egybekelsz. Kénytelen vagyok neked mindent bevalani. Majd nem egyszer elfog olyan bánat, hogy nem tudok otthon maradni, hanem elmegyek vadon vidékre és heteken át bolyongok ottan, a nélkül, hogy embert látnék. Majd beledobom magam a legszilajabb élet forgatagába, csak hogy felejteni tudjak. Ah, most már megérted, Maja Liza, sokkal inkább szeretlek, sem hogy magammal ragadjalak? Nem lett volna szabad közelednem hozzád és nem is tettem, míg azt nem hittem, hogy már meggyógyultam.

Ismét elhallgatott, de ő még mindig nem volt készen a felelettel, tehát folytatta:

- Az előbb majdnem megharagudtam rád, mert a te hibád volt, hogy eljöttem ide hegedülni, és a hegedűszó volt az, ami felszínre hozta mindazt a keserűséget és bánatot, ami bennem

visszamaradt. Bárcsak ne tudtam volna semmi veszélyről, hanem feleségül vettelek volna azon hitben, hogy minden jól van. De azt jól tudhatod, hogy csak egy pillanatig gondolkoztam így. Nagyon is szeretlek, Maja Liza, oh, nagyon is ahhoz, hogy azt kívánjam, légy a feleségem!

Azalatt, míg beszélt, Maja Liza mindig csak őt nézte. Megértette, hogy mind igaz, amit mond, hogy annyira szenved a nehéz bánattól és hogy könnyen lehetséges, hogy még szerencsétlenebb lehet, ha feleségül megy hozzá, mint édesanyja uralma alatt. De azért mégsem gondolt másra, mint oldala mellett állni és megsegíteni.

- Ah, - mondta - tudd meg tehát, hogy én szívesebben élek veled együtt bánatban és szomorúságban, mint egy másikkal örökös vidámságban. Ne hagyj el tehát, ha igaz, hogy szeretsz engem. Hogyan tudok...

Itt félben hagyta. Jól látta, hogy mindaz, amit mondott, nem hatotta meg. Oh, - gondolta, - hogyan értessem meg vele, hogy az volna reám nézve a legnagyobb boldogtalanság, ha nem követhetném, ha nem segíthetném keservében?

- Ebben az egész évben - gondolta tovább a legnagyobb szomorúságban és aggodalomban éltem. De sokat okultam belőle. Most már nem vagyok olyan gyermek, mint akkor voltam, mikor édesapát elveszítettem. Nem akarom mindazt elpanaszolni, amit el kellett szenvednem, hanem csak annyi belátást akarnék, hogy meg tudjam azt tartani, akit szeretek.

Főlemelte a tekintetét és végig nézett a kerten, mintha keresne valakit, aki megsegíthetné. Ekkor egyszerre csak elcsodálkozott. Lehet, hogy tegnap nem vette észre, vagy lehet, hogy épp ezen az éjszaka történt meg. Mert csak most látta meg, hogy édesapa almafái teljes virágjukban pompáznak. Mintha egy nagy fehér és rózsaszín tető húzódnék végig a lakóháztól a nyírfa-ligetig, hogy megvédjék a gyümölcsöst az északi szélről. Minden ág tele virággal. Úgy tetszett, mintha szemeláttára nyíltak volna ki. Illatozott, ragyogott és zsongott a méhek sokaságától. A nap is feljött a hegy mögül és sugarai végig siklottak az erdő fái fölött, végigtáncoltak a mezőkön, mintha sietnének elérni a fényes almafavirágokat, hogy még több fényt és ragyogást szórjanak rájuk.

Midőn ezt Maja Liza meglátta, úgy érezte, mintha fölolvadna a szíve a részvétől.

- Szegény, szegény! - gondolta. - Csodálatos-e, hogy olyan bánatos? Hiszen neki tizennégy éves korától nincsen otthona. Mindez most másképp lesz, ha ide költözik Lövdalába. Istenem, micsoda kedves otthont fog majd berendezni számára! Micsoda kellemes napokat éltem át én itten az utolsó évig. Ha majd eljön, akkor éppen olyan boldogan fogunk sétálgatni az almafák alatt, mint annak idején édesapával. Vajha én gondoskodhatnék róla!

Egészen belepirult és szeme fölragyogott. Csak beszélhetne neki úgy Lövdaláról, hogy megértené, hogy ez az igazi jó otthon, ami neki nincsen!

Hirtelen fölriadt gondolataiból, mikor az kezét elengedte, melyet mindeddig magához szorított.

- Add vissza a hegedűmet, hogy elmehessek! mondta. - Tudom, magad is belátod, hogy nincs más választásom.

Nem csodálkozott, ha azt hitte, hogy elengedi. Ott állt és kereste az igazi szavakat, amelyekkel visszatartsa őt, de nem találta meg.

- Kedvesem - mondta nagy heveséssel maradj még egy kicsit! Nem akarsz szétnézni Lövdalában? Nem szép itt az almafavirágzás? Nem látod, mint aranyozza be a napfény a fűvet? Nem akarsz...

Nem ment tovább. Kifogyott a szava. Arról a kedves otthonról akart beszélni, amit majd ők ketten építhetnek itten Lövdalában, de azután úgy gondolta, hogy ezt ő nem tudja értékelni. Egy kedves otthon nem ugyanazt jelenti számára, mint azt ő gondolja.

Ismét a hegedűjét kérte. Azután azt mondta, hogy soha többé nem kerül az útjába.

Szívéhez szorította a kezét és fölsóhajtott. Most hát elmegy és soha többé nem kerül az útjába! És ő nem talál szavakat, hogy meghassa őt! Nem tudja őt visszatartani!

Nincsen más mód. Engednie kell. Elment az ablakból, hogy elhozza, amit kíván.

Midőn azonban Maja Liza kezébe vette a hegedűt, megállt. Csodálatos gondolatai támadtak.

Most hát a kezében tartja azt, aminek a legnagyobb hatalma van fölötte. Ez a hegedű volt az ő erőssége és vigasza a régi időkben.

Megértette, megértette! A hegedű, a zene, amidőn játszott, ez volt Liljecrona Sven számára az, ami neki Lövdala. A zene, az az ő otthona. Ez az, ami neki nyugalmat és vigasztalást adhat. Midőn játszott, akkor a hangok sátorra borultak feje fölött és jobban ragyogtak, mint az almavirág és a napsugár. Akkor lép be ő az igazi otthonába, mely menedéke volt magányos ifjúságának idejében.

Bátran nézett szemébe a szomorú napoknak, mert megvolt a saját hegedűje. Csak kezébe kellett fogni a vonót, hogy kinyíljék az ajtó abba a világba, ahol boldognak érezte magát. De most, az utolsó években a búskomorság ejtette hatalmába és nem tudott játszani. Elszakították az otthonától.

Oh, hogyne lenne ő is szerencsétlen, ha el kellene hagynia Lövdalát! Milyen tehetetlennek érezné ő magát idegenben! És így van ő vele is. Sehogysem érzi magát. Nem tudja, hogy hol nyerhet nyugalmat és vigasztalást.

Maja Liza most már biztos volt dolgában. Most már tudta a betegségét, de kitalálta az orvosságát is. Csak megnyithatná előtte az ő igazi otthonát, akkor könnyen legyőzhetné azt, ami most gyöttri, kínozza.

Odament az ablakhoz, de a hegedűt a kezében tartotta.

- Kedvesem - mondta - tedd meg nekem csak ezt az egyet, mielőtt elmennél! Vedd a hegedűt és játsszál rajta még egyszer! Tudom, hogy ez nehéz lesz, mert az előbb oly szerencsétlenül végződött. De én nem hiszem, hogy ennek mindig így kell történnie. Nem próbálnád meg, hogy még egyszer, utoljára meghallgassalak? Győzd le magad és játszd az én kedvemért! Hiszen magad mondtad, hogy nem gyötört egész télen a búskomorság, hanem azt hitted, hogy meggyógyultál. Talán úgy is lesz. Ne gondold, hogy ez a betegség ismét komolyan visszatért! Meglátod, csak próbálj meg egyszer játszani...

Vállat vont.

- Ez lehetetlen - mondta. - Csak még rosszabb lesz.

De ő csak tovább könnyögött.

- Nem kívánok soha többé semmi mást tőled. Csak nem tagadhatod meg ezt, amikor elválunk! És ha elhagysz a nélkül, hogy játszottál volna, akkor majd később fog bántani, hogy nem teljesítetted utolsó kérésemet.

Tétovázott, de végre mégis engedett.

- Tudom, hogy mi lesz a vége - mondta - és te is jól tudod. De azért teljesítem akaratodat.

Maja Liza gyöngéden megsímogatta a hegedűt, midőn átnyújtotta neki.

- Ah, kedves, segíts meg! - suttogta. - Segíts meg!

Mikor Liljecrona átvette a hangszert, komor felhő ült homlokán. És mikor az első vonóhúzást megtette, éppen olyan zavart és bánatos hangok sírtak föl, mint az előbb.

Maja Lizára tekintett, mintha szemrehányást akarna tenni, hogy belecsalogatta őt ebbe az új keserűségbe.

Maja Liza szíve hevesen dobogott, úgy hogy alig tudott magán uralkodni, de azért nem mutatta aggodalmát. Ott állt az ablaknál és ajkát reményteljes mosolyra kényszerítette.

És íme, már nem játszott oly kétségbeejtően, oly bánatosan! Kiderült homloka, leomlott a börtön fala, elpattant a lánc, amely lelkét fogva tartotta.

Most sebes iramlással röpi föl felé, de aztán ismét visszasülyedt. Kemény harc volt. Ismét lent volt a játék a mélységben. Alig lehetett hinni, hogy újra föl tudjon emelkedni. De megint fölszállt. Szállt és sülyedt, szállt és sülyedt. De egyszerre, mintha angyalszárnyakon emelkednék föl felé, föl felé. Ujjongva szállt az ég felé, magasabbra emelkedett, mint valamennyi földi hang és gondolat, fönt volt a legderültebb égben. Megnyílt előtte a mennyország és annak fönségességét próbálta visszaadni.

Liljecrona leeresztette a vonót. Tovább már nem bírta. A játéka már oly magasra szállt, hogy elszédült a fényességtől és nagyszerűségétől.

Fölnézett Maja Lizára. Nagy, nehéz könnyecsek csillogtak szemében és kezét összekulcsolta. Egész arca ragyogott. Mintha nem is a földön állna. Ő is megtette az égi utat.

Föllélekzett. Nem, ő nemcsak hogy követte, hanem föléje emelkedett! Sohasem szállott játéka ilyen magasra. Az ő szerelme, ez ragadta ki őt a sötétségből.

Érezte, hogy csak ez tudta őt kiragadni az élet minden komorságából. Csak ez győzhet le minden bánatot és kétségbeesést.

Megragadta, magához vonta a kezét és megcsókolta.

- Úgy-e most ott voltál a te igazi otthonodban? - kérdezte suttogva.

- Maja Liza, édes kedvesem! Így még sohasem játszottam. Ezt te vitted véghez, a te szerelmed. Nem én voltam, aki játszott.

- Most már, akár boldogságot, akár boldogtalanságot hozok számodra - folytatta - itt kell maradnom. Te majd megsegítesz engem. Te majd visszatartasz engem!

Aztán csönd lett a kertben, hol az almavirágok menyegzői sátként borultak az ifjú pár feje fölé.